

Seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeet ja tiedonhankinta

Maija Seppä

Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimuksen laitos
Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2006

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen laitos

SEPPÄ, MAIJA: Seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeet ja tiedonhankinta

Pro gradu -tutkielma, 96 s., 4 liites.

Informaatiotutkimus

Arkielämän tiedonhankinnan piiriin kuuluvan tutkimuksen tarkoituksena on selvittää seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeita ja tiedonhankintaa identiteetin hahmottamisvaiheessa ja vakiintuneen identiteetin vaiheessa. Tutkimuskohteena ovat tiedontarpeiden muutos identiteetin vakiinnuttua, tiedonlähteiden käyttö ja lähteiden valintaperusteet, tiedonhankinnan tiellä olevat esteet sekä sattumalta saatu tieto ja sen merkitys. Tutkimusta varten haastateltiin 15 ihmistä. Erityisesti tarkastellaan Internetin asemaa tiedonlähteenä. Tutkimuksen teoreettisena mallina toimii Kirsty Williamsonin tiedonhankinnan ekologinen malli. Tiedonhankinnan ekologisessa mallissa otetaan huomioon tiedonhankintaan vaikuttavia tekijöitä, kuten kulttuurinen, fyysinen ja sosiaalinen ympäristö sekä henkilön omat henkilökohtaiset piirteet, kuten rohkeus hakeutua tiedonlähteille.

Tutkimus osoitti, että seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeet muuttuvat, kun identiteetin hahmottamisvaiheesta on kulunut aikaa. Itsetunnon parannuttua ja tietomäärän kasvettua tiedontarpeet muuttuivat spesifimmiksi. Identiteetin hahmottamisvaiheessa kaikenlainen seksuaalivähemmistöistä saatu tieto koettiin tutustumisen arvoiseksi. Identiteetin vakiinnuttua kritiikki tiedonlähteitä kohtaan kasvoi ja tiedontarpeet eriytyivät. Internet oli ehdottomasti suosituin tiedonlähde niin aiemmassa kuin tutkimuksen tekohetkelläkin käytetyssä tiedonhankinnassa. Kirjastoihin, moniin suomalaisiin lehtiin ja Internet-materiaaliin ei oltu tiedonlähteinä tyytyväisiä. Etenkin identiteetin hahmottamisvaiheessa tiedonhankinnan esteinä olivat muiden asenteet, saatavilla olevan materiaalin vähyytensä sekä huono itsetunto.

Tutkimukseen osallistuneiden informanttien mukaan oli tärkeää, että etenkin identiteetin hahmottamisvaiheessa nuorille olisi tarjolla mahdollisimman monenlaista materiaalia. Homoseksuaalisuus on edelleenkin usein vaiettu asia, eivätkä monet nuoret edes tiedä, että homoseksuaaleja ylipäättäen on olemassa. Kirjastot ja koulut voivat osaltaan vaikuttaa ihmisten asenteisiin kertomalla homoseksuaalisuudesta positiivisesti. Vastaajista moni kaipasi keskitetympää Internetissä olevaa portaalia, jonka kautta saisi monenlaista tietoa seksuaalivähemmistöistä. Kirjastojen toivottiin hankkivan enemmän homoseksuaalisuudesta kertovaa materiaalia kokoelmiinsa.

Avainsanat: tiedonhankinta, tiedontarpeet, arkielämän tiedonhankinta, seksuaalivähemmistöt, homoseksuaalisuus

1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET.....	7
2.1 Informaatiotutkimuksen keskeisiä käsitteitä.....	7
2.2 Seksuaalivähemmistöt.....	14
2.3 Homoseksuaalisuuden historiaa	16
3. KIRJALLISUUSKATSAUS	20
3.1 Tiedonhankinnan malleja	20
3.1.1 Tiedonhankinnan ekologinen malli	20
3.1.2 Informaatiohorisontit	22
3.1.3 Sattumalta saatu tieto.....	23
3.2 Tutkimuksia seksuaalisista vähemmistöistä, tiedontarpeista ja kirjastonkäytöstä	27
3.2.1 Tutkimuksia seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta.....	27
3.2.2 Tutkimuksia seksuaalisten vähemmistöjen kirjastonkäytöstä.....	31
3.2.3 Yhteenveto aiemmasta tutkimuksesta.....	34
3.3 Teorioiden sovellettavuudesta tutkimukseen	35
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	37
4.1 Tutkimusongelmat	37
4.2 Tutkimusaineiston kerääminen.....	38
4.3 Avoin strukturoitu teemahaastattelu	41
4.4 Kvalitatiivisen tutkimusotteen periaatteita.....	42
4.5 Aineiston keruun onnistuminen.....	43
4.6 Aineiston analyysi ja teema-alueet	45
5. TUTKIMUSTULOKSET.....	46
5.1 Haastateltavien taustatiedot	46
5.2 Tiedontarpeet ja tiedonhankinta identiteetin hahmottamisvaiheessa.....	48
5.2.1 Tiedontarpeet identiteetin hahmottamisvaiheessa.....	48
5.2.2 Tiedonlähteet identiteetin hahmottamisvaiheessa	51
5.2.3 Tiedonhankinnan esteet	55
5.2.4 Koululaisena seksuaalivähemmistöistä saatu informaatio.....	57
5.2.5 Identiteetin hahmottamisvaiheen tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta	59
5.3 Tiedontarpeet ja tiedonhankinta vakiintuneen identiteetin vaiheessa	60
5.3.1 Tiedontarpeet vakiintuneen identiteetin vaiheessa.....	60
5.3.2 Käytetyt tiedonlähteet vakiintuneen identiteetin vaiheessa	63
5.3.3 Tiedonhankinnan esteet	68
5.3.4 Tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta	69
5.4 Tiedonlähteiden arviointia ja kehittämissuunnitelmia.....	70
5.4.1 Internet.....	71
5.4.2 Kirjat ja lehdet.....	72
5.4.3 Kirjastojen käyttö	73
5.4.4 Ystävät ja henkilöt tiedonlähteinä	75

5.5 Lähdemaisema	77
5.6 Sattumalta saatu tieto ja sen merkitys.....	80
5.7 Tyypillinen tiedonhankintatilanne.....	82
6. YHTEENVETO.....	84
6.1 Tiedontarpeet	84
6.2 Tiedonlähteet	85
6.3 Tiedonhankinnan esteet.....	86
7. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	88
7.1 Keskeisten tutkimustulosten reflektointi.....	88
7.2 Arviointi teorian ja metodologian kannalta	89
7.3 Suositukset ja jatkotutkimusaiheet	91
Liite 1	97
Liite 2	99
Liite 3	100

1. JOHDANTO

Tutkielman aiheena on seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Valitsin aiheen sen ajankohtaisuuden vuoksi. Seksuaalivähemmistöjen oikeudet, kuten lesboparien hedelmöityshoidot ja samaa sukupuolta olevien avioliitot, ovat jatkuvasti keskustelun kohteena.

Maailmalla on tutkittu jonkin verran seksuaalisten vähemmistöjen tiedonhankintaa ja tiedontarpeita. Tutkimukset ovat kohdistuneet kirjastojen käyttöön ja aineiston hankintaan niistä. Tiedonlähteiden käyttöä ei ole tutkittu monipuolisesti. Etenkin Internetin käytön tutkimus on ollut vähäistä. Seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeet ja tiedonkäyttö ovat riippuvaisia siitä, missä maassa tai millä paikkakunnalla eletään. Sen takia näiden asioiden tutkiminen on tarpeellista myös Suomessa.

Vähemmistöryhmän historia on kirjava, koska ryhmään kuuluvien ihmisten asema on muuttunut 1970-luvun alusta alkaen nopeasti. Homoseksuaalisuus poistettiin rikosluokituksesta vuonna 1972 ja sairausluokituksesta vuonna 1981. Vaikka homoseksuaalisuus ei enää ole sairaus, saattaa seksuaalisen suuntautumisen hyväksyminen olla monille vaikeaa. Koska sairausluokituksen poistamisesta on vasta 25 vuotta, ei aihealueeseen liittyvä tiedonhankintakaan ole ollut kovin kauaa mahdollista.

Seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeita ja tiedonhankintaa selvitetään tutkimuksessa seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Minkälaisia tiedontarpeita seksuaalisilla vähemmistöillä on ja miten ne muuttuvat ajan myötä?
- 2.a) Minkälaisia tiedonlähteitä käytetään?
- 2.b) Onko Internetillä tiedonlähteenä erityistä merkitystä?
3. Mikä on sattumalta saadun tiedon merkitys?
4. Millä perustein lähteet valitaan?

5. Mitkä tekijät hankaloittavat tiedonhankintaa?

Tutkimukseen haastateltiin 15 seksuaalivähemmistöön kuuluvaa henkilöä Messengerin/chatin välityksellä. Haastattelu suoritettiin Internetin kautta, koska riittävän moni henkilö ei ollut halukas osallistumaan kasvokkain tapahtuvaan haastatteluun. Internetin kautta osallistuminen koettiin helpoksi, sillä henkilön ei tarvinnut paljastaa henkilöllisyyttään.

Tutkimus etenee niin, että toisessa luvussa määritellään informaatiotutkimuksen keskeiset käsitteet, esitellään seksuaalivähemmistöihin liittyviä keskeisiä käsitteitä ja niiden historiaa. Kolmas luku käsittelee informaatiotutkimuksen malleja. Neljännessä luvussa kerrotaan tutkimuksen toteuttamisesta ja viides luku valottaa tutkimustuloksia. Luku kuusi sisältää yhteenvedon, ja luvussa seitsemän esitetään johtopäätökset.

2. TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Informaatiotutkimuksen keskeisiä käsitteitä

Tiedonhankintatutkimus tarkastelee kolmea toisiinsa läheisesti liittyvää ilmiötä: tiedontarpeita, tiedonhankintaa ja tiedonkäyttöä. Tietoa hankitaan niin työtä, vapaa-aikaa kuin harrastuksiakin varten. Keskeisiä tiedonhankintatutkimuksen osa-alueita ovat ammatillisen tiedonhankintatoiminnan luonteen tutkiminen, arkielämän tiedonhankintakäytäntöjen tutkiminen sekä kirjasto- ja informaatiopalvelujen parantamiseen tähtäävä tutkimustoiminta. Kun tutkitaan ammatillisia tiedonhankintakäytäntöjä, pyritään selvittämään, millaisia eri tietovaatimuksia eri ammatteihin liittyy ja millaista osaamista ne edellyttävät. (Savolainen 1999, 73.) Arkielämän tiedonhankinnan tutkimus auttaa ymmärtämään tiedonhankintaa ja kehittämään sitä. Vaikkapa Internetistä hankittavan tiedon tutkimus voi parantaa Internet-palvelujen tehokkuutta ja tehdä niistä käyttäjäystävällisempiä (Savolainen & Haasio 2004).

Traditionaalisten tiedontarve- ja tiedonhankintatutkimusten rinnalla on alettu soveltaa vaihtoehtoisia lähestymistapaa, jossa tiedontarpeita ja tiedonhankintaa tarkastellaan yksilön perspektiivistä käsin. Dervin ja Nilan (1986) ovat jäsentäneet järjestelmäkeskeisen ja yksilökeskeisen paradigman eroja seuraavilla vastakohtapareilla:

- Objektiivinen vs. subjektiivinen informaatio: Perinteisessä paradigmassa informaatiota pidetään vakiomerkityksenä, uudessa paradigmassa oletetaan, että yksilöiden tapa tulkita informaatiota eroaa toisistaan.
- Mekanistiset, passiiviset käyttäjät vs. aktiiviset, konstruktiiiviset käyttäjät: Yksilökeskeisessä näkökulmassa pyritään ihmisiä tarkastelemaan tarkoituksenhakuisina olentoina, jotka päättävät itse mitä strategioita käyttäen he hakevat tietoa. Objektiivisen idean mukaan käyttäjät on ymmärretty lähinnä informaation passiivisinä vastaanottajina.

- Tilanneriippumattomuus vs. tilannekohtaisuus: Perinteisesti tilannetta ei ole huomioitu, vaan on oletettu havaintojen olevan suunnilleen samat henkilöistä riippumatta. Yksilökeskeisessä näkökulmassa juuri tilanteen uskotaan vaikuttavan siihen, miten yksilö lähtee tietoa etsimään.
- Atomistinen vs. kokonaisvaltainen käsitys tiedonhankinnasta: Tiedonhankintaa pyritään tarkastelemaan aiempaa kokonaisvaltaisemmin, eikä keskitytä tarkastelemaan vain yhtä informaatiojärjestelmää (esimerkiksi kirjastoja).
- Ulkoinen käyttäytyminen vs. sisäinen käsitys: Yksilökeskeisessä paradigmassa keskitytään tarkastelemaan yksilön sisäisiä käsityksiä, eikä tarkkailla vain ulkoisen käyttäytymisen merkkejä.
- Kaoottinen vs. systemaattinen yksilöllisyys: Yksilökeskeisessä näkökulmassa oletetaan, että yksilöllisiä eroavaisuuksia tulee tarkastella systemaattisesti, kun taas järjestelmäkeskeisessä näkökulmassa yksilöllisyyden tarkastelemisen on uskottu aiheuttavan kaaosta.
- Määrällinen vs. laadullinen tutkimus: Perinteisessä tiedonhankintatutkimuksessa on painotettu määrällistä tutkimusta, yksilökeskeinen näkökulma on suosinut laadullista tutkimusotetta. (Dervin & Nilan 1986, 13–16.)

Tiedonhankinta määritellään hieman eri tavalla määrittelijästä riippuen. Sillä voidaan tarkoittaa tiedon tarkoituksenmukaista hankintaa tietyistä tiedonkantajista (Johnson 1996, 9) tai tunnistettua pyrkimystä tiedollisen aukon täyttämiseksi (Case 2002, 5.) Tiedonhankinta voidaan ymmärtää toimintana, jonka tarkoituksena on tunnistaa relevantteja lähteitä ja kanavia sekä hakeutua näille lähteille. Tiedonhankinnan lähtökohdana on jonkin tehtävän tai ongelman tuottaman tarpeen tunnistaminen, josta viriää erilaisia toimintoja tiedontarpeen tyydyttämiseksi. (Haasio & Savolainen 2004, 28.)

Tiedonhankinta ei ole itseisarvo vaan väline muiden asioiden saavuttamiseksi. Se ymmärretään laajemmassa kontekstissa määrittäytyväksi ja päämäärää palvelevaksi toiminnaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että tiedonhankijalla on aina jokin ymmärrys asioista, joita varten tiedonhankinta suoritetaan. (Case 2002, 75.)

Tiedonlähde ja *tiedonhankintakanava* ovat käsitteellisiä apuvälineitä. Niiden avulla kuvataan yksilön kohtaamaa informaatioympäristöä, joiden avulla vastataan hänen tiedontarpeeseensa. Lähde ymmärretään tiedon kantajaksi. Tiedonlähde voi olla esimerkiksi tiedote tai yksittäinen sähköpostiviesti, kirja, artikkeli tai jonkun alan asiantuntija. Lähteen muodolla ei niinkään ole väliä, tärkeää on, että tiedonlähde tarjoaa informaatiota, josta yksilö saa itselleen tietoa. (Byström 1999, 31–32.)

Tiedonhankintakanavalla tarkoitetaan käytäntöä tai mekanismia, jonka kautta tai avulla on mahdollista päästä tiedonlähteille. Tiedonhankintakanava kattaa tiedonvälittäjät, tiedonlähteet ja erilaiset informaatiojärjestelmät. Kirjasto on esimerkki systemaattisesta informaatiokanavasta, jonka kautta on mahdollista päästä käsiksi useisiin lähteisiin. Myös henkilö voi toimia tiedonlähteenä. Esimerkiksi ammattihenkilö voi ohjata tiedontarvitsijan oikean lähteen pariin. Tällaisesta henkilöstä käytetään usein nimitystä tiedonvälittäjä. Informaatikot ja kirjastonhoitajat toimivat tiedonvälittäjinä institutionaalisten kanavien palveluksessa. WWW on esimerkki kanavien ja lähteiden luokittelun hankaluudesta. Web ei ole yksiselitteisesti tiedonlähde tai tiedonhankintakanava. Kotisivut voivat toimia tiedonlähteinä, mutta toisaalta ne voivat myös tarjota linkkejä muihin lähteisiin, jolloin ne toimivat myös tiedonvälityksen kanavina. (Haasio & Savolainen 2004, 20.)

Tiedonhankintakäyttäytyminen on sisällöltään laajempi käsite kuin tiedonhankinta. T. D. Wilson on havainnollistanut tiedonhankintakäyttäytymistä ympyrällä, jonka uloimmalla kehällä on informaatiokäyttäytyminen, sisemmällä kehällä tiedonhankintakäyttäytyminen ja kaikkein sisimpänä tiedonhakukäyttäytyminen. Tässä mallissa informaatiokäyttäytyminen nähdään laajempänä osana viestintäkäyttäytymistä. Informaatiokäyttäytyminen koostuu tiedonhankintakäyttäytymisestä, joka tutkimusalana on ennen kaikkea kiinnostunut siitä, millaisia keinoja ihmiset käyttävät tietoa etsiessään. Tiedonhakukäyttäytyminen voidaan puolestaan ymmärtää ilmiöksi, jota tutkittaessa ollaan kiinnostuneita ihmisen ja informaatiojärjestelmän (esimerkiksi tietokannan) välisestä vuorovaikutuksesta. Wilson näkee tiedonhankintakäyttäytymiseen kuuluvan niin aktiivisen kuin passiivisenkin tiedonhankinnan ja tiedonkäytön. (Wilson 1999, 262–264, Wilson 2000, 49.)

Tiedontarve on käsitteenä vaikeasti määriteltävä. Laajasti ymmärrettynä tiedontarve liittyy ihmisen fysiologisiin tarpeisiin. Ihmisen fysiologisia tarpeita on käsitelty Abraham Maslowin (1970) tarvehierarkiassa¹. Informaatiotutkimuksen alalla on esitetty toisistaan poikkeavia näkemyksiä siitä, mitä tiedontarpeella tarkoitetaan. Tiedolle, informaatiolle ja näiden tarpeelle on yhtä monta erilaista määritelmää kuin on käsitteiden selittäjiäkin (Case 2002, 65). Tiedontarpeen yhtenä jäsenyyksenä on ollut jako orientoivan ja praktisen tiedon tarpeisiin. Tiedontarpeita on tutkittu myös kognitiivisina, affektiivisina ja tilannesidonnaisina. Tarpeen käsitettä tutkittaessa hankaluutena ovat monitulkintaiset termit, kuten ”halu”, ”motiivi”, ”intressi” ja ”uskomukset”. Ne viittaavat toimintaa virittäviin tekijöihin, mutta hankaluutena on osoittaa, miten ne suuntaavat eri lähteistä tapahtuvaa tiedonhankintaa. (Haasio & Savolainen 2004, 21–27.)

Keskeisimpänä tiedontarpeen jakoperusteena on se, liittyvätkö tiedontarpeet työtehtävien suorittamiseen tai opiskeluun vai niiden ulkopuolella tapahtuvaan elämään. Ammatillisen tiedon tarpeen käsitettä voidaan tarkentaa viittaamalla tiettyyn ammattiryhmään tai ammattikäytäntöön. Tästä esimerkkinä tieteellisen tiedon tarve, joka asettaa kriteerit sille, millaista tietoa tarvitaan. Ei-ammattilliset tiedon tarpeet taas liittyvät työelämän ulkopuolisten ongelmien ratkaisemiseen, palveluiden hankintaan ja vapaa-ajan harrastuksiin. (Haasio & Savolainen 2004, 21.)

Kognitiivisen dissonanssin teorian mukaan ihminen haluaa käsityksiensä olevan sopusuinnassa. Kohdatessaan ristiriitaisen tilanteen ihminen hankkii tietoa päästäkseen ulos epämiellyttävästä olotilasta. Yksilöt sietävät kuitenkin eri tavalla ristiriitaisia tilanteita, joten tämän teorian avulla on vaikea arvioida, miten henkilöt toimivat eri tilanteissa. Psykologisten tarveteorioiden ongelmana on se, että ihminen ei ole vain

¹ Maslowin tarvehierarkian alimmalla tasolla ovat perustarpeet ja ylimmällä tasolla henkiset tarpeet. Tämä tarvehierarkia ei kuitenkaan ole hyödyllinen tiedontarvetutkimuksen kannalta, koska tarpeita tarkastellaan liian yleisellä tasolla. Käsite tiedontarve ei ole ollenkaan tarpeellinen, jos mietitään fysiologisten (nälkä) tarpeiden tyydytystä. Se, että nälkäisenä otamme selvää mistä löytyy ruokaa, ei ole tiedollinen tarve, johon haemme tyydytystä. Ruoan hankinta on tällöin fyysikaalisten tarpeiden virittämää.

biologiaan sidottu, vaan ihmisen toimintaa määrittävät myös kulttuuriset ja sosiaaliset tekijät. (Haasio & Savolainen 2004, 23–24.)

Tom Wilson (1981, 5–13) on ehdottanut, että tiedontarpeiden sijaan olisi järkevää puhua erilaisista perustarpeista ja miettiä millaista tiedonhankintaa niiden tyydyttämiseen voisi liittyä. Jos haluamme tietää paljonko maitolitra maksaa, meitä ei välttämättä ohjaile pelkkä tiedontarve, vaan kyse on perustarpeesta eli näläntunteesta.

Wilson jaottelee tarpeet fysiologisiin, affektiivisiin ja kognitiivisiin tarpeisiin, jolloin yksilön tiedontarpeen sijaan tarpeita määrittävät erilaisten tarpeiden yhdistelmät. Fysiologiset tarpeet voivat kuvata nälkää tai janoa, affektiiviset tarpeet voivat kuvata tunnetta, jolloin ihminen tuntee haluavansa toimia muiden ihmisten kanssa, ja kognitiiviset tarpeet voivat kuvata ihmisen tarvetta suunnitella ja oppia uusia asioita. Yksilön elämää määrittävät fyysisestä ja sosiaalisesta elämästä lähtöisin olevat normit ja arvot. Wilson pyrkii omassa tiedontarpeen määrittelyssään ottamaan esiin myös kontekstin jossa tarpeet syntyvät. Fysiologisten, affektiivisten ja kognitiivisten tarpeiden lisäksi kontekstilla käsitetään henkilön fyysinen elinympäristö ja siihen liittyvät sosio-kulttuuriset ja poliittis-taloudelliset ulottuvuudet, sekä työskentely-ympäristö ja rooli työpaikalla. (Wilson 1981, 5–13.)

Choo (1999, 2006) on esittänyt jaottelun, jossa tiedontarpeita tarkastellaan kognitiivisina (aukot tietämyksessä), affektiivisina (epävarmuuden tuntemukset, stressi) ja tilannelähtöisinä (ongelmien eri ulottuvuudet) elementteinä. Tällä jaottelulla on samankaltaisuuksia esittelemäni Wilsonin teorian kanssa (Wilson 1981). Näissä tutkimuksissa tiedontarpeita tarkastellaan pääasiassa tiedonhankintaa käynnistävinä tekijöinä.

Tiedontarpeen kognitiivista ulottuvuutta kuvaa hyvin Nicholas Belkinin käsite anomaalinen tai vajaa tiedon tila ASK (anomalous state of knowledge). Käsite perustuu oletukseen siitä, että ihmiset hakevat tietoa kokiessaan omat tietonsa jossakin tilanteessa riittämättömäksi tai vajavaiseksi. Puutteellisuus syntyy ihmisen omasta havainnosta ja sitä yritetään paikata tietoa hankkimalla. Jos hankittu tieto ei poista anomaliaa, syntyy uusi anomaalinen tila. Henkilö voi esimerkiksi etsiä kirjastosta tietoa, ja jos sitä ei löydy

hän joko jättää asian sikseen tai kysyy apua. Löydetty kirja saattaa puolestaan herättää uuden anomaalisen tiedon tilan. Kirjan tiedot voivat selkiyttää lukijan käsityksiä ja nostaa esille uuden tarpeen. Belkinin mukaan tiedonhakuun ajava voima on ongelma, jonka yksilö kohtaa. Tiedontarve on tiedonhankintaan johtavien tekijöiden summa. (Belkin 1984, 11–29.)

Kognitiivista tiedontarvetta kuvaa myös Brenda Dervinin käsitys, jossa tiedontarve käsitetään tilana jolloin henkilö ei koe pääsevänsä eteenpäin. Tiedontarve on kuin kuilu, joka pitää täyttää asioita ymmärtääkseen. Dervin käyttää esimerkkinä metaforaa kuilusta, jonka ylitse pitää rakentaa silta. Saatu tieto toimii sillan rakennusaineena. Ihmisen pää on jatkuvasti täynnä kysymyksiä, joihin hän haluaa löytää vastauksen. Dervinin mallia on käytetty usein arkipäivän tiedonhankinnan tutkimuksissa, koska sense-making-teoriassa otetaan huomioon myös ihmisten tuntemukset kognitiivisten ulottuvuuksien lisäksi. (Dervin 1992, 66.)

Tiedontarpeen kognitiiviset ja affektiiviset puolet liittyvät voimakkaasti yhteen ja niitä voi olla vaikea erottaa toisistaan. Affektiivista puolta kuvaa Robert Taylorin käsitys tiedontarpeiden ulottuvuuksista. Tiedontarve ilmenee ihmiselle erilaisina tuntemuksina riippuen siitä millä tietämisen tasolla ihminen kokee olevansa. Taylor on jakanut tiedontarpeen neljään eri luokkaan: ydintarpeeseen, tiedostettuun tarpeeseen, muotoiltuun tarpeeseen sekä kompromissitarpeeseen. Ydintarve (visceral need) on joko osittain alitajuinen tai tiedostettu. Henkilö kokee tyytymättömyyden tunnetta, joka saattaa johtaa tiedonhankintaan. Tiedontarpeen käsitteellistäminen ei vielä onnistu. Tiedostetussa tarpeessa (conscious need) henkilö tunnistaa tarpeen olemassaolon. Hänen tuntemuksensa asiaa kohtaan voivat olla ristiriitaisia. Muotoillussa tiedontarpeessa (formalized need) henkilö pystyy jo esittämään ongelmaansa liittyviä kysymyksiä. Tässä vaiheessa tiedontarpeeseen voivat vaikuttaa käytössä olevat tiedonhankintakanavat. Neljäs luokka eli kompromissitarve (compromissed need) on kaikkein jäsenyneimmän tiedontarpeen ilmauksen taso. (Taylor 1968, 182–183.)

Myös Carol Kuhlthau (1993) on tarkastellut tiedonhankinnan prosessimallissaan tiedontarpeen affektiivisiä ulottuvuuksia. Tiedonhankinta lähtee liikkeelle epävarmuuden kognitiivisesta tilasta. Parhaassa tapauksessa tiedonhakija löytää

kysymykseensä vastauksen, toisinaan vastausta ei löydy ja tiedonhankinta voi johtaa vieläkin suurempaan epävarmuuden tilaan. Kuhlthaun mallissa kognitiiviseen ymmärryksen puutteeseen liittyy siis affektiivisiä oireita. Oireita voivat olla ahdistuneisuus, turhautuneisuus ja itsetunnon väheneminen ainakin tiedonhankinnan alkuvaiheessa. Lisäksi mieleen saattaa nousta kysymyksiä ja aiheeseen liittyviä epäselviä mielikuvia. Aiheen outous vaikuttaa myös tiedontarpeeseen liittyviin tuntemuksiin. Aihealueen hyvin tunteva tutkija saattaa kokea paljon vähemmän psyykkisiä oireita kuin tutkimustaan aloitteleva ja aihepiiriä heikosti tunteva henkilö. (Kuhlthau 1993, 111.)

Tavallisimmin tuttuja tiedontarpeiden ja -hankinnan tilannelähtöisiä tekijöitä ovat toiminnan aikaan ja paikkaan liittyvät tekijät, kuten aikapula tai tehtävän kiireellisyys. Muita tekijöitä voivat olla tehtävän vaikeusaste, tehtävän tärkeys tai erilaiset päätösvaihtoehdot. (Haasio ym. 2004, 26.) Katriina Byström (1999, 90) on väitöskirjassaan tarkastellut tilannelähtöisiä tiedontarpeita työelämässä ja todennut, että suurin osa työssä tarvittavasta tiedosta on tilannekohtaista.

Richard L Derr (1983, 273–274) on jakanut tiedontarpeen kolmeen mahdolliseen tilanteeseen. Ensimmäisessä tapauksessa tiedontarvetta ei tiedosteta, toisessa tapauksessa tiedontarve tiedostetaan, mutta sitä ei kyetä määrittelemään. Kolmannessa tapauksessa tiedontarve tiedostetaan ja sen kohde kyetään määrittelemään. Kaikissa tapauksissa tiedontarpeeseen liitettävän tiedon tulee olla merkityksellistä ja tarkoituksenmukaista. Tiedonhalusta voidaan puhua, jos vain toinen ehto täyttyy. Esimerkiksi tavallinen ihminen ei tarvitse tietoa mehiläisen myrkyä aineosista, mutta mehiläistarhaajalle tämä tieto voi olla olennainen. On tiedettävä mitä hyötyä myrkykoostumuksen tuntemisesta on mehiläishoitajalle, jotta pystyisimme tulkitsemaan sen tiedontarpeeksi (merkityksellisyys ja tarkoituksenmukaisuus). Derrin mukaan tiedontarvetta ei voi ymmärtää tarpeeksi, mikäli se ei kohdistu juuri siihen tietoon, joka auttaa tyydyttämään sille asetetun tarkoituksen. Tiedontarve vaatii tilanteen syvempää tulkintaa.

Derr liittyy myös tiedontarpeen ja arvon käsitteet yhteen. Asia, mistä ihminen tarvitsee tietoa on vahvasti sidottu hänen arvoihinsa. Tiedontarpeen tutkimista hankaloittavat

ihmisten arvokysymykset, joita ei voida tieteellisin keinoin ratkaista. (emt. 275.) Derrin mukaan tiedontarve on objektiivinen ja lyhytaikainen tila mieluummin kuin pitkäaikainen psykologinen tila. Tiedontarpeet eivät hänen mukaansa ole puhtaasti verrattavissa perustarveteorioiden mukaisiin näkemyksiin tarpeiden luonteesta. Ne eivät myöskään ole muista toiminnoista erillinen prosessi. (Emt. 276.)

2.2 Seksuaalivähemmistöt

Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat lesbot, homot, biseksuaalit ja muut ihmiset, joilla on rakkaus- ja seksisuhteita samaa sukupuolta olevien ihmisten kanssa. Tämä pätee myös silloin, kun ihmiset eivät itse nimeäisikään itseään mainitulla tavalla. (Lehtonen 2006, 12.)

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset, jotka sukupuolisamastumisellaan tai ilmaisullaan haastavat sukupuolten jakoa ja avartavat sukupuolikäsitystä. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transvestiitit, transgender-ihmiset (ihmisiä, jotka elävät pysyvästi mieheyden ja naiseuden välillä) ja intersukupuoliset (ihmisiä, joilla on synnynnäisesti sekä miehen että naisen ruumiillisia sukupuoliominaisuuksia). (Lehtonen 2006, 13.)

Seksuaalinen suuntautuminen tarkoittaa ihmisen seksuaalisen kiinnostuksen kohteita, sitä mihin rakastumisen ja ihastumisen tunteet kohdistuvat ja siihen millaisista asioista saa seksuaalista mielihyvää. Seksuaalinen suuntautuneisuus on ihmisen perusominaisuus, osa ihmisen seksuaalista minäkuvaa.

Monissa tutkimuksissa on yritetty löytää tekijää (esim. geeniä, etäinen isä-, huolehtiva äiti -teoria), joka aiheuttaa seksuaalisen suuntautumisen. Mikään tutkimustulos ei kuitenkaan tue sitä, että suuntautuneisuus johtuisi mistään tietystä tekijästä. Monien tutkijoiden mielestä seksuaalinen suuntautuminen on useiden tekijöiden tulos, jonka syntyyn saattavat vaikuttaa ympäristö, kulttuuri, biologiset sekä kognitiiviset tekijät. Psykologien mukaan seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta. (Yhdysvaltain psykologiyhdistyksen APA:n informaation sivu homoudesta ja lesboudesta.)

Heteroseksuaali tuntee ihastumisen ja rakastumisen tunteita sekä seksuaalista kiinnostusta vastakkaista sukupuolta kohtaan; esimerkiksi mies on kiinnostunut naisista ja nainen miehistä. Heteroseksuaalisuutta pidetään kulttuurissamme luonnollisena. Koska heterous on arvostettua ja normaalia, voi heteroseksuaali myös tuntea olonsa normaaliksi ja arvostetuksi. Heteroparin ei tarvitse selitellä sitä, miksi he ovat yhdessä miehenä ja naisena, koska ympäristö hyväksyy heidät ja kunnioittaa heidän suhdettaan. (www.seta.fi)

Homoseksuaali tuntee ihastumisen ja rakastumisen tunteita pääasiassa samaa sukupuolta kohtaan. Arkikielessä homoilla viitataan usein miehiin, naisista puhuttaessa käytetään lesbo-nimitystä. (Emt.)

Kaikissa kulttuureissa kautta historian on ollut sekä vastakkaisten että samaa sukupuolta olevien eroottisia suhteita. Heterosuhteiden luonnollisuutta on perusteltu muun muassa lisääntymisen kannalta. Koska heteroseksuaalisuutta on pidetty luonnollisena, on homoseksuaalisuutta koitettu selittää geeniperimän, äidin sikiöajan hormonierityksen ja varhaislapsuuden tunnesuhteiden avulla. Näissä selityksissä ei ole huomioitu sitä, että luonto on täynnä variaatioita, eikä sitä, että rakkauselämä ja seksuaalisuus ovat monikerroksisia. (Emt.)

Seksuaalisuutta on usein tarkasteltu vain hetero- ja homoseksuaalisuuden kautta. *Biseksuaali* kykenee tuntemaan eroottista ja emotionaalista vetoa molempia sukupuolia kohtaan. Homo- ja heteroseksuaalisuus on ymmärretty identiteetteinä toisin kuin biseksuaalisuus. Biseksuaalisuus on ikään kuin jäänyt näiden kahden ryhmän väliin, ja se nähdään usein välivaiheena tai kokeiluna. (Emt.)

Homo- tai biseksuaalien määristä ei ole tarkkoja lukemia. Väestöliiton tiedotteen mukaan aikuisista 10–20 prosenttia olisi homoseksuaaleja tai biseksuaaleja. Lukema on kuitenkin heitellyt tutkimustavasta riippuen (Ståhlström 1997, 151–155). Jukka Lehtosen mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien määrää on vaikea arvioida monesta syystä. Seksuaalisuuden ja sukupuolen kirjo on vaihteleva ja siihen sisältyy vaihtelua elämän aikana. Vähemmistöön kuulumista ei tilastoida, mutta on kuitenkin esitetty arvioita, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvia olisi 5–15 prosenttia väestöstä. Tämän mukaan 5000 asukkaan kunnassa seksuaalivähemmistöihin kuuluvia

olisi 250–750, ja 50 000 asukkaan kunnassa heitä olisi 2500–7500. Voisi olettaa, että muuttoliikkeen vuoksi kaupungeissa asuu enemmän seksuaalivähemmistöihin kuuluvia. Näiden lukemien perusteella kuntien väkiluvuista hieman alle puolet ihmisistä kuuluisivat seksuaalivähemmistöihin tai näiden lähiomaisiin. (Lehtonen 2006, 14.)

2.3 Homoseksuaalisuuden historiaa

Psykoanalyttinen teoria sai 1900-luvulla valta-aseman seksuaalikehityksen selittäjänä. Freudin oivallukset olivat uraauurtavia, mutta hän oli taustakulttuurinsa vanki. Freud suhtautui omistavasti ja alentavasti naisia kohtaan ja määritteli seksuaalisen normaaliuden heteroyhdyntien kautta. Yksi hänen aikansa sitkeimmistä myyteistä oli selittää lasten ongelmat vanhemmuussuhteiden kautta: hyvien ominaisuuksien nähtiin periytyvän isän ja huonojen ominaisuuksien äitien kautta. Homoseksuaalisuuden aiheuttajana pidettiin dominoivaa äitiä ja etäistä isää. Jotkut Freudin seuraajat suhtautuivat homoseksuaalisuuteen vieläkin kielteisemmin. Äitien ja isien syyllistäminen nousi myös Suomessa vuosikymmeniksi tieteellisen teorian asemaan. (Ståhlström 1997, 268–269.)

Homoseksuaalisuuden sairausleima poistettiin Suomessa 1981, mutta uskonnolliset liikkeet toimivat sairausleiman palauttamisen puolesta. Syntyi ”eheytyслиike”, jonka teoreetikot väittävät lasten vanhempien olevan syynä homoseksuaalisuuteen. Monet tutkimukset osoittavat, että ei ole olemassa selkeää yhteyttä vanhemmuuden ja lapsien seksuaalisen suuntautumisen välillä (Bell & Weinberg 1981, 191). Jos korrelaatioketjuissa on todettu positiivinen korrelaatio äiti/isä-suhteen kokemisen ja seksuaalisen suuntautumisen välillä, tilastollisesti tämä ilmaisee ilmiöiden samanaikaista esiintymistä, ei syy–seuraus-suhdetta. Esimerkiksi jäätelönsyönti ja hukkumiskuolematkin korreloivat keskenään, silti jäätelönsyönti ei ole hukkumiskuolemien syy. (Ståhlström 1997, 269–270.)

Useat tutkijat ovat todenneet, että muistikuvat suhteista vanhempiin ovat seksuaalisen suuntautumisen seurausta. On huomattu, että isät pyrkivät vetäytymään huomattessa

poikansa olevan kiinnostunut omasta sukupuolestaan. Erään analyysin mukaan poika saattaa vetäytyä äitinsä luota, koska tämä on lähellä isää ja kokee näin äitinsä sitovana. (emt. 270.) Jack Drescher (1998), joka on tutkinut homoseksuaalisuuden rakentumista kriittisesti on todennut, että teoriat vanhempien vaikutuksesta tai biologiset syyt seksuaalisen suuntautumisen määrittäjinä ovat osoittautuneet virheellisiksi uuden tutkimuksen myötä. (Drescher 1998, 45–82.)

Homoseksuaalisuuden historiaa Euroopassa ja Suomessa

Seksiä ja rakkautta samaa sukupuolta kohtaan on ilmennyt kaikissa kulttuureissa eri historiallisina aikakausina, suhtautuminen siihen vaihtelee kulttuureittain ja aikakausittain. Esimerkiksi antiikin Kreikassa nuoremman ja vanhemman miehen välistä suhdetta pidettiin arvostettuna. Kreikan Spartassa ja Rooman legioonissa miespareja pidettiin kaikkein urhoollisimpina taistelijoina, koska he olivat valmiita luopumaan hengestään toistensa puolesta. Monissa sotaisissa kulttuureissa on arvostettu homoeroottisia suhteita. Naisten välisestä rakkaudesta tiedetään paljon vähemmän. Maailmankirjallisuuden huippua edustavat Lesboksen saarella eläneen Sapfon (n. 630–570 eKr.) naisten välisestä rakkaudesta kertovat runot. (Mustonen 2003, 273–274.)

Vaikka länsimainen kulttuuri perustuukin homomyönteisten antiikin Kreikan ja Rooman perinnöille, kristillinen kulttuuri juontaa homokieleisyyden toisesta kulttuurihaarastaan, juutalaisuudesta. Useat nykyiset kulttuurit ovat kaksinaismoralistisia: heteroseksuaalista avioliittoa arvostetaan, mutta samalla niissä vallitsee miestenkeskeinen homososiaalisuus, joka saa usein homoeroottisia muotoja. Homoerotiikka kuitenkin pidetään piilossa. (emt. 274–275.)

Lääketiede alkoi kiinnostua homoseksuaalisuudesta 1800-luvulla. Kirkon ja oikeuslaitoksen piirissä homoseksuaalisuus oli ollut synti tai rikos, johon saattoi vain hairahtua. Luonnontieteellinen näkemys määritteli seksuaalisuuden biologisperäiseksi. Heteroseksuaalisuus määriteltiin luonnolliseksi ja homoseksuaalisuus sairaalloiseksi poikkeamaksi tästä. Sana homoseksuaalisuus ei kuitenkaan ole peräisin lääkäreiltä, vaan 1800-luvun homoseksuaalien vapautumispyrkimyksistä. Tähän aikaan Saksassa

esiintyivät ensimmäiset homoseksuaalisen vapautusliikkeen esitaistelijat, joiden ehdotuksiin suhtauduttiin Suomessa ja Saksassa jopa naureskellen. (Emt. 277–279.)

Saksa oli suosittu turvapaikka homoseksuaaleille vielä 1900-luvun alussa, mutta natsien noustua valtaan 1933 tämä muuttui. Homoseksuaalien lehdet ja yhdistykset lakkautettiin ja ravintolat suljettiin. Homovaino alkoi hieman myöhemmin, jolloin noin 100 000 saksalaista ja itävaltalaista miestä asetettiin syytteeseen. Osa selvisi kuritushuonerangaistuksella, mutta osa joutui keskitysleireille ja kohtasi siellä loppunsa. Naisten välistä homoseksuaalisuutta ei tuomittu saman lainpykälän avulla, vaan vedottiin irtolaisuuspykälään, jonka avulla lesboja syytettiin epäsosiaalisuudesta. Kehitys oli samansuuntainen Venäjällä. (Emt. 281–282.)

Suomi 1900-luvulla

Maaseutuvaltaisessa kulttuurissa suhtauduttiin usein naureskellen homoseksuaalisuuteen. Pienissä kaupungeissa ihmiset tunsivat toisensa ja mukaan mahtui myös kaikenlaisia kylähulluja, joihin mukaan kuuluviksi luettiin myös ristiinpukeutajat. Tänä päivänä heitä kutsuttaisiin lesboiksi, homoiksi, transvestiiteiksi tai transsukupuolisiksi. Joissakin yhteisöissä homoseksuaalitkin hiljaisesti hyväksyttiin, jos he olivat käytökseltään kunnon työihmisiä. (Mustonen 2003, 282–283.)

Kun Suomi kaupungistui, muuttuivat sosiaalisen kontrollin muodot. Kasvavissa kaupungeissa turvaututtiin poliisikontrolliin. Tämä näkyy myös rikostilastoissa: vuonna 1889 säädetyn uuden rikoslain voimassaoloaikana Suomessa tuomittiin 1023 miestä ja 51 naista ”haureudesta toisen samaa sukupuolta olevan kanssa”. Tuomioiden huippu saavutettiin 1951, jolloin tuomittiin 75 miestä ja 12 naista. Rikoslaki kumottiin 1971. (Emt. 283.)

Kaupungistumisen myötä syntyi myös kasvualusta miesten ja myöhemmin myös naisten välisen kulttuurin syntymiselle. Puistot ja ravintolat tarjosivat homomiehille paremman paikan tavata toisiaan kuin harvaan asutettu maaseutu. Kun homoliike alkoi muissa maissa uudelleen järjestäytymään toisen maailmansodan jälkeen, alettiin Suomessakin suunnittelemaan oman järjestön perustamista 1940- ja 50-luvun vaiheessa. Vaikka

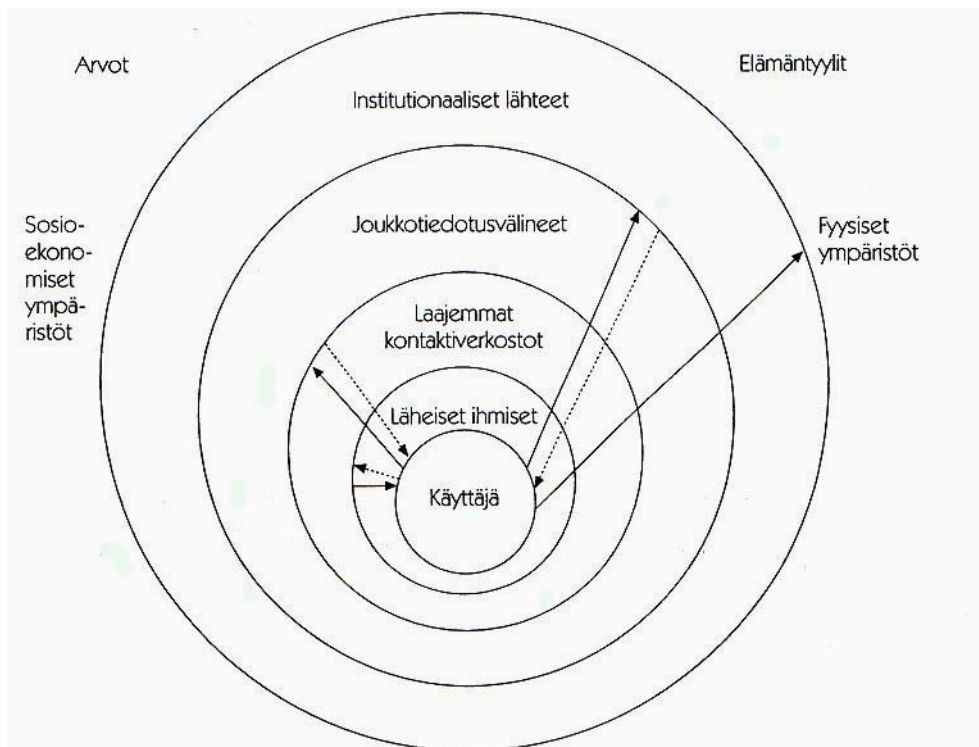
muutama kokous pidettiin, ei yhdistystä vielä uskallettu perustaa. Poliisi teki ratsioita homomiesten tapaamispaikoissa ja jäsentietojen joutumista poliisin käsiin pelättiin. Miehet tapasivat toisiaan ravintoloissa myös Tampereella ja muissa suurehkoissa kaupungeissa. Varsinaista homokapakkaa ei Suomessa ollut ennen vuotta 1964 tapahtunutta Vanhan kellarin valtausta. Siitä muodostui hieman myöhemmin Karhukabinetti, ensimmäinen suomalainen lesbokapakka. Toisen säteen ryhmä, ensimmäinen suomalainen homoyhdistys, perustettiin vuonna 1967. Vasta vuotta myöhemmin perustettu yritys, Psyke, saatiin virallisesti rekisteröityä yhdistykseksi. Vuonna 1974 perustettiin Psyken joukoista erkaantunut radikaalimpi ryhmä Seta ry. (Emt. 283–284.) Seta ry toimii edelleen aktiivisesti seksuaalivähemmistöjen oikeuksien puolesta.

3. KIRJALLISUUSKATSAUS

3.1 Tiedonhankinnan malleja

3.1.1 Tiedonhankinnan ekologinen malli

Kirsty Williamson (1997, 1998) on kehittänyt mallin tiedonhankinnan ympäristöistä (the ecological model) tutkimalla noin 200 Australiassa asuvaa yli 60-vuotiasta ihmistä. Tutkimus toteutettiin päiväkirjojen, haastattelujen ja kvantitatiivisen analyysin avulla (Williamson 1997, 339–340). Tutkimustulosten pohjalta kehitettiin ns. ”ekologinen” malli:

Henkilökohtaiset ominaisuudet

Kuvio 1. Arkielämän tiedonhankinnan ympäristöt (Williamson 1998, 36).

Mallia havainnollistetaan toistensa sisään piirretyillä ympyröillä, joista sisimmässä on kuvattuna tiedon tarvitsija. Henkilön lähellä olevat vyöhykkeet kuvaavat tärkeimpiä ja useimmiten käytettyjä tiedonlähteitä ja kauempana olevat harvemmin käytettyjä. Tutkimuksen mukaan eniten käytettyjä ja suosituimpia tiedonlähteitä olivat yleensä läheiset ihmiset, kuten ystävät ja harvemmin käytettyjä institutionaaliset lähteet, kuten asiantuntijat ja eri organisaatiot. (Williamson 1998, 36.)

Williamsonin mukaan tietoa voidaan hankkia suunnitelmallisesti tai sitä saadaan sattumanvaraisesti. Kuviossa olevilla nuolilla kuvataan sitä, hankitaanko tietoa yleensä suunnitelmallisesti (purposeful information seeking) vai saadaanko sitä sattumalta (incidental information seeking). Sattumalta tietoa saadaan usein ystävien kanssa keskustellessa, lehtiä lukemalla ja televisiota katselemalla. Vähiten sattumanvaraista tietoa saadaan kauimpana olevista institutionaalisista lähteistä kuten virastoista. Institutionaalisille lähteille hakeudutaan usein suunnitelmallisesti. Erityyppisten lähteiden sijoittaminen vyöhykkeille eli lähteiden tärkeys vaihtelee (Williamson 1997, 342–349.)

Malli on ekologinen siksi, että tiedonlähteiden käyttö on yhteydessä laajempaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin, joka vaikuttaa lähteiden ja kanavien valintaan. Monilla ihmisillä on voimakas tarve saada tietoa. Se millä tavalla maailmaa tarkkaillaan riippuu vahvasti kulttuurisesta taustasta, arvoista, fyysisestä ympäristöstä, ihmisen luonteenpiirteistä ja fyysisestä kunnosta, sosio-ekonomisesta asemasta ja elämäntyylistä. Huono kuulo tai heikot jalat voivat olla tiedonhankintaan vaikuttava tekijä. (Williamson 1997, 344–345.) Arvot ja ympärillä oleva kulttuuri voivat vaikuttaa voimakkaasti siihen, minkälaista tietoa on saatavilla ja minkälaisen tiedon hankintaa pidetään sosiaalisesti hyväksyttävänä. Fyysisellä ympäristöllä on myös merkitystä. On eri asia hankkia tietoa paikkakunnalla, jossa palvelut ovat pitkien matkojen päässä kuin suuremmasta kaupungista. Internet lyhentää välimatkoja: Internetin kautta ei välttämättä haluta hakea tietoa, jos asia on arka, eikä tietoa hakevalla henkilöllä ole mahdollisuutta käyttää tietokonetta yksityisesti rauhallisessa paikassa. Mallin soveltamisesta tutkimukseeni on kirjoitettu luvussa 3.3.

3.1.2 Informaatiohorisontit

Kuten Kirsty Williamson ekologisessa mallissaan (1997, 1998), tarkastelee Diane H. Sonnenwald (1999, 2001, 2005, 191) mallissaan ”informaatiohorisontit” samanlaisia asioita. Informaatiohorisontti-metafora viittaa tapaan, jolla tiedonhankkija hahmottaa kanavien ja lähteiden tärkeyttä edessään avautuvassa ”lähdemaisemassa”. Kanavien ja lähteiden käyttö määräytyy sosiaalisesti ja yksilöllisesti niin, että ongelman kannalta tärkeimmät kanavat sijoittuvat lähemmäksi ja vähemmän tärkeät kauemmaksi tiedonhankkijasta. Informaatiohorisontti voi muodostua muun muassa erilaisista sosiaalisista verkostoista, tiedonhankintavälineistä, dokumenteista, omista kokemuksista ja havainnoista. (Sonnenwald 1999, 2001, 68.)

Keskeisenä Sonnenwaldin tutkimuksessa on kontekstin käsite. Tiedontarpeet eivät ole irrallisia vaan liittyvät kontekstiin, jonka sisällä lähdemaisema muodostuu. Lähdemaisema on yksilöllinen ja sen syntyyn vaikuttavat kontekstin lisäksi sosiaaliset verkostot ja kulloinenkin tilanne. Tiedollinen käyttäytyminen muovaa edellä mainittuja tekijöitä. Tiedontarpeet viriävät aina jossakin kontekstissa. Kontekstina voivat toimia muun muassa kirjasto tai akateeminen yhteisö. Käsitteeseen liittyvät myös henkilökohtaiset ominaisuudet, tiedonhankinnan esteet ja moraaliset tekijät. Kontekstin käsite on vaikeasti määriteltävä ja sitä on hankala kuvata kattavasti. Tilanne on suppeampi käsite, ja Sonnenwald kuvaa sitä piirtämällä sen kontekstin sisälle. Sosiaalisia verkostoja mallissa tarkastellaan myös tutkimalla minkälaisia siteitä eri ihmisten välillä on ja miten ne voivat sekä helpottaa että hankaloittaa tiedonhankintaa. (Sonnenwald 1999, 178–181.) Tiedollinen käyttäytyminen voi ihannetapauksessa ilmetä tiedon jakamisena. Tietoverkot tarjoavat uusia mahdollisuuksia yhteistoiminnalle tiedonhankinnassa. (Sonnenwald 2001, 69–71.)

Sonnenwald (2001) on tutkinut opiskelijoiden informaatiohorisontteja haastattelujen ja piirrosten avulla. Opiskelijat kuvailivat äskeistä tiedonhankintatilannetta ja sen prosesseja erilaisissa konteksteissa (esimerkiksi kurssityön tekeminen). Heille esitettiin kysymyksiä muun muassa tiedontarpeista, tiedonhankinnan apuvälineistä ja

tiedonhankinnan tuloksista. Haastattelun jälkeen opiskelijat piirsivät kartan siitä mitä lähteitä he olivat käyttäneet. He myös perustelivat miksi toiset lähteet olivat tärkeämpiä kuin toiset. Tulokset analysoitiin taulukoimalla eri lähteet sekä pisteyttämällä ne sen mukaan kuinka suosittuja ne olivat. Lisäksi selvitettiin sosiaalisten verkostojen luonnetta tiedonhankinnassa, kuten sitä olivatko lähteet ”aloittavia”, ”päättäviä” tai jotain muita resursseja. Aloittavilla resursseilla tarkoitettiin resursseja, joiden puoleen ei enää käännytty, kun oli käytetty muita lähteitä (tutkimuksessa televisio), päättävillä resursseilla tarkoitettiin resursseja, joiden jälkeen ei enää käännytty muiden lähteiden tai kanavien puoleen (tutkimuksessa kirjasto). (Sonnenwald 2001, 69–74.) Sonnenwaldin käsitteiden käyttämisestä tutkimuksessani kuvataan luvussa 3.3.

3.1.3 Sattumalta saatu tieto

Sandra Erdelez on selvittänyt sattumanvaraisen tiedon kohtaamisen roolia tiedonhankintakäyttäytymisessä. Hänen mukaansa tietoa voi löytää myös ilman, että sitä varsinaisesti haetaan mistään. Erdelezin mielestä ihmisen monimutkainen informaatiokäyttäytyminen on vain osittain selitettävissä sillä, että tarvittu tieto etsitään suunnitelmallisesti. Esimerkkeinä tiedon sattumanvaraisesta hankinnasta voivat olla tilanteet, joissa henkilö kuulee muiden ihmisten keskustelun tai löytää kopiokoneeseen unohdetun artikkelin. Erdelez puhuu *tiedon kohtaamisesta* (information encountering), kun henkilö löytää sattumanvaraisesti hyödyllistä tai kiinnostavaa tietoa. (Erdelez 1997, 412.)

Aiemmissa tutkimuksissa sattumanvaraisesta tiedonhankinnasta on puhuttu *tiedon monitoroinnin* (environmental scanning ja random browsing) yhteydessä. Tiedonhankinnan vähiten suuntautunut muoto (undirected viewing) tarkoittaa materiaalin selailemistä ilman, että selailija etsii jotain tiettyä. Henkilö on tällöin vain altistettu informaatiolle ja saattaa kohdata sattumalta tärkeää materiaalia. (Emt. 414.)

Erdelezin tutkimukseen osallistui 132 yliopisto-opiskelijaa ja akateemisten alojen työntekijää. Henkilöille tehtiin syvähaastattelu ja sen lisäksi toteutettiin lomakekysely, joissa tarkasteltiin sekä yksittäisiä tiedon kohtaamistilanteita että osallistujien tiedon

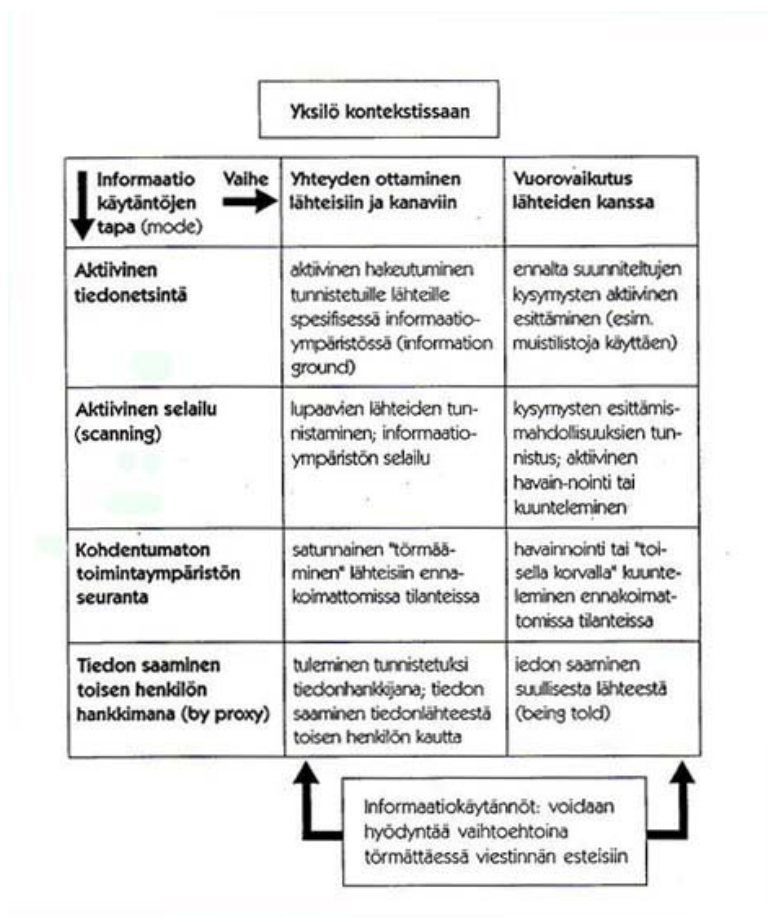
kohtaamista yleisesti. Tutkimustulosten perusteella tehtiin malli, jonka avulla esitetään neljä eri ulottuvuutta tiedon kohtaamistilanteessa. Ensimmäinen taso on yksilön ulottuvuus, jonka avulla tarkasteltiin miten yksilö koki tiedonhankinnan. Ympäristön ulottuvuus -tasolla tarkasteltiin minkälaisessa ympäristössä tietoa yleensä löydettiin. Informaation ulottuvuus -tasolla tarkasteltiin minkälaista informaatiota haettiin ja tiedontarpeet-tasolla selvitettiin, mihin ongelmaan tiedontarpeet liittyivät (mm. nykyhetki, tulevaisuus). Tutkimustuloksista selvisi, että informaatiota kohdattiin sattumalta usein paikoissa, joissa sitä oli tarjolla runsaasti (kirjasto, kongressit). Löydetty tieto pystyttiin luokittelemaan ongelmaratkaisuun liittyväksi tai muuten vain kiinnostavaksi tiedoksi, josta saattaisi mahdollisesti olla myöhemmin hyötyä. Suurin osa kohdatusta informaatiosta auttoi nykyisten ongelmien ratkaisussa. Muutama vastaaja koki kohdatun informaation olevan hyödyksi myös tulevaisuudessa. (Emt. 414–416.)

Tutkimustulosten perusteella Erdelez jakoi tiedon kohtaajat neljään ryhmään sen mukaan, miten paljon satunnaisia kohtaamisia tapahtui. Ensimmäisen ryhmän muodostivat *super-kohtaajat* (super-encounterers), jotka kohtasivat satunnaista tietoa usein ja jotka pitivät tiedon kohtaamista tärkeänä osana tiedonhankintakäyttäytymistään. Toinen ryhmä oli *kohtaajat* (encounterers), jotka kohtasivat tietoa usein, mutta eivät pitäneet kohtaamista osana tiedonhankintakäyttäytymistään. *Satunnaiset kohtaajat* (occasional encounterers) kohtasivat tietoa silloin tällöin ja *ei-kohtaajat* (nonencounterers) eivät kohdanneet tietoa juuri koskaan. Ensimmäinen ryhmä oli tutkimuksen kannalta kiinnostavin, koska super-kohtaajat uskoivat, että tiedon satunnainen kohtaaminen oli tärkeä tiedonhankinnan osa. Tähän ryhmään kuuluvat henkilöt olivat myös innokkaita kertomaan kokemuksistaan tutkijalle. He olivat myös usein henkilöitä, jotka olivat kiinnostuneita monista eri asioista. (Emt. 417.) Tutkimuksen kannalta kiinnostavaa oli se, kuinka henkilö kohtaa tietoa ja pystyy täyttämään menneen, nykyisen ja tulevan ajan tiedontarpeita.

Pamela J. McKenzien (2003) on käyttänyt käsitettä ”informaatiokäytännöt” (information practices). McKenzien tavoitteena on ollut tunnistaa tiedonhankinta monimuotoisuudessaan ja se, kuinka tiedonhankinta on kietoutunut useisiin konteksteihin. Kokonaisvaltaisen kuvan saamiseksi huomio kiinnitetään myös sattumanvaraiseen tiedonhankintaan. McKenzien malli on muodostettu kanadalaisen

tutkimuksen perusteella, jossa haastateltavina oli kaksosia odottavia naisia. Haastattelut tehtiin diskurssianalyttisin keinoin, eli tutkittiin millaisia selontekoja ihmiset antavat haastattelussa eri tilanteisiin sijoittuvasta tiedonhankinnasta.

McKenzie havainnollistaa informaatiokäytäntöjä seuraavalla kuviolla:

Kuvio 2. Informaatiokäytännöt (McKenzie 2003,26).

Informaatiokäytäntöjen vaiheet menevät yleensä niin, että ensiksi otetaan yhteys lähteeseen ja sen jälkeen ollaan lähteen kanssa vuorovaikutuksessa. Mallissa erotetaan informaatiokäytäntöjen vaiheet ja tavat (modes). Tavat, eli lähteiden aktiivinen etsintä, aktiivinen selailu, kohdentumaton toimintaympäristön seuranta ja tiedon saaminen toisen henkilön kautta voivat esiintyä eri tilanteissa eri järjestyksessä. (McKenzie 2003, 19–25.)

Tiedon aktiivisessa etsinnässä (active seeking) tiedontarvitsija hakeutuu lähteille saadakseen vastauksen tiettyyn rajattuun kysymykseen (esim. faktojen hakeminen Internetistä). Lähteen löydyttyä sille esitetään kysymyksiä. Kyse voi olla vaikkapa Internetistä löydetyn artikkelin pohdiskelevasta lukemisesta tai kysymysten esittämisestä ammattihenkilölle. (Emt. 24–25.)

Tiedon aktiivisessa selailussa (active scanning) informaatiokäytännöt eivät ole kovinkaan suunnitelmallisia. Tietoa haetaan johonkin teemaan liittyen, mutta tiedon etsintä ei ole kovin suunnitelmallista. Tiedon hakija voi esimerkiksi selailla kirjoja tai luetteloita tai esittää spontaaneja kysymyksiä asiantuntijalle. (Emt. 25.)

Kohdentumaton toimintaympäristön havainnointi (non-directed monitoring) on kyseessä, kun henkilö törmää tiedonlähteeseen ennalta arvaamattomassa tilanteessa, kuten sanomalehteä lukiessa tai Internetissä ”surffaillessa”. Tiedontarpeen voi tunnistaa vasta, kun tiedonlähteeseen on lähemmin tutustuttu. Esimerkkinä voi olla samassa huoneessa keskenään keskustelevat ihmiset, joiden keskustelun paikallaolija vahingossa kuulee. (Emt. 26.)

Toisen ihmisen hankkima tieto (information seeking by proxy) on informaatiokäytäntö, jossa tieto saadaan toiselta ihmiseltä ilman, että henkilö joutuu itse hakemaan tietoa. Tietoa saadaan välittäjän (esim. lääkäri, ystävät) kautta suoraan tai sitten välittäjä kertoo, mistä tieto löytyy. (Emt. 26.)

Sattumalta saatu tieto liittyy tilanteisiin, jolloin henkilö ilman etsimistä saa käsiinsä tarvittavaa tietoa, muun muassa törmäämällä sattumalta sopivaan tiedonlähteeseen. Usein sopivia tiedonlähteitä tai linkkejä, jotka johtavat niihin, saadaan välittäjän (esim. lääkäri, ystävät) kautta. Tieto saadaan pyytämällä tai ilman pyytämistä. Välittäjä voi suoraan tarjota vastauksen henkilöä mietityttävään kysymykseen tai kertoa mistä vastausta kannattaa hakea. McKenzien mukaan välittäjä hakee toisen tarvitsemaa tietoa joko aktiivisesti etsimällä, aktiivisesti selailemalla tai kohdentumattomasti toimintaympäristöä havainnoimalla. (McKenzie 2003, 22-23.) Esimerkkinä voi olla tilanne, jossa henkilö saa materiaalia tarvitsemastaan asiasta ystävältä.

3.2 Tutkimuksia seksuaalisista vähemmistöistä, tiedontarpeista ja kirjastonkäytöstä

Lesbojen, homojen ja biseksuaalien tiedontarpeita ja tiedonhankintaa on tutkittu harvoin kysymällä tietoja suoraan tähän ryhmään kuuluvilta. Useimmat tutkimukset, joita on tehty tietoresurssien, kuten kirjastojen kehittämiseksi, on toteutettu kysymällä tiedon käyttöön ja hankintaan liittyvistä asioista kirjastonhoitajien mielipiteitä ja jätetty asiakkaiden näkemykset ulkopuolelle.

Seksuaalivähemmistöjä käsittelevät informaatiotutkimuksen alan tutkimukset ovat yleisesti keskittyneet kirjastojen käyttöön ja niissä tapahtuvaan tiedonhankintaan. Useissa tutkimuksissa on tarkasteltu monipuolisesti kirjastoissa tapahtuvaa tiedonhankintaa sekä pohdittu kirjastojen kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Tarkastelun kohteena ovat olleet niin kirjastonhoitajien asenteet kuin kokoelmien kehittäminenkin. Internetin käyttöä tiedonlähteenä ei löytämässäni artikkeleissa muutamaa tapausta lukuun ottamatta tarkasteltu. Tarkastelemani tutkimukset keskittyvät aikaan, jolloin Internet ei vielä ollut levinnyt tai kun se oli vasta saamassa jalansijaa. Tämä selittää Internetin näkymättömyyttä tiedonlähteenä aiemmassa tutkimuksessa. Seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeita on muutamassa tutkimuksessa eritelty tarkemmin, ja näitä esittelen seuraavaksi.

3.2.1 Tutkimuksia seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta

Janet Creelman ja Roma Harris (1990) tekivät ensimmäisen empiirisen tutkimuksen lesbojen tiedontarpeista. Tutkimus keskittyi tiedontarpeisiin identiteetin hahmottamisvaiheessa². Tutkimusta varten haastateltiin 50 lesboksi itsensä identifioivaa naista. Tarkoituksena oli selvittää tiedontarpeita siinä vaiheessa, kun päätetään lopettaa oman seksuaalisen identiteetin piilottelu. (Creelman & Harris 1990, 37.) Huomioitavaa kuitenkin on, että kaikki haastatellut olivat jo siinä vaiheessa oman seksuaalisen

² Tutkimuksessa puhutaan vaiheesta, jossa omasta seksuaalisesta suuntautumisesta aletaan kertoa muille, ”aletaan tulla ulos kaapista”. Olen nimennyt vaiheen identiteetin hahmottamisvaiheeksi.

suuntautumisensa kanssa, että heillä oli rohkeutta osallistua kasvokkain tapahtuvaan haastatteluun. Sellaisen henkilö tiedontarpeet saattaisivat olla hyvinkin erilaiset, joka ei uskalla kertoa suuntautumisesta kenellekään.

Creelmanin ja Harrisin mukaan lesbojen tiedontarpeet identiteetin hahmottamisvaiheessa keskittyvät kolmen alueen ympärille. Nämä alueet ovat: itsensä ja oman identiteettinsä hyväksyminen, ulostulo muille ja muiden löytäminen sekä yhteisön sääntöjen oppiminen. Sääntöjen oppimisella tarkoitetaan kirjoittamattomia sääntöjä siitä, miten yhteisössä kuuluu toimia tullakseen hyväksytyksi. Tutkimuksen mukaan tiedontarpeet muuttuvat jatkuvasti sen mukaan, mikä vaihe on meneillään. (Creelman & Harris 1990, 37.)

Tutkimukseen osallistuneista 78 prosenttia käytti tiedonlähteenään painettuja lähteitä. Kuitenkin materiaalia kirjastosta haki vain 46 prosenttia. Kirjastoja ei käytetty, koska vastaajien mielestä kirjastoissa olevat aineistot olivat heikkoja. Materiaalit eivät sisältäneet relevanttia tietoa, ne saattoivat olla negatiivissävytteisiä tai eivät sisältäneet tietoa käytännön elämästä. Lisäksi suurin osa kirjoista oli suunnattu homomiehille.

Alisa J. Whittin (1993) tutkimus käsittelee lesbojen kirjaston käyttöä, tyytyväisyyttä kirjastopalveluihin sekä tiedontarpeita eri konteksteissa. Kuten Creelmanin ja Harrisin (1990) aiemmin tekemässä tutkimuksessa, tässäkin pidettiin oleellisena seikkana tiedontarpeiden muuttuvaa luonnetta. Poiketen Creelmanin ja Harrisin tutkimuksesta, Whitt tarkastelee tiedontarpeita myös identiteetin hahmottamisvaiheen jälkeen. Tiedontarve käsitetään tutkimuksessa aina tilannekohtaiseksi Brenda Dervinin mallin mukaan (1992, ks. luku 2.1). Whittin tutkimukseen osallistui 141 naista, jotka vastasivat kyselyyn kirjeitse (Creelman & Harris 1993, 276–277). Tämä lähestymistapa rohkaisi mukaan tulemaan myös niitä, jotka eivät olisi uskaltaneet osallistua kasvokkain tapahtuvaan haastatteluun.

Parhaana tiedonlähteenä lesbot pitivät yhteisöä ja sen kautta saatua tietoa. Tieto yhteisöstä saatiin usein paikallisten tapahtumien, ystävien tai lehti-ilmoitusten kautta. Joukon sisälle pääseminen saattoi kuitenkin olla vaikeata, jos ”oikea asenne” puuttui. Henkilön oletettiin toimivan halutulla tavalla tai häneltä odotettiin tietynlaista

avoimuutta. (Whitt 1993, 277.) Ennen yhteisöön pääsyä tietoa haettiin kirjastoista ja ystävien kautta. Myöhemmässä vaiheessa kirjakaupat, tukiryhmät ja terapeutit toimivat tärkeinä tiedonlähteinä (Emt. 278.)

Tiedontarve muuttui kaapista identiteetin hahmottamisvaiheen jälkeen. Kuten Creelmanin ja Harrisin tutkimuksessa, aluksi tarvittu tieto oli yleisellä tasolla. Myöhemmin tiedontarve muuttui spesifimmäksi ja arvostelukyky kasvoi. Alussa haettiin eniten tietoa, josta oli apua oman itsensä hyväksymiseen. Myöhemmin tiedontarpeet olivat eriytyneempiä. Tässä vaiheessa henkilöitä kiinnostivat asiat, jotka liittyivät paikallisiin ja kansainvälisiin yhteisöihin, politiikkaan sekä erilaisiin tapahtumiin. Tiedontarpeiden määrä vaihteli huomattavasti eri ihmisten välillä. (Emt. 279–280.)

Kirjastoon tiedonlähteenä oltiin pääosin tyytymättömiä. Kokoelmien koettiin olevan puutteellisia ja ei-ajantasaisia. Ajankohtaista tietoa antavia lehtiä kaivattiin lisää, lisäksi tietoa kaivattiin paikallisista asioista, vanhemmuudesta ja lakiasioista. Bibliografioita ei myöskään ollut saatavilla. Erityisesti kiinnitettiin huomiota kokoelmien näkyvyyteen. Whittin mukaan nuorille suunnattua materiaalia olisi lisättävä ja sen näkyvyydestä olisi huolehdittava. Informanttien mukaan ongelmana olivat kirjastonhoitajien asenteet ja pelko kysyä neuvoa. Kirjastonhoitajat käyttäytyivät joidenkin vastaajien mukaan homofobisesti ja välttelevästi neuvontatilanteita. Monet asiakkaat taas eivät uskaltaneet kysyä neuvoa kirjastonhoitajalta, koska kokivat homoseksuaalisuutensa olevan liian henkilökohtainen ja arka asia. (Emt. 279–283.)

Matthew J Kingston (1998) teki lomakehaastattelun yhteensä 18 Indianan yliopistossa opiskelevalle homoseksuaaliselle naiselle ja miehelle. Tutkimus koski opiskelijoiden tiedontarpeita sekä yliopiston kirjaston käyttöä. Tarkoituksena oli selvittää, miten paljon opiskelijat käyttivät Internetiä. Lisäksi haluttiin tietää, miksi yliopiston kirjastoa käytettiin/ei käytetty. Mielenkiinnon kohteena oli myös se, miten asiakkaat suhtautuivat kirjastonhoitajiin.

Internet oli opiskelijoiden keskuudessa ehdottomasti suosituin tiedonlähde. Internetistä haettiin kaikenlaista omaan seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvää tietoa. Sen kautta

selvitettiin opiskeluun liittyviä kysymyksiä, kuten myös hyvin henkilökohtaisia asioita muun muassa sukupuolitaudeista ja erotiikasta. Kingston pohtii artikkelissaan syitä Internetin suosioon. Suosioon voi vaikuttaa Internetin käyttömahdollisuus kotoa, muilta salaa. Internet on myös auki 24 tuntia. Internetiä käytetään myös usein kirjastossa olevan materiaalin hakemisen, sitä käytetään ensimmäisenä tiedonlähteenä selvittäessä mitä kaikkea aineistoa on yleensä saatavilla. Yliopiston (LGBT-³) kirjasto oli toiseksi suosituin tiedonlähde. Yleistä kirjastoa käytettiin tutkimuksen mukaan vähemmän. Yliopistokirjaston suosio johtui seksuaalivähemmistöille suunnatun kirjallisuuden suuresta määrästä.

Vajaa puolet kyselyyn vastanneista oli kysynyt apua kirjastonhoitajilta. Kirjastonhoitajan avuliaisuus oli myös yksi syynä siihen, miksi kirjastoa käytettiin. Ne jotka eivät olleet kysyneet neuvoa kirjastonhoitajalta, eivät joko kokeneet tarvetta kysyä neuvoa tai sitten eivät uskaltaneet sitä pyytää. Kuten Whittin tutkimuksessa, tässäkin syynä jättää kysymys tekemättä oli häpeän tunne.

Michael Garnar (2000) tutki Denverissä asuvien seksuaalivähemmistöihin kuuluvien tiedontarpeita identiteetin hahmottamisvaiheessa sekä myöhemmin identiteetin vakiinnuttua. Tutkimus oli määrällinen, ja siihen osallistui 169 ihmistä. (Garnar 2000, 10.) Suosituimmat tiedonlähteet olivat kirjakaupat ja ystävät. Denverin alueella on seksuaalisille vähemmistöille tarkoitettuja kirjakauppoja, joita ei yleensä pienemmiltä paikkakunnilta löydy. Internetiä käytti 17 prosenttia vastanneista, miehiä käyttäjistä oli enemmistö. Kirjastojakin käytettiin, etenkin miesten keskuudessa. Henkilökohtaisissa asioissa oli vaikea kääntyä kirjastonhoitajien puoleen, neuvoa kysyttiin mieluummin ystäviltä tai erikoiskirjakaupasta. (emt. 10–11). Garnar arveli kirjastojen vähäisen käytön mahdollisiksi syiksi materiaalien huonoa laatua ja huonoa löydettävyyttä. Lisäksi syynä saattoi olla aineiston julkisuus kirjastoissa. Tutkimukseen osallistuneista 10 prosenttia oli kokenut häirintää etsiessään seksuaalisuuteensa liittyvää aineistoa kirjakaupoista ja Internetistä. (Emt. 17.)

³ LGBT = Lesbian, gay, bisexual, transgender (lesbo-, homo, biseksuaali, transsukupuolinen)

3.2.2 Tutkimuksia seksuaalisten vähemmistöjen kirjastonkäytöstä

Ensimmäinen homojen ja lesbojen kirjastopalveluja käsittelevä teos ilmestyi vuonna 1990. Kirja *Gay and Lesbian Library Service* sisälsi suuren määrän nykypäivänä jo vanhentuneita bibliografioita, mutta suurin osa kirjassa olevasta informaatiosta on yhä hyödynnettävissä kirjastopalveluja kehitettäessä. Yhä hyödyllisiä ovat osiot, joissa kerrotaan, miten materiaalia tulisi kerätä sekä yleiseen että tieteelliseen kirjastoon (emt. 30–64) sekä osio jossa kerrotaan, miten tehdä kirjastosta käyttäjäystävällisempi paikka (emt. 109–124). Lisäksi kirjassa neuvotaan asiasanoitusta ja kokoelmien ajantasaisina pitämistä (emt. 75-108). Mielenkiintoinen kirjan osio on lista yleisistä uskomuksista, jotka koskevat kirjastoja sekä ihmisten yleisiä käsityksiä homoseksuaaleista ja heille hankittavasta materiaalista (3–10). Myytit on julkaistu hieman muunneltuina *Library Journalin* artikkelissa (Gough & Greenblatt 1992, 60–63). Niiden mukaan: 1. Kirjastonhoitajien tulee suhtautua neutraalisti asiakkaisiinsa. Tällä tarkoitetaan, että kaikkia kohdellaan samanlaisena massana ottamatta huomioon ihmisten erilaisia tarpeita; 2) meilläpäin ei asu ”sellaisia” ihmisiä”; 3) LGBT-asiakkaiden tiedontarpeet tulevat katetuiksi, kun kirjastoilla on muutama kirja HIV:stä; 4) Kirjasto voi materiaalivalinnoillaan vaikuttaa asiakkaiden suuntautumisiin; 5) seksuaalivähemmistöt eivät tarvitse omia bibliografioita, koska he voivat käyttää yleistä katalogia kuten muutkin asiakkaat; 6) erityismateriaalin tilaaminen on todella hankalaa; 7) ihmiset jotka tarvitsevat seksuaalivähemmistöihin liittyvää materiaalia, voivat kaukolainata sen; 8) nuoret ihmiset eivät tarvitse seksuaalivähemmistöihin liittyvää materiaalia. (Emt., 3–10.)

Steven Joyce (2000) tekee artikkelissaan kirjallisuuskatsauksen lesbojen ja homojen kirjastopalveluita koskevaan tutkimukseen. Hänen mielestään nykyään saatavilla olevan materiaalin määrä ei ole ongelma, ongelma on se mitä kirjastoihin hankitaan. Kirjastoissa oleva materiaali käsittelee ainoastaan joitakin homoseksuaalien elämänalueita. Joycen mielestä materiaalia tulisi olla edustettuna monipuolisesti eri elämänalueilta, esimerkkinä elämäkerrat, poliittinen kirjallisuus, fiktio sekä homoseksuaalien omat kertomukset homofobiasta. Artikkelin on koottu ohjeet siitä,

miten kirjaston palvelua ja kokoelmia voisi parantaa. Ohjeissa kehoitetaan valitsemaan eri aiheisia kirjoja, kouluttamaan työntekijöitä ja tarjoamaan helposti saatavilla oleva luettelo LGBT-kirjoista. (Joyce 2000, 270–271.)

Aiemmin esittelemissäni tiedontarvetta käsittelevissä tutkimuksissa tärkeä yksittäinen teema oli kirjastonhoitajat ja heidän asenteensa. Kirjastonhoitajan asennoitumisella on suurta merkitystä asiakkaan viihtyvyyden kannalta. Jos asiakas ei koe itseään tervetulleeksi eikä materiaalikaan ole houkuttelevaa, on kirjastoon helppo olla tulematta uudestaan. Vähemmistöt on helppo jättää huomioimatta, ja usein jonkin ryhmän ainoan edustajan on vaikeata tulla huomatuksi ollessaan yksin. Ellen Greenblatt (2001) mainitsee heteroseksismin tai homofobisuuden varsin yleisenä kirjastonhoitajien asenteena. Heteroseksismillä tarkoitetaan asennetta, jonka mukaan kaikki ovat tai kaikkien tulisi olla heteroseksuaaleja. Homofobisuus on negatiivinen asenne homoseksuaaleja kohtaan. Jopa 47 prosenttia amerikkalaisista kirjastonhoitajista ei ollut koskaan kuullut puhuttavan seksuaalivähemmistöihin liittyvistä kirjoista. Hullunkurista oli, että yksi kirjastonhoitaja sanoi, ettei hänen alueellaan asunut yhtään homoa tai lesboa, kun samanaikaisesti 2.5–4 prosenttia opiskelijoista identifioi itsensä homoseksuaaleiksi. Tietoa eivät tarvitse suinkaan vaan homoseksuaalit itse, vaan myös heidän sisaruksensa ja muut läheiset ihmiset. Tällöin tietoa tarvitsevien lukumäärä kasvaa 27 prosenttiin. (Greenblatt 2001.)

Yvonne Raaflaub (1991) on koonnut yhteen seikkoja, jotka hankaloittavat materiaaliin käsiksi pääsyä. Artikkelissa tarkastellaan lesboille suunnattua materiaalia, mutta samat seikat aiheuttavat ongelmia myös miespuoleisten homoseksuaalien materiaalin löytymisessä. Ongelmia saattaa olla materiaalin saatavuudessa kirjastoihin. Voi olla vaikea tietää, mistä tarpeeksi laadukkaita kirjoja voi tilata. Indeksointi tuottaa ongelmia. Sen lisäksi kirjoja on vaikea löytää, jos ne ripotellaan ympäri kirjastoa eri luokkiin. (Emt. 19–20.) Tämä ongelma ei ole niin vaikea tänä päivänä, kun elektroniset luettelot ja hakusanat ovat apuna melkein joka kirjastossa. Myös Raaflaub mainitsee yhtenä materiaalin saatavuutta huonontavana tekijänä kirjastonhoitajien negatiivisen asenteen ja aineistojen yksipuolisuuden. Materiaalin pitäisi olla sopivaa sekä niille, jotka ovat vasta tulleet tietoisiksi seksuaalisuudestaan että niille, jotka haluavat spesifimpää tietoa aiheesta.

Internetissä on saatavilla aivan erityinen tietokanta, Library Q (<http://carbon.cudenver.edu/public/library/libq/administration.html>) on erityisesti suunniteltu vastaamaan kirjastonhoitajien tiedontarpeisiin seksuaalivähemmistöihin liittyvissä asioissa. Se sisältää yleistä ja teknistä ohjeistusta, erilaisia luetteloita, bibliografioita ja muita kirjastonhoitajien kokoamia resursseja. Library Q:sta löytyy linkkejä muihin tärkeisiin resursseihin, kuten aikakauslehtiin verkossa. Tietokannasta löytyy monenlaista ohjeistusta siitä, minkälaista materiaalia homoseksuaalit kirjastoihin tarvitsevat. Tarjolla on yleistä ja teknistä ohjeistusta, erilaisia luetteloita ja muiden kirjastonhoitajien kokoamia resursseja sekä linkkejä.

Uusin tiedontarpeisiin ja kirjastoihin liittyvä tutkimus on Megan O’Learyn (2005) tekemä opinnäytetyö. Tutkimus perustuu Sheffieldissä (UK) ja Denverissä (USA) asuvien seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten ja kirjastonhoitajien haastatteluihin. Tarkoituksena oli selvittää, miten nämä maailman eri puolella sijaitsevat kirjastot pystyvät vastaamaan homojen, lesbojen, trans- ja bi-seksuaalien tiedontarpeisiin. Sheffield ja Denver valittiin tutkimukseen siksi, että ne ovat kooltaan, sosio-ekonomiselta taustaltaan ja kulttuuriltaan kohtalaisen samanlaiset, mutta kaupunkien kirjastopalvelujen ja homoseksuaaleihin kohdistuvien asenteiden osalta niiden väliltä löytyy silti eroa. Tutkimuksen tarkoituksena oli nostaa esiin näitä eroavaisuuksia ja niiden perusteella saada aikaan parannuksia molemmille kirjastoille.

Tutkimukseen osallistui 67 ihmistä, joita haastateltiin kasvokkain tai aiheen sensitiivisyyden vuoksi kirjeen tai sähköpostin välityksellä (O’Leary 2005, 5). Haastattelujen pohjalta kahden paikkakunnan kirjastoihin ja tiedontarpeisiin liittyvien näkemysten välillä havaittiin sekä samankaltaisuuksia että eroja. Kummankin paikkakunnan asiakkaat olivat sitä mieltä, että kirjastojen tarjoama materiaali ei saanut olla homo-vihamielistä, vaan sen piti vaikuttaa positiivisesti asiakkaiden identiteettiin. Lisäksi molempien paikkakuntien ihmisillä oli pelko siitä, että heitä syrjittäisiin kirjastojen käyttäjinä ja etenkin pienet kirjastot jättäisivät päivittämättä homoseksuaaleille suunnattua materiaaliaan. Kun omaa seksuaalista suuntautumista alettiin tiedostaa, erityisesti kirjat joissa käsiteltiin seksuaalista identiteettiä ja suuntautumisen kertomista muille olivat tarpeellisia. Myöhemmässä vaiheessa useimpia

kiinnostivat laajemmin yhteiskuntaan liittyvät kysymykset. Kirjastojen lisäksi näistä asioista saatiin tietoa Internetistä ja LGBT-kirjakaupasta. Molempien paikkakuntien asukkaat toivoivat kirjastonhoitajille lisää erilaisuuden kohtaamiseen liittyvää koulutusta. (O’Leary 2005, 96–99.)

Suurin tutkimuksessa havaittu ero kirjastonkäyttäjien välillä oli materiaalin hankinta eri paikoista. Denveriläiset uskalsivat paremmin kysyä neuvoa ja tehdä ehdotuksia kirjastoihin hankittavasta materiaalista, kun taas sheffieldiläiset kysyivät neuvoa ja materiaalia yleensä vain yhdistysten kautta, joihin kuuluivat. Kirjastonhoitajien näkemykset kirjastonkäyttöön liittyen olivat melko samanlaisia. Suurimmat erot liittyivät rakenteellisiin järjestelyihin. Sheffieldissä LGBT-materiaali oli sijoitettu muun materiaalin sekaan, kun taas Denverissä materiaali oli erillään ja sen hankintaan ja esilletuomiseen kiinnitettiin muutenkin enemmän huomiota. (O’Leary 2005, 96–100.)

3.2.3 Yhteenveto aiemmasta tutkimuksesta

Yleisimmin alkuvaiheen tiedontarpeet keskittyivät identiteettiin ja sen hyväksymiseen, sekä siihen, miten muille kerrotaan suuntautumisesta. Haluttiin tietää myös, mistä löytyi muita samankaltaisia ja oliko heitä ylipäättäen olemassa. (Creelman & Harris 1990; Whitt 1993.) Alussa yleisimmin käytetty tiedonlähde olivat kirjat ja ystävät (Whitt 1993; Garnar 2000). Kirjasto ei kuitenkaan kaikkia miellyttänyt: pitkälti riippui minkä paikkakunnan kirjastosta oli kyse. Usein pienemmällä paikkakunnilla kirjastojen tarjoama materiaali ei ollut hyvää. Internet ei näissä tutkimuksissa juurikaan tullut esille, tutkimukset olivat sen verran vanhoja.

Myöhemmässä vaiheessa, oman identiteetin vakiinnuttua, tietoa haluttiin yhteiskunnallisista asioista sekä erilaisista tapahtumista. (Creelman & Harris 1990; Whitt 1993; O’Leary 2005.) Tarvittu tieto oli vakiintumisvaiheessa yleensä spesifimpää ja lähdekriittisyys kasvoi myös. Tiedonlähteinä käytettiin yhteisöä (Whitt 1993), kirjakauppoja (Whitt 1993; Garnar 2000), edelleen kirjastoja (Whitt 1993) ja uudemmissa tutkimuksissa (joissa ei oltu eritelty identiteetin hahmottamisvaiheen ja vakiintumisvaiheen tiedontarpeiden eroja kovinkaan selkeästi) myös Internetiä

(Kingston 1998). Jotkut käyttivät tiedonlähteinä tukiryhmiä ja terapeutteja (Whitt 1993). Pitää myös huomioida, että tiedontarpeet vaihtelivat huomattavasti eri ihmisten välillä.

Yleisesti kirjastoihin ei oltu kovinkaan tyytyväisiä. Eniten parannusta toivottiin materiaalin laatuun. (Creelman & Harris 1990; Whitt 1993; Garnar 2000.) Materiaalin toivottiin olevan itsetuntoon positiivisesti vaikuttavaa ja monipuolista. Erityiseksi ongelmaksi koettiin nuorille suunnatun materiaalin puute (Whitt 1993). Kirjastonhoitajille toivottiin lisää koulutusta: heille toivottiin opetettavan erilaisuuden kohtaamista ja materiaalin luettelointia. (Whitt 1993; Greenblat 2001.)

3.3 Teorioiden sovellettavuudesta tutkimukseen

Tutkimuksessa sovellettiin viitteellisesti sekä Williamsonin että Sonnenwaldin kehittämää teorioita. Analysoin seksuaalisten vähemmistöjen lähdemaisemaa siinä vaiheessa, kun henkilöt ovat alkaneet hahmottaa seksuaali-identiteettiään ja silloin, kun identiteetti on vakiintunut. Tarkoituksena ei ole tehdä tilastollista analyysia, vaan löytää merkittävät tekijä, jotka vaikuttavat tiedontarpeisiin ja tiedonhankintaan.

Tarkoituksena on kiinnittää huomiota tiedonhankinnan konteksteihin, joita Williamsonin mukaan ovat arvot, fyysinen ympäristö, elämäntyyli, sosio-ekonomiset ympäristöt ja henkilökohtaiset ominaisuudet ja pohtia, miten näiden tekijöiden muutos vaikuttaa henkilöiden tiedontarpeisiin ja tiedonhankintakäyttäytymiseen. Arvot liittyvät henkilön omaan maailmankuvaan siitä, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Voi olla mahdollista, että ihmisen on vaikea myöntää edes itselleen omaa seksuaalista suuntautumistaan, jos omat arvot ovat negatiivisia seksuaalisia vähemmistöjä kohtaan. Arvot liittyvät usein muiden ympärillä olevien ihmisten arvoihin ja elämäntyyliin. Myös fyysinen ympäristö voi vaikuttaa tiedonhankintakäyttäytymiseen esimerkiksi niin, että tietoa ei yksinkertaisesti ole saatavilla. Henkilökohtaiset ominaisuudet voivat haitata tai edesauttaa tiedonhankintakäyttäytymistä. Ujous tai oman suuntautumisen salailu muilta voi olla merkittävä tiedonhankintaa rajoittavia tekijä. Sosiaaliset suhteet, jotka on huomioon otettu molemmissa tutkimuksissa, voivat olla merkittävä tekijä

tiedonlähteiden löytymisessä. Ystävät ovat usein ne, joiden kautta saadaan tärkein tieto ja joiden puoleen uskalletaan kääntyä arkojen asioiden ollessa kyseessä.

Sattumalta saadun tiedon merkitystä seksuaalisten vähemmistöjen tiedonhankintaan selvitetään pohjaten Sandra Erdelezin (1997) ja Kirsty Williamsonin (1998) tutkimuksiin.

Tiedontarpeen käsitteen tulkitseen tutkimuksessa vajavaisuuden tilaksi (ASK), josta ihminen haluaa päästä tietoa hankkimalla eroon. Esimerkkinä tällaisesta anomaliasta voi olla nuori, joka huomaa olevansa ”poikkeava” seksuaalisesti ja haluaa tietää millä nimellä tällaista seksuaalista suuntautumista nimitetään. Hänellä on kuin aukko tietorakenteessa: kuka minä olen? Carol Kuhlthaun (1993) mukaan tiedontarpeeseen voi liittyä myös affektiivisia oireita, kuten turhautuneisuus ja itsetunnon väheneminen. Tämä voi ilmetä tilanteessa, jolloin nuori yrittää löytää vastausta kysymykseen omasta seksuaalisesta suuntautumisesta, eikä vastausta löydy (tähän voi vaikuttaa mm. tietolähteiden puuttuminen). Richard L. Derrin (1983) tilannelähtöisistä tekijöistä esimerkkinä voi olla tiedontarvehetkellä ympärillä olevat negatiivisesti suhtautuvat ihmiset, jotka hankaloittavat tiedonhankintaa.

Informaatiohorisontteja laskeessani en pisteyttänyt mainittuja lähteitä enkä pyytänyt henkilöitä piirtämään kuvaa omasta informaatiohorisontistaan. Laskin, kuinka monta kertaa jokin lähde on mainittu alkuvaiheen tiedonhankinnan yhteydessä ja kuinka monta kertaa tutkimuksentekovaiheessa. Yksi maininta on aina yksi piste. Lähteet luokittelin pääluokiksi, joiden avulla esitän suosituimmat tiedonlähteet identiteetin hahmottamisvaiheessa ja vakiintuneen identiteetin vaiheessa.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeita ja etenkin tiedontarpeiden muuttumista siinä vaiheessa, kun henkilön seksuaalinen identiteetti on vakiintunut. Yleensä identiteetin vakiintuminen on asioita muuttava seikka, koska tämän jälkeen henkilö uskaltaa olla oma itsensä ja ottaa asioista selvää. Aiemmassa tutkimuksessa on todettu tiedontarpeiden muuttuvan ajan myötä. Tiedontarpeiden muuttuminen on siis tutkimuksen taustaoletuksena. Ensimmäinen kysymyksen avulla selvitetään tiedontarpeita alussa ja myöhemmässä vaiheessa.

Toisen tutkimuskysymyksen avulla selvitetään tiedonlähteiden käyttöä sekä kaapista ulostulovaiheessa että tutkimusentekohetkellä. Internetin merkitystä tiedonlähteenä tarkastellaan erityisesti, koska todennäköisesti Internet on merkityksellinen tiedonhankintakanava. Muutaman uudemman tutkimuksen mukaan Internetiä käytetään hyvin paljon.

Kolmannen kysymyksen avulla selvitetään sattumalta saadun tiedon merkitystä, eli sitä tuleeko kiinnostavaa tietoa eteen sattumalta vai edellyttääkö tiedon hakeminen usein suurta vaivannäköä. Neljännen kysymyksen avulla pyritään vastaamaan siihen, minkälaisien kriteerien perusteella lähteet valitaan, ja vertaillaan muuttuvatko kriteerit, kun seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvistä asioista aletaan olla tietoisempia.

Viimeisen kysymyksen avulla tarkastellaan, ovatko tiedonhakijat kokeneet esteitä tiedon löytymiselle ja minkälaisia esteet ovat. Oletuksena on, että häpeän tunne omasta seksuaalisuudesta saattaa olla joillekin vastaajille ainakin identiteetin hahmottamisvaiheessa ongelma.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaisia tiedontarpeita seksuaalisilla vähemmistöillä on ja miten ne muuttuvat ajan myötä?
- 2.a) Minkälaisia tiedonlähteitä käytetään?
- 2.b) Onko Internetillä tiedonlähteenä erityistä merkitystä?
3. Mikä on sattumalta saadun tiedon merkitys?
4. Millä perustein lähteet valitaan?
5. Mitkä tekijät hankaloittavat tiedonhankintaa?

Oletuksena on, että tiedontarpeisiin ja tiedonhankintaan vaikuttaa voimakkaasti se, missä henkilö asuu, minkälainen hänen kulttuurinen taustansa on ja missä määrin seksuaalinen identiteetti on vakiintunut. Tutkimuksen taustalla on Kerstin Williamsin tiedonhankinnan ekologinen malli, jonka mukaan tiedonhankintaan vaikuttavat niin henkilön omat luonteenpiirteet, ympäristö ja kulttuurinen tausta.

4.2 Tutkimusaineiston kerääminen

Tarkoitukseni oli toteuttaa haastattelut kasvokkain Tampereella. Alusta alkaen epäilin riittävän aineiston kokoon saamista ja haastateltavien löytymistä kasvokkain tapahtuvaan tilanteeseen. Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että marginaaliryhmään kuuluvien haastateltavien löytäminen ei ole aina helppoa (Juvonen 2002, 52–53).

Otin yhteyttä Tampereen Setaan, ja sitä kautta minulle luvattiin tila käyttöön haastattelujen tekemiseen. Laitoin myös ilmoituksen Setan verkkosivuille (<http://www.treseta.com/forum/>), ja lisäksi ilmoitus luvattiin laittaa Hämeenpuistossa sijaitsevan toimiston ilmoitustaululle (liite 2).

Marginaaliryhmää tutkittaessa kannattavaa haastateltavia etsiä sellaisista paikoista, joissa he kokoontuvat. Tutkimuksesta saadaan hedelmällinen, jos haastateltavat tietävät mahdollisimman paljon aiheesta tai edustavat itse kyseistä ryhmää (Tuomi 2002, 87.)

Koska haastateltavia ei ilmoittautunut, aloin pohtia mahdollisen sähköpostihaastattelun toteuttamista. Sähköposti-haastattelu ei kuitenkaan tuntunut hyvältä vaihtoehdolta, koska siitä olisi puuttunut haastatteluhetkellä tapahtuva kontakti haastattelijan kanssa. En lisäksi uskonut, että monikaan olisi jaksanut vastata kysymyksiin yli tuntia, varsinkaan tapauksessa, jossa kysymykset olisivat vaikeatajuisia.

Aluksi haastattelut piti toteuttaa kasvokkain Setan tiloissa Tampereella. Odottelin vastauksia muutaman viikon, ja koska vastauksia tuli ainoastaan yksi kappale, niin laitoin ilmoituksen Ranneliike.net-sivustolle (liite 3). Tätä kautta tuli ainoastaan yksi vastaus. Tässä vaiheessa ainoaksi vaihtoehdoksi näin haastattelujen toteuttamisen Tampereella matkustamiskulujen välttämiseksi. Koska halukkuutta kasvokkain haastatteluun ei ollut, mietin jo haastateltavien hankkimista ystävieni kautta. Puolituttujen haastattelu ei kuitenkaan mielestäni ollut paras vaihtoehto.

Ajatus Messengerin kautta toteutettavasta haastattelusta sai alkunsa ystäväni ehdotuksesta. Messenger oli minulle vieras, enkä ollut kuullut kenenkään käyttäneen sitä tutkimuksessa. Ajateltuani asiaa, rohkaistuinkin kuitenkin kokeilemaan Messengerin tai chatin kautta tehtyä haastattelua. Messenger tai chatti voittaa vastavuoroisuudellaan sähköpostin kautta tehdyn kyselytutkimuksen. Haastattelijalla ei pysty motivoimaan haastateltavaa samalla tavalla sähköpostin kautta toteutetussa haastattelussa. Lisäksi harvalla on kärsivällisyyttä vastata yli tuntia pelkän sähköpostin välityksellä.

Laitoin uudet ilmoitukset Ranneliike.net:n sivuille. Tätä kautta sain yhteensä kahdeksan ilmoittautunutta, joista kuusi lopulta osallistui ja kaksi ei ottanut lopulta yhteyttä. Toisen, epäsuoran ilmoituksen laitoin Qruiser.net:n verkkosivuille, joiden lukeminen on sallittua ainoastaan kirjautuneille henkilöille. Molemmat sivustot, Ranneliike ja Qruiser ovat suunnattu homoille, lesboille, biseksuaaleille, trans-ihmisille ja heidän ystävilleen. Varsinaista ilmoitusmahdollisuutta näillä sivuilla ei ole, mutta tein oman kotivun ja blogin, johon kirjoitin tutkimuksestani. Neljä vastaajaa saatiin Qruiserin kautta. Yhden

ilmoituksen laitoin vielä Vauva-lehden sivuille (Sateenkaari-perheet-osioon). Tämän kautta ilmoittautui yksi haastateltava. Ainoastaan yksi osallistuja ilmeisesti unohti tulla paikalle, muuten kaikki olivat haastateltavina oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Kaksi osallistujaa sain Tampereen Setan keskustelupalstalle laittamani ilmoituksen kautta. Ranneliike-sivusto on mielestäni enemmän miehille suunnattu sivusto. Tästä syystä yritin saada ilmoitusta Sapfo-listalle (informaatiota listasta: <http://www.sappho.net/sapfo/index.shtml>), joka on sähköpostilista lesboille ja muuten vain naisista kiinnostuneille naisille, mutta jostain syystä pyyntööni listalle liittymisestä ei vastattu.

Puoltavia seikkoja haastattelun tekemiseen chatin/Messengerin kautta olivat:

- kontakti haastattelijaan (kysymyksiä saattoi tarkentaa, jos jotain ei ymmärtänyt)
- haastattelijan mahdollisuus vaihtaa kysymysten järjestystä ja esittää kysymykset eri tavoilla henkilöistä riippuen
- eri puolilla Suomea asuvien ihmisten saaminen mukaan haastatteluihin
- aikataulutuksen helppous
- kasvottomuus (mm. arat ihmiset uskaltautuivat mukaan)
- asioiden kirjoittaminen saattaa olla helpompaa kuin ääneen sanominen (mm. seksiin liittyvät ”arat” asiat)
- vuorovaikutus haastattelijaan ilmeisesti motivoi haastateltavia vastaamaan kyselyn kaikkiin kohtiin, keskeytyksiä ei tullut
- haastattelijalla oli myös aikaa miettiä, miten seuraavan kysymyksen esittäisi

Chat/Messenger-haastattelun heikkouksia puolestaan olivat:

- joidenkin haastateltavien oli vaikea ilmaista itseään kirjallisesti (toisaalta taas joillekin oli luontevampaa ilmaista itseään kirjallisesti)
- puheenvuorot olivat aina harkittuja, koska kirjoittaessa ehtii miettiä pidempään kuin keskustelutilanteessa (tämä ei välttämättä ole pelkästään huono puoli)
- kasvokkaisen kontaktin puuttuminen (ilmeitä ei voinut tulkita)

Haastattelu ja kyselyn eroa on havainnollistettu sillä, että kyselyssä haastateltavat täyttävät heille annetun kyselylomakkeen joko kotonaan tai valvotussa ryhmätilanteessa. Haastattelussa vastataan suullisesti, kyselyssä kirjallisesti. Kyselyn ja haastattelun ero liittyy haastateltavan toimintaan tiedonkeruuvaiheessa. (Tuomi 2002, 75.) Oma tutkimukseni on tavallaan kyselyn ja haastattelun välimuoto: haastateltavat kirjoittavat vastauksensa, mutta olin koko ajan ”lähettyvillä” toistamassa tai selkeyttämässä kysymystä. Pystyin myös tekemään lisäkysymyksiä, jotka selkeyttivät haastateltavan mahdollisesti epäselvää vastausta. Haastateltavat saattoivat tuntea olonsa mukavammaksi voidessaan viestiä vain tekstin välityksellä. Hiltz ja Turoff (1993) ovat tarkastelleet fyysiseen yksinoloon liittyvää ”vapautumisen tunnetta”. Koska tietokoneviestijästä näkyvät vain hänen kirjoittamansa sanat, hänen muu olemuksensa ja toimintansa viestintätilanteessa menettää merkityksensä. Joidenkin käyttäjien mukaan on helpottavaa, kun ulkoisesta esiintymisestä, olemuksesta ja vaatetuksesta ei tietokonevälitteisessä viestintätilanteessa tarvitse huolehtia (Emt. 95.)

Haastattelu tutkimusmenetelmänä on hyvä silloin, kun kyseessä on vähän kartoitettu, tuntematon alue, jolloin tutkijan on vaikea tietää etukäteen tutkimuksen suuntia. Seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeita ja tiedonhankintaa on tutkittu, mutta ei riittävässä määrin, jotta tutkimuksen suunnat olisivat selkeät. Haastateltava ihminen on tutkimuksessa aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli, jolla on mahdollisuus tuoda itseään koskevia asioita vapaasti esille. Haastattelun avulla voidaan syventää saatavia tietoja ja pyytää haastateltavaa esittämään perusteluja vastauksilleen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–40; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 194–197.)

4.3 Avoin strukturoitu teemahaastattelu

Haastattelun päätin toteuttaa puolistrukturoituna haastatteluna eli teemahaastatteluna. Teemahaastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta haastateltavat voivat vastata niihin omin sanoin. Haastattelun näkökulmat on lyöty lukkoon, mutta ei kaikilta osin. Kysymykset voidaan esittää halutussa järjestyksessä. Teemahaastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin ja niistä keskustellaan, myös kysymysten järjestystä voi muuttaa. Haastattelun tekeminen ei edellytä kokeellisesti aikaansaattua yhteistä kokemusta, vaan

lähtee oletuksesta, että yksilön kokemuksia, ajatuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Teemahaastattelu-nimi kertoo siitä, että tarkkojen kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Ihmisten tulkinnat ja asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin tieto siitä, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Puolistrukturoitu haastattelulomake mahdollisti sen, että en ollut täysin sidottu esittämään kysymyksiä tietyssä järjestyksessä, vaan saatoin esittää keskustelun myötä nousseita uusia kysymyksiä, joita haastattelulomakkeessa ei ollut. Tärkeintä on, että haastattelun etenemistä eivät estä liian suppeat kysymykset. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.)

4.4 Kvalitatiivisen tutkimusotteen periaatteita

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, ja tutkimus painottuu pikemminkin teorianmuodostukseen kuin hypoteesien todentamiseen. Tutkijan pyrkimyksenä on säilyttää avoimuus odottamattomille seikoille, ja siksi aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavien lukumäärä on yleensä pieni. Tutkittavien määrän vähyys on kuitenkin kvalitatiivisen tutkimusotteen etu. Kun tutkittavia ei ole montaa, voidaan haastateltavien antamaan tietoon pureutua syvemmälle kuin esimerkiksi survey-tutkimuksessa. Tilastollisesta näkökulmasta tutkittavien määrän vähyys on ongelmallista, koska yleistyksiä ei voi tehdä kovin helposti. (Grönfors 1982, 13.)

Ihmisen toiminnan syvällisempään ymmärtämiseen pyrkimisen takia tutkijan osuus korostuu kvalitatiivisen aineiston keruussa. Koska tutkija on tärkeä instrumentti, ei voida väittää hänen työnsä olevan objektiivista. Vaikka objektiivisuus nähdään usein kvalitatiivisessa tutkimuksessa ongelmallisena, katsovat monet haastattelijat tutkimuksensa vuorovaikutteisuuden kuitenkin lisäävän sen selitysvoimaa. (emt. 13–14.) Tutkija ei voi sanoutua irti arvolähtökohdista, koska arvot muokkaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkittavia ilmiöitä.

Laadullisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena. Analyysissä on tarkoitus päästä tilanteeseen, jossa ilmiöön kuuluvat seikat eivät ole ristiriidassa esitetyn tulkinnan kanssa. Alasuutarin mukaan määrällinen tutkimus eroaa laadullisesta siinä, että määrällisessä tutkimuksessa poikkeuksia sallitaan, mutta kvalitatiivisessa tutkimuksessa poikkeukset mahdutetaan joukkoon. Laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisessä aineistoa tarkastellaan vain tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Näin aineistosta saadaan eroteltua raakahavaintoja, joita karsitaan yhdistämällä ne yhdeksi tai harvemmaksi havaintojen joukoksi. Erilaisuudet suhteutetaan kokonaisuuteen, joka on varsinaisena tutkimuksen kohteena. Arvoituksen ratkaiseminen tarkoittaa tulosten tulkintaa, jolloin tuotettujen vihjeiden pohjalta tehdään tutkittavasta ilmiöstä merkitystulkinta. (Alasuutari 1999, 38–54.)

4.5 Aineiston keruun onnistuminen

Haastatteluista kahdeksan toteutettiin chatin ja seitsemän Messengerin kautta. Kummatkin haastattelut sujuivat melko hyvin. Messenger oli vaihtoehtona parempi, koska sitä käyttäessä huomasi milloin toinen oli kirjoittamassa viestiä. Chatin kautta viestin kirjoittamista ei nähnyt. Chatissa haastattelut onnistuivat melkein häiriöttä, koska siellä oli ”privaattimahdollisuus”, eli mahdollisuus viesteillä ainoastaan kahden ihmisen kesken, ilman että muut pystyvät lukemaan viestejä. Muutama henkilö yritti aloittaa keskustelua, mutta luovutti, kun huomasi meidän juttelevan privaalisti. Chatin huonona puolena oli se, että keskustelu piti melko nopeasti kopioida omiin tiedostoihin, koska se ei näkynyt kauaa ruudulla. Hyviä puolina chatissa oli kellonaika, joka viesteissä näkyi. Tämä auttoi katsomaan, mitkä osiot olivat jo siirretty omiin tiedostoihin. Messenger oli haastattelumuotona parempi, koska siinä pystyi tallentamaan koko haastattelun. Lisäksi sitä käyttäessä näki, jos toinen henkilö oli kirjoittamassa viestiä. Suurempaa hankaluutta kummassakaan haastattelun toteuttamisessa ei ollut.

Haastateltavat vaikuttivat olevan tyytyväisiä chatti/Messenger-haastatteluihin.

Juuri aikataulujen yhteensovittaminen ja välimatkojen lyhyys verkkoympäristössä teki haastatteluista onnistuneita. Omalta kannaltani hyviä puolia olivat ajankäyttö. Välillä ehti hyvin miettiä seuraavan kysymyksen esittämistä, kun vastaaja kirjoitti viestiä. Näissä väleissä ehdin myös miettiä kysymysten järjestystä. Sain vastaajilta hyvää palautetta selkeästä esitystavastani.⁴

Mielestäni tämä sopi hyvin mesessä tehtäväksi h14

Ei tämä niin vaikeaa ollut, kun näitä on pohtinut ja tämä oli niin käytännönläheistä. En vain itsekään muista jotain varhaismurrosiän juttuja niin tarkkaan. h13

Mikään ei ollut varsinaisesti vaikeaa - retrospektiivisyydessä on tietty vähän hankala olla yksityiskohtainen näin spontaanisti kun 80-luku on jo kaukana ja vanhuus vaivaa. h5

Joidenkin haastateltujen mielestä oli vaikeaa ilmaista itseään nopeasti. Useat ongelmat (että nuoruusiän asiat eivät olleet enää niin tuoreessa muistissa ynnä muut) johtuivat muista seikoista kuin haastattelutavasta. Mielestäni vastaukset olivat yleensä hyvin selkeitä, eikä monikaan asia jäänyt ”pimentoon”. Kasvottomuus haastatteluissa oli sekä hyvä että huono puoli. Aroista asioista saattoi keskustella vapautuneemmin kuin kasvokkain. Ongelmana oli kasvojen ilmeiden ja äänen puuttuminen. Välillä mietin, olinko ollut riittävän vastavuoroinen keskustelutilanteessa ja välillä, oliko haastateltava turhautunut samassa kysymyksessä ”junnaamiseen” ja halusiko hän jo siirtyä eteenpäin. Yritin mahdollisuuksien mukaan käyttää hymiöitä ja muita välikommentteja.

Lukumääräksi jätin 15 haastattelua, kun uusia haastateltavia ei enää ilmoittautunut. Lisäksi tässä vaiheessa ajattelin, että aineisto oli melko kattava. Aineistoa alkoi tuntua riittävältä, kun olin tehnyt haastatteluja noin 12. Saturaaion eli kylläntymisen käsitteellä tarkoitetaan sitä, että aineisto alkaa toistaa itseään: tiedonantajat eivät tutkimuksen kannalta tarjoa enää mitään uutta tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 89).

⁴ Haastateltujen vastaukset eivät toimitettu.

4.6 Aineiston analyysi ja teema-alueet

Aineiston analysoinnissa lähdän liikkeelle alkuperäisten ilmausten pelkistämisestä. Aineistolta kysytään tutkimusongelman kaltaisia kysymyksiä, perustuen haastattelurungon teemoihin. Analyysi on ennen kaikkea tutkijan pohdintaa ja ajattelua. (Syrjälä ym. 1994, 89.) Aineistosta pyritään tunnistamaan asioita, joista tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, ja näitä lauseita yritetään pelkistää yksittäisiksi ilmaisuiksi. Pelkistäminen voi tapahtua siten, että auki kirjoitetusta aineistosta etsitään tutkimustehtävän kysymyksillä niitä kuvaavia ilmauksia, jotka alleviivataan eri värisillä kynillä. Vastauksista muodostetaan ala- ja yläkategorioita sekä niitä yhdistäviä kategorioita, joiden avulla pyritään vastaamaan tutkimusongelmiin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111–112.) Minun ei tarvinnut tehdä auki kirjoittamista, koska sain valmiit vastaukset suoraan haastatteluista.

Aineiston analyysin helpottamiseksi jaoin teemahaastatteluaineiston pienempiin ryhmiin sisällön mukaan. Havaintoja tarkastelin teemoittain, vertailin vastauksia keskenään ja pyrin löytämään niistä yhteisiä piirteitä. Ryhmät ovat:

- Taustatiedot ja aktiivisuus järjestöasioissa
- Identiteetin hahmottamisvaiheen ja vakiintuneen identiteetin vaiheen tiedontarpeet
- Eri vaiheissa vaiheessa käytetyt tiedonlähteet ja tiedonhaun välineet
- Tiedonhankinnan ongelmat ja esteet eri vaiheissa
- Koulu tiedontarjoajana
- Internetin, lehtien, kirjojen, kirjakauppojen, kirjastojen ja ystävien rooli tiedonhankinnassa
- Tyypillinen tiedonhankintatilanne
- Sattumalta saadun tiedon merkitys tiedonhankinnassa
- Lähdemaisema identiteetin hahmottamisvaiheessa ja vakiintuneen identiteetin vaiheessa

5. TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastatelluista nuorin oli 18-vuotias ja ainoastaan yksi henkilö oli yli 40-vuotias. Vastaajien keski-ikä oli 27 vuotta. Yrityksistäni huolimatta en saanut ketään vanhempaa osallistumaan haastatteluun. Samaan ongelmaan on törmännyt Tuula Juvonen (2002, 52–56) tutkiessaan homoseksuaalisuutta 1950-luvun Suomessa. Vanhemmalle sukupolvelle on vaikeampaa puhua tämän tyyppisistä asioista, koska heidät on aikoinaan luokiteltu rikollisiksi tai sairaiksi. Lisäksi nuoret ovat innokkaampia käyttämään nettipalveluita ja lukemaan keskusteluryhmiä.

Vastaajat asuivat eri puolilla Suomea, suurin osa kuitenkin Helsingissä ja Tampereella. Kuusi vastaajista asui Helsingin seudulla, kolme Tampereella, loput vastaajista asuivat Savonlinnassa, Kokkolassa, Raumalla, Oulussa, Ruotsissa ja USA:ssa. Monet olivat asuneet lapsuutensa pikkupaikkakunnalla ja hakeutuneet myöhemmin isompiin kaupunkeihin. Haastatellut edustivat monia eri ammattiryhmiä: mukana oli mm. opiskelijoita, sairaanhoitajia ja tutkijoita. Melkein kaikki vastaajat olivat aktiivisia ja suurin osa toimi tai oli osallistunut myös Setan tai vastaavien järjestöjen toimintaan. Kaikki vastaajat olivat sinut oman seksuaalisuutensa kanssa ja suurin osa oli kertonut seksuaalisesta suuntautumisestaan avoimesti ainakin läheisimmille ihmisille.

Haastatelluista seitsemän oli miehiä ja kahdeksan naisia. Kaikki vastaajat luokittelivat itsensä homoiksi, lesboiksi tai biseksuaaleiksi. Vastaajista kuusi miestä identifioi itsensä homoseksuaaliksi ja yksi biseksuaaliksi. Naisista seitsemän piti itseään lesboina ja yksi bi-seksuaalisena. Seksuaalinen suuntautuneisuus ei kuitenkaan kaikkien kohdalla ole aina ollut sama, vaan se on muuttunut ajan kuluessa.

Yläasteella olin hirmu kiinnostunut seksuaalisista vähemmistöistä ja esim. Setasta. Lukiessa aloin näkemään, että tykkään tytöistä eri tavalla kuin heterot. Sitten tunnustin itselleni olevani bisse. Ja aloin etsiä kuumeisesti poikakaveria. Lesbona tulin itselleni kaapista...ehkä puolitoista vuotta sitten. h14

Jotkut vastaajat olivat nuorempina ”hakeneet” seksuaalista suuntautumistaan ja mieltäneet itsensä aiemmin biseksuaaleiksi nykyisen homoseksuaalisuuden sijaan. Toisille taas oli ollut itsestään selvää jo lapsena, että oli homoseksuaali. Monet eivät lapsena olleet ymmärtäneet seksuaalista suuntautuneisuuttaan tai eivät olleet osanneet nimetä sitä.

Varmaan joskus 16-vuotiaana, sitä ennen sille ei tarvittu nimeä. Ja välissä sitten olen kutsunut itseäni lesboksikin, vaikka ei niin että minä mitenkään olisin koskaan ollut erilainen kuin nyt. h15

Tiedostanut olen asian ihan lapsesta saakka, mutta nimen asialle saanut joskus 12 ikävuoden jälkeen h7

Vastaajista suurin osa oli sinut identiteettinsä kanssa, eikä kokenut suurempaa ahdistusta seksuaalisuutensa kanssa. Biseksuaaliset henkilöt mainitsivat usein biseksuaalisuus-käsitteen tuottavan ongelmia. Biseksuaalisuutta ei aina oikein ymmärretä, koska sen kuvitellaan olevan ohimenevä vaihe.

Hankalaa on joskus ollut bisse sanan käyttö siksi, että siihen liitetään niin hassuja ennakko-oletuksia, ja se on määritelmänä aika laaja. h15

Monien vastaajien elämä oli helpottunut, kun asioista oli alettu puhua niiden oikeilla nimillä. Avoimuus oli informanttien mukaan kannattanut. Usein avoimuus ei kuitenkaan ollut samaa luokkaa kuin heteroilla. Vanhemmat ja lähiympäristö tiesivät seksuaalisesta suuntautumisesta, mutta muuten asiasta ei puhuttu kovinkaan avoimesti.

Nyt olen löytänyt jotenkin itseni. Liittyä tuohon, että vihdoinkin uskalsin olla itselleni se mitä olen. En tiedä, miksi se oli niin vaikeaa. Tai voihan sitä analysoida. Sen jälkeen, kun aloin kertoamaan muille on ollut koko ajan helpompaa. Nyt kun olen oikeastaan kokonaan ulkona kaapista (en kaikille, esim. suvulle, käytännössä) on hyvä olo. Siis nimenomaan sinut tuon seksuaalisen identiteetin ja sen myötä h14

Suhteellisen sinut. Tietyissä yhteyksissä pidän sen suhteen matalaa profiilia, töissä ja perheen parissa. Siis vanhemmat ja suku tietää mutta siitä ei avoimesti puhuta. Myös työkaverit ovat yleensä tienneet mutta en koe olevani heidän kanssaan niin tuttavallisissa väleissä, että puhuisin aiheesta (siis kertoisin tarinoita siitä millaista on olla lesbo). h11

Moni oli lähtenyt lapsuuden kotipaikkakunnaltaan isompaan kaupunkiin, koska siellä ympäristö oli suvaitsevampi kuin useissa pienemmissä paikoissa. Pienellä paikkakunnalla edelleen asuvat kokivat ympäristön usein suvaitsemattomampana kuin pääkaupunkiseudulla asuvat.

olen omasta mielestä sinut. ei mitään suurempia ongelmia sen jälkeen kun muutin pois pieneltä kotipaikkakunnaltani h6

5.2 Tiedontarpeet ja tiedonhankinta identiteetin hahmottamisvaiheessa

5.2.1 Tiedontarpeet identiteetin hahmottamisvaiheessa

Siinä vaiheessa kun omaa seksuaalista suuntautumista alettiin miettimään, koskivat tiedontarpeet usein niinkin yksinkertaisia asioita kuin käsitteitä. Moni vastaaja oli halunnut tietää, mitä tarkoitetaan esimerkiksi homoseksuaalisuudella ja mitkä ovat kriteerit sille, että edustaa jotakin seksuaalista vähemmistöä. Useat vastaajat olivat kotoisin pieneltä paikkakunnalta. He eivät tienneet mitään seksuaalivähemmistöistä, eivätkä tunteneet ketään mainittuun ryhmään kuuluvaa. Ei ollut selvää, millainen piti olla, että ihminen luokiteltiin seksuaalivähemmistöön kuuluvaksi tai mikä oli oikea määritelmä.

Ylipäätään määritelmiä, ja tietysti tietoa siitä mitä kaikkea maailmassa on tarjolla. h15

Siis ihan ensiksi pitää tietää, että on olemassa sellainen asia kuin homoseksuaalisuus ja mitä se tarkoittaa. h11

Käsitteiden merkityksen selville ottamisen lisäksi alussa useiden tiedontarpeet liittyivät oman identiteetin hahmottamiseen. Monet olivat miettineet, mistä sen tietää, että on oikeasti homo.

Millaisia ovat homoseksuaalit -> millainen minä olen. Tai jollakin tasolla ymmärtää, että hei, minä olen sellainen. h11

Informantit kertoivat halunneensa tietää, onko homoseksuaalisuutta ylipäättään olemassa ja kuinka paljon seksuaalisiin vähemmistöryhmiin kuuluvia on. Tietoa haluttiin siitä, onko oma seksuaalisuus normaalia ja sallittua. Juuri joukkoon kuulumisen oli ollut vastaajille tärkeää. Oli ollut tärkeää löytää porukka, jonka sisälle mahtui, ja jonka kautta olisi mahdollista saada vertaistukea samassa tilanteessa olevilta.

Olenko yksin? onko tämä oikein? aluksi olin jotenkin epävarma mutta sitten olin vaan tällainen ja sillä hyvä h10

Lähinnä kiinnosti, miten paljon meitä on, halusi päästä mukaan "salaseuraan" johon tajusi kuuluvansa. tiesin mitä homous tarkoittaa, tiedonhalu koski enemmän käytännön asioita. selitysmalleja sille, prosenttiosuuksia, jne. en kuvitellut tekeväni mitään väärää, laitonta tms. h12

Ja sitten mietin hirveästi, millainen on biseksuaalinen ihminen. Siis tiesin, että tykkää molemmista sp:sta ja noin, mutta halusin lisää tietoa. En tiennyt mitä, enkä ajatellut miksi sitä tietoa haluan. h14

Usein asiat joihin tietoa olisi tarvittu, selvisivät vasta myöhemmin. Esimerkiksi Seta ry:n olemassaolon tiedostaminen olisi ollut joidenkin vastaajien mielestä tärkeää. Melkein jokainen vastaaja halusi löytää seuraa ja muodostaa kontakteja. Haluttiin tietää tapaamispaikoista, tapahtumista ja muista ihmisistä.

Oikeastaan ainoa "tietoon" viittaava seikka on kontaktien luominen omaan sukupuoleen, joka on osoittautunut hyvin hankalaksi. h1

Missä voisi tavata samankaltaisia ihmisiä(tapahtumat), tietoa miten muut ihmiset ovat kokeneet asian, mistä asian ylipäättään lopulta tietää. h2

lähinnä silloin tuli luuhattua eri chateissa etsimässä seksi tai poikaystävä seuraa h9

Tavallisten tarinoiden lukeminen ja roolimallien näkeminen oli monien haastateltavien mielestä tarpeellista. Ei riittänyt, että luki siitä, millainen on homoseksuaali, haluttiin saada myös malleja tosielämästä, ehkä malleja ”tavallisista” yhteiskunnassa selviytyvistä ihmisistä. Haluttiin löytää positiivisia samastumisen kohteita.

Sit ihan ihmisten tarinoita siitä miten he ovat kokeneet elämänsä homoina. Vertaiskertomuksia, niitä kaipasin. Siis aina jotenkin kuvitteli, et mun sit pitäisi varmaan olla poika, koska ihastusten kohteet olivat tyttöjä. Eli ylipäätään naispareja olisi jotain kautta... telkkarisarjoissa, lehdissä ollut kiva nähdä h7

Kyllä kai sitä aluksi kaipasi roolimalleja ja vertailukohteita, jos joku oli viehättävä olin, että jee, onpa hienoa. Toisaalta ns. epämiellyttävät lesbot tuntuivat uhkaavilta, koska heihin en tietenkään halunnut samaistua. h11

Muutama vastaaja ei varsinaisesti ollut kokenut tarvitsevansa tietoa seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen. Toiset eivät sitä varsinaiseksi ongelmaksi olleet koskaan edes kokeneet.

Hmm... Ei mulla ole koskaan ollut ongelmia tätä asiaa "sisäistä tai hyväksyä", kun se ns. ensirakkaus asteli vastaan ni olin lähinnä että jahas, mähän olen ilmeisesti homo =D eli mä olen vaan hyväksynyt asian sellaisena kuin se on h3

Vanhin haastateltu, joka oli elänyt 1980-luvulla nuoruuttaan, oli kokenut tarvitsevansa tietoa HIV:stä. Vastaajan mukaan HIV:stä oli kohuttu, ja etenkin lehdistä sai lukea valheellisia kauhutarinoista.

Juuri seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen en varsinaisesti ollut tiedon tarpeessa - sen sijaan hiv-epidemia alkoi juuri kun olin nuori aikuinen ja tiedon tarve liittyi lähinnä siihen h5

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu identiteetin hahmottamisajan tiedontarpeiden liittyvän omaan identiteetin selvittämiseen, kaapista ulostuloon muille ja muiden samankaltaisten tunnistamiseen (Creelman & Harris 1990; Whitt 1993). Haastattelemani ihmisten tiedontarpeet liittyivät eniten juuri oman identiteetin selvittämiseen ja siihen, mistä muita samankaltaisia voisi löytyä. Haastatteluissa erityisen tärkeäksi nousi tavallisten tarinoiden kuuleminen ja roolimallien kohtaaminen. Aiemman tutkimuksen tapaan haastattelussa nousi esille asioiden perustavanlaatuinen selvittäminen: mitä tarkoitetaan seksuaalisilla vähemmistöillä ja olenko minä yksi heistä.

5.2.2 Tiedonlähteet identiteetin hahmottamisvaiheessa

Ehdottomasti suosituin käytetty tiedonlähde oli Internet. Perusteena Internetin käytölle oli usein käyttämisen helppous, materiaalin kattavuus ja mahdollisuus käyttää nettiä anonyyminä. Internetistä oli helppo aloittaa tiedonhankinta. Kun sieltä oli hankittu pohjatietoa, kavereiden kanssa pystyi keskustelemaan asioista. Toisaalta varsinkin alkuvaiheessa käyttö saattoi osoittautua vaikeaksi, jos kotona ei ollut tietokoneen käyttömahdollisuutta.

Internet tuntuu nykyään luontevimmalta, koska sieltä luultavasti aina jotain löytää. h1

Netti. ensinnäkin se on helppoa ja toiseksi sen voi tehdä täysin anonyymisti h9

Elikkäs, jonkin näköistä kuvaa halusin itselleni rakentaa homoista, joten ensin hain "pohjatietoa" netistä, jonka jälkeen aloin kavereiden kanssa keskustella. Kaverit nyt oli vähän ehkä huono "tiedonlähde", mutta netistä löytyi kaikki haluamani informaatio. h3

Kirjastoissa saattoi olla Internet yhteys, mutta tietokoneet oli toisinaan aseteltu niin, että konetta oli mahdoton käyttää ilman, että joku olisi pystynyt katselemaan selän takaa, mitä sivuja oltiin selaamassa. Asia (seksuaalivähemmistöihin kuuluminen) oli vielä sen verran arkaluontoinen, että tarvittava tieto haluttiin etsiä suojassa muiden katseilta.

Nettisivuillakaan ei voinut surffaillla, jos kone oli huonosti aseteltu ja joku heti siinä selän takana. Sit surffailtiin jossain muualla kun setan sivuilla. h7

kaikki nuoret parveilivat ja katselivat olan yli, missä surffaa, en uskaltanut käydä ko. sivuilla. h14

Myös chatti oli suosittu joidenkin käyttäjien keskuudessa, koska sitä kautta pystyi reaaliaikaisesti keskustelemaan muiden kanssa. Chattia ja joitakin nettisivuja kritisoitiin myös siitä, että sitä kautta sai vain seksiseuraa. Eräs vastaaja koki chatin kautta saavansa kontaktin muihin ”samankaltaisiin”.

tietoa siis homoista vaikkapa SETA, ranneliike.net, mutta myös koodi.net tuli tutuksi. Sexpon sivuilla ja sillä "miesten kesken" - projektisivuilla tuli myös vierailtua. Toi Koodi.net on enemmän chat ja

"pintaliitäjien "haluan persettä tässä ja heti"- saitti, joten sieltä saatu todellisen tiedon määrä oli pieni. h4

netin valitsin sen takia kun se on niin vaivatonta ja käyttömahdollisuus 24 , tosin vaatii että tietoa tulkitsee kriittisesti. Myös reaaliaikaiset chatit toivat oman helpotuksensa tiedonhaussa ja yleisessä keskustelussa h4

Useat haastateltavat sanoivat käyneensä kirjastoissa. Koska moni vastaaja oli asunut aiemmin pienellä paikkakunnalla, kirjastot saattoivat olla pieniä ja materiaalia saattoi olla vähän. Joihinkin harvoihin kirjastoihin tuli Setan julkaisema Z-lehti, mutta harva oli uskaltanut ehdottaa kirjastonhoitajalle, että sitä tai muuta materiaalia tilattaisiin.

Aihetta sivuavia kirjoja (lähinnä romaaneja) olen lukenut jo silkasta innostuksesta, että kerrankin joku rohkenee poiketa vanhoista kaavoista ja julkituoda jotain uutta. h1

Kirjastossa löysit aina varmasti luotettavan tahon opuksia, joihin tuskin mtn on valehdeltu ja ehkä kerrottu myös enemmän ammattilaisnäkökulmasta. ja kirjaa on mukavampi lukea sängyllä kuin tuijottaa ruutua koko aikaa h4

Kirjoja pidettiin luotettavina – toiset taas pitivät kirjoja epäluotettavina ja väärää tietoa tarjoavina. Kirjojen sisällön sanottiin olevan vanhoillista ja homofobista.

en tainnu siitä informaatiokirjasta edes lukea sivuakaan. luin sitä myöhemmin jotain ja järkytyin kun siinä puhuttiin jotain geeneistä ja kromosomeista... eli niistä perinnöllisystekijöistä löytyi tietoa :) mutta tietoa ei löytynyt mistään tukiryhmistä tietenkään kun asu tuolla pohjanmaalla h6

Tietokirjallisuuden lisäksi kirjastoista lainattiin romaaneja ja runoja. Kaikki kirjat, joissa oli puhetta homoseksuaalisuudesta, olivat mieluista luettavaa. Sarjakuvateoksia mainittiin myös.

Taisin isälle kirjastosta lainata jonkun ikivanhan kirjan homoseksuaalisuudesta ja sit luin tota edith södergrania :D paljon. ihan sen perusteella et ne edes mainitsi jotain :) se näkyvyys oli siis kaikki kaikessa, sellainen et hei, näitä on siis. h6

13-14 vuotiaana kirjasto: luin hyllyjen välissä hite-raporttia, kinseyn kirjoja ja setan lehteä (siitähän tuli z-lehti vasta myöhemmin). Ylipäätään tutkin kirjastosta kaiken mikä liittyi aiheeseen: löysin esim. kalervo palsan groteskin sarjakuvan "eläkeläinen muistelee" missä kuvattiin aika ihmeellisiä juttuja sen ikäisen silmille. h12

Z-lehti oli suosittu tiedonlähde. Siihen oli mahdollista tutustua joissakin kirjastoissa, toiset myös rohkaistuivat tilaamaan sen kotiin. Vanhemmat haastateltavat pitivät Setan lehteä (nykyinen Z-lehti) hyvänä ja asiallisena julkaisuna. Useat lehdet eivät 1980-luvulla ja sitä ennen kirjoittaneet homoseksuaalisuudesta asiallisia artikkeleita. Etenkin iltapäivälehdistö kirjoitti homoseksuaalisuudesta negatiivisesti, ja usein siitä puhuttiin sukupuolitautilien yhteydessä. Etenkin HIV:n toteamisen alkuaikoina lehdissä lietsottiin pelkoa ja kauhua, mikä osaltaan leimasi homoseksuaalit ”taudinkantajiksi” ja tartuntojen levittäjiksi.

SETA-lehti oli hyödyllinen julkaisu ja kirjastot hyödyllisiä paikkoja. SETA tuntui luotettavalta järjestöltä ja sen julkaisut asiallisilta. 80-luvun alussa vallitsi aids- ja moraalihysteria tiedotusvälineissä, etenkin lehdistössä, ja oli tärkeää löytää asiallinen vastapaino kaikelle saastalle täysin asiattomia, etenkin ne jotka olivat eniten esillä - Iltalehden näkeminen oksettaa vielä tänäkin päivänä - kuten mainitsin, kunnalliset kirjastot ja SETA olivat merkittävä tiedon lähde h5

Lehtiä pidettiin sekä hyvinä että huonoina tiedonlähteinä. Jos kiinnostava artikkeli osui eteen, se luettiin. Eräs haastateltu oli kerännyt mittavan artikkelikokoelman. Tämä oli kuitenkin koottu ennen Internetin tuloa. Lehtiartikkelit ja muu materiaali olivat suosituimpia niiden keskuudessa, joilla ei ollut Internetiä vielä käytössä.

Mulla on upea lehtileikekokoelma homoseksuaalisuuteen liittyvistä lehtijutuista siltä ajalta, kun aloin asiaa tiedostaa ja kun se oli vielä jännittävää (eli siihen asti kun kerroin vanhemmille ja ryhdyin reilusti avoimeksi). Kyllä kai sitä aluksi kaipasi roolimalleja ja vertailukohteita, jos joku oli viehättävä olin, että jee, onpa hienoa. Siis silloin alle 18-vuotiaana, kun asuin pienellä paikkakunnalla, aikakauslehdet ja ne harvat homoseksuaalisuutta (sivulauseessa) käsittelevät jutut toimivat tiedonlähteinä. Muutama ihan asiallinen lehtiartikkeli taisi olla (esim Me Naiset -lehdessä!!). Luin myös kirjastossa Z-lehteä. Hesassa oli kirjoja, jaa, jotain vanhoja juttuja. h11

Siis luin, jos jossain lehdessä oli, hyvin kiinnostuneena. Mutta harvoin oli, en sitä erityisesti osannut/voinut etsiä. h14

Ystävät toimivat tiedonlähteenä niille, jotka asioistaan uskalsivat puhua. Ystäviltä joko kyseltiin asioita tai sitten heidän kanssaan keskusteltiin siitä, mitä oli Internetistä luettu. Mainittiin myös se, että jos ympärillä oli/olisi ollut muita homoseksuaaleja, tietoa ei olisi tarvinnut hakea muualta.

Tiedonlähteenä toimivat havainnot mm. ystävistä ja itsestä h3

Silloin kun ympärillä ei ole muita homoseksuaaleja, tarvitsee tietoa. Oikeat homoseksuaalit tavallaan poistavat tiedontarpeen, kun omin silmin pystyy tekemään yleistyksiä, ja näkee millaisia me olemme. h11

Netistä löytyi tietoa. Ystävien kanssa puolestaan juteltiin siitä tiedosta tai muusta. h15

Myös televisio mainittiin tiedonlähteenä:

Niin, telkkari oli tietty tärkeä "tiedonlähde". Tai siis ylipäätään telkkarissa näki homoseksuaalisuutta. Noin yleistäen sanon, että tiedonjano oli tavallaan suuri ja jokainen homoseksuaali oli tosi kiinnostava. Silloin 90-luvun lopulla eduskunnassa oli kiihvasta keskustelua ja sen tiimoilta oli telkkarissakin keskusteluohjelmia aiheeseen liittyen. h11

Alussa käytettyjä tiedonlähteitä olivat kaikki lähteet, joissa homoseksuaalisuudesta oli mainittu jotain. Luotettavuus ei alkuaikoina ollut tärkein kriteeri, ensiksi tärkeintä oli helppo saatavuus. Koska monet vastaajat olivat pieneltä paikkakunnalta, valinnanvaraa ei juuri ollut. Internet oli tuonut helpotusta tiedonhankintaan, mutta oikeita sivustoja saattoi olla vaikeaa löytää. Materiaalin etsimistä rajoitti yleisesti saatavilla olevan materiaalin pieni määrä, henkilön omat estot (häpeä seksuaalisuudesta) ja ympäristön asenteet.

Pikkupaikkakunnalla voi valita vain saatavilla olevista... silloin mahdollisuutena vaan tietosanakirja, aikakauslehdet, se helppo saatavuus. h7

Aiemmissa tutkimuksissa tärkeimpinä tiedonlähteinä ovat usein olleet kirjastot ja ystävät. Haastatteluissa tärkein tiedonlähde oli Internet ja erilaiset lehdet. Useimmat tutkimukset olivat kuitenkin niin vanhoja, ettei Internet ollut vielä käytössä. Lehtiä pystyi lukemaan joissakin kirjastoissa, joten kirjastojen merkitys oli melko suuri. Kuten aiemmissakin tutkimuksissa, tuli näissäkin haastatteluissa ilmi, että kirjaston materiaalia ei välttämättä koettu oikeanlaiseksi tai riittäväksi. Tämä ongelma koski ainakin pienten mutta myös isompien kaupunkien kirjastoja. Ystävillä ei haastateltujen mielestä ollut aina kovin suurta merkitystä tiedon tarjoajina. Tilanne oli ollut eri niillä henkilöillä, joiden tuttavapiiri oli vapaamielinen.

5.2.3 Tiedonhankinnan esteet

Identiteetin hahmottamisvaiheessa tiedonhankintaan liittyi paljon esteitä. Muiden tuomitseva asenne oli merkittävä alkuajan tiedonhankintaan vaikuttava seikka. Vaikka kukaan ei olisikaan sanonut mitään seksuaalisista vähemmistöistä tietoa hakevalle, pelko saattoi silti vaikuttaa siihen, mistä tietoa uskalsi hakea. Esimerkiksi mainittiin, että jos kirjastosta tai siellä olevalta tietokoneelta halusi hakea tietoa, piti katsoa oliko ketään selän takana kurkkimassa. Tässäkin yhteydessä tuli esille se, että pienellä paikkakunnalla asuttaessa homoseksuaaliksi leimautumista jouduttiin varomaan. Helpoiten pääsivät eteenpäin ne, joilla oli ympäristön hyväksyntä ja perheen tuki puolellaan.

Asun maaseudulla, joten "luonnollisesti" kaikki poikkeava on salattava ja pidettävä sisällään. Hädin tuskini täällä uskaltaa kirjaston kautta lainata - siis KAUKOLAINATA - mitään aiheeseen liittyvää. Tuomio on aika nopea ja ehdoton näillä korkeuksilla. Yksi läheinen tietää suuntautuneisuuteni (muttei usko siihen) ja toinen arvaa, mutta on korrektisti hiljaa. Siinä kaikki. h1

Myöhemmin uskovaisen ystävän kohdalla oli hankaluuksia. h15

kun se oli pieni paikkakunta ja kaikki tiesi (sana kiersi) ja mun isä oli kunnallispolitiikassa mukana ja kirkkovaltuustossa. huh. mutta mun läheisimmät ystävät oli kyllä tosi vapaamielisiä ja okei sen kanssa muuten olis varmaan ollu tosi kamalaa h6

Ympäristöissä, joissa homoseksuaalisuudesta ei puhuttu, tiedonhankinnan ongelmana saattoi olla työkalujen puuttuminen, eli ei osattu hakea mitään, koska ei tiedetty mitä ja mistä tietoa oli mahdollista etsiä.

Ylipäänsä se homofobinen ilmapiiri. Se että aiheesta ei yksinkertaisesti puhuttu. Ei ollut työkaluja etsiä tietoa h14

Ympäristöön liittyvät tiedonhankinnan esteet saattoivat johtua myös tietämättömyydestä ja pelosta uutta asiaa kohtaan. Koska asiasta ei tiedetty mitään, oli turha yrittää hakea kirjakaupasta materiaalia. Toinen este homoseksuaalisuuteen liittyen oli seksiin ankkuroituminen. Tämän mukaan homoseksuaalisuus mielletään seksiksi kahden samaa sukupuolta olevan välille, eikä ymmärretä, että se voi olla jotain arkipäiväisempää.

Hmm... ehkä tietämättömyys!! jos menit kirjakauppaan esim. ja kysyit aiheesta niin mitään ei tiedetty... ja ehkä ihmisten pelko puhua lesboudesta.h8

Ja sit se seksiin ankkuroiminen, kun seksi oli kuitenkin vielä silloin niin nuorena niin kaukainen ja ehkä pelottavakin juttu h6

Omat pelot olivat yksi suurimmista tiedonhankintaan vaikuttavista tekijöistä. Tämä pelko liittyi yleensä muihin ihmisiin ja heidän asenteisiinsa ja etenkin oman itsensä hyväksyntään. Tietoa oli vaikea hakea, jos ei hyväksynyt itseään sellaisena kuin oli.

Joo, siis aluksi toki esteenä oli se, että joku näkee. Toisin sanoen, halusin tiedon anonyymisti. Toisaalta myös omat pelot esteenä (tai ensisijaisesti), siis se, että tunnustautuu lesboksi. Se oli ensimmäinen kynnyksilylitettävänä. Tietoa saa, jos sitä uskaltaa hakea, mutta on olemassa riski, että joku saa tietää. Sen jälkeen kun sen sisäisen barrierin on ylittänyt, tietoa on saatavilla, jos haluaa, esim Setan toimistolla. h11

jos hait tietoa vaikka koulun koneelta, niin sitten tuli jotenkin "kaapissa olon" aikana suljettua kiireesti selain, mutta ei mielestäni muuta rajoitetta. Paitsi pätkivä verkkoyhteys h4

Materiaalin puuttuminen oli myös este tarvittavan materiaalin saamiseksi. Joidenkin vastaajien kohdalla tiedonpuute oli ollut totaalinen. Kirjastoissa saattoi muutama homoseksuaalisuutta käsittelevä kirja, mutta niitä ei joko löydetty tai sitten kirjojen sisältö ei vastannut tiedonhakijan tarpeita.

Esim. kirjojahan on nytkin vähän, silloin vielä vähemmän, tuskin meidän kirjastossa olisi ollut. En mä mitenkään uskaltanut netissä surffailla sen tapaisillakaan sivuilla. En oikein lukiossakaan. Oikeastaan kun olin 18 ja sain netin kotiin h14

vaikea muistaa mitään tiettyä asiaa johon en olisi löytänyt vastausta - on mahdollista että tarjolla oleva tiedon määrä ja käytettävissä olevat tiedotusvälineet asettivat rajansa kysymyksille jota osasin esittää - tiedon haku on muuttunut niin suuresti internetin myötä että on vaikea muistaa kuinka työlästä se oli lähinnä hain tietoa siten että törmäsin johonkin asenteeseen tai ennakkoluuloon tai johonkin Iltalehden idioottilöoppiin ja halusin etsiä asialle taustaa tai selitystä tai toisen näkökulman h5

Muutammat vastaajat eivät olleet kohdanneet juuri lainkaan esteitä tietoa hakiessaan. Yksi vastaaja perusteli asiaa sillä, että materiaalia ei paljoa tarvinnut, koska ei asiakaan hänen

mielestään ollut kovin suuri. Toiset eivät kokeneet alussa tarvitsevänsakaan paljoa tietoa, jonka vuoksi esteitäkään ei ollut.

No, eipä noita esteitä juurikaan ollut, ja kun asia ei loppujenlopuksi ole iso, niin ei siitä niin hirveästi tarvitse olla materiaaliakaan h3

En osaa kyllä sanoa että olisin mitään esteitä kohdannut h9

5.2.4 Koululaisena seksuaalivähemmistöistä saatu informaatio

Suurin osa haastatelluista ei koululaisena ollut saanut juurikaan erityistä tietoa seksuaalivähemmistöistä. Usein homoseksuaalisuudesta mainittiin biologian- tai terveystiedontunneilla, samalla kun oli puhetta seksuaalivalistuksesta. Muiden kouluaineiden tunneilla ei mainittu asiasta mitään. Yleensä kerrottiin vain, että ihmisiä on olemassa, jotka pitävät samasta sukupuolesta.

Ala-asteella ei muistaakseni mitään. Luulisin. Yläasteella mahd. jotain perusjuttua tyliin "on myös homoja. Jossain. Muutama. Piste h14

Hämärästi muistan että yläasteella oli tällainen dildo & kondomi seksuaalivalistus juttu jossa sitten ihan ohimennen mainittiin jotain, mutta todella suppeasti h9

Kyllä se vaan oli sitä perinteistä kukka ja mehiläinen juttua h13

Eroa ei sen välillä juurikaan ollut, kävikö koulua suuremmassa vai pienemmässä kaupungissa. Eikä siinä, oliko käynyt koulunsa 1970- vai 1990-luvulla. Haastattelujen mukaan asioista kerrottiin kummallakin vuosikymmenellä aivan yhtä vähän.

Muistan kuudennelta luokalta yleisen seksuaalivalistuksen joka keskittyi suvunjatkamiseen ja ehkäisyyn vähän yllättävää koska kuitenkin kävin yläasteen ja lukion Helsingin keskustan koulussa h5

Kokemukset saattoivat olla negatiivisia. Erään vastaajan mielestä homoseksuaaleista puhuttiin etupäässä ulkopuolisina ja outoina ilmestyksinä.

Vuonna 1992 tai 1991 koulussani Oriveden Yläasteella oli rakkaus-teemapäivä ja Setan edustaja piti informaatioluennon koko koululle. Vanhemmilta piti pyytää hyväksyntä, että sai mennä kuuntelemaan. Se oli tosi tylsä, se tyyppi oli järkky ja se oli lähinnä numerotietoa, mitä se kertoi. Ei mitenkään erityisen mieleenpainuva tilaisuus. h11

En saanut. Kaikki vanhemmilta ihmisiltä tullut "tietous" oli poikkeuksetta negatiivista: ne (homot) nai kaikkea liikkuvaa, niillä on sininen fallos, ne on neitimäisiä, ne on sitä-sun-tätä mutteivät ehdottomasti mitään normaalia. Koulussa ei aihetta sivuttu muistaakseni missään yhteydessä. Muutenkin seksuaalisuus oli ylipäättään tabu. Itse asiassa joskus 10-vuotiaana sain äsken parhaamistani miestenlehdistä helpottavan informaation, ettei seksi olekaan sairasta eikä lainvastaista! Kiitos vain 80-luvun Kallen ja Jallun toimittajille. h1

Joissakin tapauksissa haastatellut eivät olleet koulussa ollessaan saaneet minkäänlaista informaatiota asiasta.

Totta puhuen en muista minkäänlaista opetukseen kuuluvaa tiedotusta seksuaalivähemmistöistä - en mitään, en missään yhteydessä, en psykologian, en terveysopin, en miltään tunneilta h5

itse asiassa niistä ei kyllä puhuttu ala- eikä yläasteella. Tuolloin seksuaalivalitus pohjautui enemmän sukuelimiin ja ehkäisyyn yms. ja opintoasteen opinnoissa sitten tuli jonkun ryhmätyön kautta, mutta silloin se ei helpottanut mitään, koska tietoa olin itsenäisesti hakenut ennen sitä. h4

Yksi haastatelluista kertoi, että eräällä uskontotunnilla homoseksuaalisuus oli rinnastettu jopa pedofiliaan:

no olisin kaivannut tällaisiin koulun kirjoihin (yhteiskuntaoppi yms) jotain tietoa, ja erityisesti sellaista objektiivista tietoa. Ja vois vielä heittää mahtavan anekdootin mun uskonnonopettajalta; kun olin tekemässä etiikantunnin alustusta pedofiliasta niin opettaja sanoi et voisitkohan ottaa ton homoseksuaalisuudenkin kun se nyt kuuluu samaan kastiin h6

5.2.5 Identiteetin hahmottamisvaiheen tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta

Kuten Kirsty Williamson (1997, 1998) on ekologisessa mallissaan todennut, tiedonhankinta ja tiedonlähteiden käyttö on yhteydessä laajempaan sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin, joka vaikuttaa lähteiden ja kanavien valintaan. Lähteiden valintaan voimakkaasti vaikuttavia tekijöitä ovat kulttuurinen tausta, fyysinen ympäristö, ihmisen luonteenpiirteet, fyysinen kunto, sosio-ekonominen asema ja elämäntyyli.

Haastateltujen tiedontarpeet olivat identiteetin hahmottamisvaiheessa moninaiset. Koska useilla vastaajilla ei aikaisemmin ollut tietoa seksuaalisista vähemmistöistä, otettiin kaikki mahdollinen tarjottu tieto vastaan. Tiedontarvetta identiteetin hahmottamisvaiheessa voidaan kuvata Belkinin (1984) tapaan kognitiivisena, tietorakenteissa olevana aukkona, joka estää eteenpäin pääsyn. Tiedontarpeita ei välttämättä ole päässyt syntymään, koska kaikki eivät välttämättä olleet selvillä siitä, minkälaista tietoa he tarvitsivat. Dervinin (1992) malli kuvaa myös tilannetta: tiedontarve on kuin kuilu, joka pitää täyttää asioiden ymmärtämiseksi. Pitää saada oikeanlaista informaatiota päästäkseen eteenpäin. Ympärillä olevat ihmiset ja kulttuuri eivät välttämättä ole nähneet homoseksuaalisuutta asiana, joka on olemassa. Asioista puhumatta jättäminen toimii usein merkinä ja ilmoittaa, että mistä ei puhuta, sitä ei ole. Tämän vuoksi identiteetin hahmottamisvaiheessa oli tärkeää saada mitä vain tietoa siitä, onko homoseksuaaleja ylipäättään olemassa, mitä eri termeillä tarkoitetaan ja missä voi tavata muita.

Myös seksuaalivähemmistöjen tiedonlähteiden käytössä ekologisen mallin edellä mainitut tekijät vaikuttavat lähteiden valintaan. Kulttuurinen ilmapiiri vaikuttaa identiteetin hahmottamisvaiheessa niin, että henkilön on vaikea etsiä homoseksuaalisuuteen liittyvää tietoa, koska seksuaalinen poikkeavuus on ollut tai on edelleen tabu, josta ei uskalleta puhua. Uuden asian kohdatessaan nuori kokee tiedonhankinnan vaikeaksi, koska asiasta vaietaan yleisten asenteiden tai omien ennakkoluulojen myötä.

Monet haastatellut olivat pieneltä paikkakunnalta kotoisin, jossa materiaalia ei välttämättä ollut laisinkaan saatavilla: kirjastoissa ei ollut sopivia kirjoja, eikä kenenkään kanssa uskaltanut puhua avoimesti. Tietenkin haastateltujen joukossa oli poikkeuksia. Toiset olivat hyvinkin vapautuneita puhumaan homoseksuaalisuudestaan, jos perheen ilmapiiri ja ympäristö olivat vapautuneempia. Toisilla identiteetti oli nuorempana hyvin kehittymätön, he eivät tieneet, mihin ryhmään kuuluisivat. Kaikki haastatellut eivät kuitenkaan olleet kokeneet tarvitsevansa minkäänlaista uutta tietoa, vaan identiteetti oli ollut selkeä alusta lähtien.

5.3 Tiedontarpeet ja tiedonhankinta vakiintuneen identiteetin vaiheessa

5.3.1 Tiedontarpeet vakiintuneen identiteetin vaiheessa

Monen vastaajan tiedontarpeet olivat muuttuneet, kun oma identiteetti oli selkiytynyt. Alkuaikojen tiedontarpeet koskivat usein identiteettikysymystä: kuinka paljon ”meitä” on, missä ihmiset tapaavat, mitä tarkoitetaan homolla ja onko tämä laillista/normaalia. Identiteetin selkiytyttyä ei enää tarvittu selityksiä sille, miksi ollaan ”tällaisia”. Monen vastaajan tiedontarpeet olivat selkeästi vähentyneet. Tietenkin tähän vaikutti, oliko vastaaja tullut ulos kaapista lähiaikoina vai vuosikymmeniä sitten.

Enpä juurikaan tarvitse seksuaalisuuteeni liittyvistä asioista tietoa, koska uskon tietäväni aiheesta tarpeeksi. Ellen jopa ihan liikaakin. h3

Vastaajille oli yhteistä, että identiteetin selkiytyttyä haluttiin tietoa spesifimmistä asioista. Alussa kelvanneen ”minkä vain -tiedon” sijaan haluttiin tietoa erityisistä osa-alueista, kuten ajankohtaisista asioista. Monille informanteille oli identiteetin selkiytymisvaiheessa syntynyt halu osallistua ja vaikuttaa asioihin, mitä aiemmin ei välttämättä ollut rohkeutta tehdä.

Tapahtumien ja aktiviteettien tiedottaminen ja sopiminen, yleensäkin ajankohtaisten asioiden seuraaminen on tullut tärkeämmäksi kuin varsinaiset suuntautumispohdinnat. h2

Nykyisin haluan enemmän tietoa kaikista seksuaalisten vähemmistön alalajeista, oon ihan tuusa niissä. jotenkin alkuvaiheessa tiedonhaku meni siihen, että etti tietoa vaan homoudesta ja bi- seksuaalisuudesta ja sitä kautta pönkitti ja rakensin omaa identiteettiä. h4

Hyvin monet haastatelluista sanoivat seuraavansa yhteiskunnallisia asioita ja lainsäädäntöä. Muutama vastaaja asui tai oli asunut ulkomailla, jonka vuoksi Suomen homoseksuaalisuus-keskustelua seurattiin aktiivisesti.

Olen muuttanut Ruotsiin ja yritän pysyä ajan tasalla alan asioista Suomessa ja seuraan jonkin verran Ranneliikkeen keskusteluja ja Finnqueerin julkaisuja. h5

Myös Suomessa asuvia kiinnostivat ulkomaiden lainsäädäntö ja erot eri maiden välillä. Ihmisoikeudet ja lainsäädäntö olivat aiheita, joista haluttiin ottaa selvää. Mahdollisen kumppanin mukanaolo ulkomailla vaati aina selvitystä eri maiden lainsäädännöstä ja suhtautumisesta homoseksuaalien parisuhteisiin. Myös queer-tutkimuksesta⁵ oltiin kiinnostuneita.

No nykyään se on sitä, että haluaa ehkä keskustella joistain kysymyksistä. Lähinnä yhteiskunnallisista tähän liittyen. Ja olen kiinnostunut queeristisestä tutkimuksesta ja noin. Eli ei ehkä sillain hirveesti tietoa. h14

Tiedon hakemisen fokus on myös siirtynyt itsestä muihin - olen kiinnostunut ihmisoikeuskysymyksistä ja seuraan seksuaalivähemmistöjen asemaa kansainvälisesti h5

Lainsäädäntö!! Esim. ulkomailla asumisen ja tänne muuttamisen suhteen. Miten toimittaisiin viisumeiden ym kanssa, jos minulla olisi kumppani. Eri maiden lainsäädäntö. Matkustamiseen liittyvät turvallisuusriskit ym ym Perintöasiat. Verotus. Myös terveyteen liittyvät asiat. Onko jotain asioita, jotka vaativat erityishuomiota. En kaipaa roolimalleja enää. h11

Tapahtumista, kuten elokuvista, teatteriesityksistä ja konserteista, kaivattiin edelleen yhtäläillä tietoa kuin alkuvaiheessa. Matkustettaessa haluttiin mahdollisesti selvittää, minkälaisia tapahtumia kohdemaassa järjestettäisiin.

⁵ Queer on englanninkielinen haukkumasana, jonka voisi kääntää suomeksi myös vaikkapa sanoilla ”pervo”, outo, kummallinen tai homoseksuaali. Sanaa queer on käytetty 1990-luvulta lähtien vähemmistöaktivistien piirissä käsitteenä, jolla on voitu nimetä ei-heteronormatiivisia seksuaali- ja sukupuoli-identiteettejä ja -käytäntöjä. Tällöin sen piiriin on luettu esimerkiksi lesbot, homot ja biseksuaalit, niin transihmiset kuin interseksuaalit, sekä myös sadomasokistit. (www.treseta.com/sanasto)

Ehkä just jotain niistä setan jostain harrastusjutuista; se olis mukavaa, lukupiirejä ja enemmän musta sinnekin sain sysätä sitä queer-ajattelua... se on kai sellainen "normaali" kehitys kun ei tarvi niin voimakkaasti "etsiä" itseään... h6

Tapahtumista kotimaassa, ja jos on reissussa työ/vapaa-aika, niin paikallisista lesbopaikoista ja kirjakaupoista. h7

Tiedontarve painottuu tapahtumiin ja ihmisiin. Eli sinänsä aika samanlaista kuin alussakin. h15

Yhdellä vastaajista oli perhe ja lapsia, joten sateenkaariperheiden asiat⁶ kiinnostivat häntä. Muutkin haastatellut olivat kiinnostuneita sateenkaariperheistä, hedelmöityshoidoista ja niihin liittyvistä asioista, koska mahdollinen perheen perustaminen oli tulevaisuudessa edessä. Suomessa keskustelu hedelmöityshoidoista oli ajankohtainen ja monien mielestä kiinnostava.

Ehkä oikeudet on sellaiset esim. hedelmöityshoito... ja se että haluisin vaimon sukunimen mutta sehän ei ole niin helppoa.. h8

En varsinaisesti siihen, mutta näitä perheen perustamiseen ja sen mukana tuomiin asioihin aina välillä tarvii tietoa h13

Sukupuolitauteihin liittyvää tietoa koettiin tarvittavan jonkin verran, samoin myös yleisesti terveyteen ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Ajan tasalla pysyminen oli monien mielestä tärkeää. Kukaan naisista ei kuitenkaan maininnut sukupuolitauteihin liittyvän tiedon seuraamista tärkeänä. 1980-luvulla nuoruuttaan elänyt vastaaja sanoi olleensa hyvin perillä seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista, koska esimerkiksi HIV:stä oli paljon puhetta niihin aikoihin.

En oikeastaan saa edes hahmotettua mielessäni miksi tarvitsisin tähän asiaan jotain tietoa. Jos olen naisen kanssa - ok; jos miehen kanssa - sekin on ok. En tarvitse muuta tietoa. Jos oikein ponnistetaan, sukupuolitaudit ovat tietenkin yksi asia, joiden suhteen syytä pysyä kutakuinkin ajan tasalla. Sekin tietous taitaa tosin olla suunnilleen tasoa "aids tappaa". h1

⁶ Sateenkaariperhe rakentuu jonkin muun kuin heteroseksuaalisen parisuhteen ympärille. Nämä voivat olla esimerkiksi naisparin tai miesparin perheitä, ei-heteroseksuaalisten yksinhuoltajien perheitä sekä perheitä, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. Vanhemmista toinen voi olla myös biseksuaali tai transihminen. (<http://www.yhdenvertaisuus.net/tikapuut/sanasto.html>)

Olen luonnollisesti vähemmän seksuaalitiedotuksen tarpeessa kuin teini-ikäisenä - 80-90-luvut eläneenä olen safe sex-valistuksessa marinoitu ja sillä alalla ei ole kovin paljon uutuuksia, lähinnä seuraan lääketieteellisiä julkaisuja jotka liittyvät hiv-epidemiaan. h5

Tiedontarpeet eivät hirveästi eroa aiemmasta, ehkä seksiin ja terveyteen liittyvistä asioista tulee enemmän hankittua tietoa nykyään h9

Tietoa tavallisten ihmisten elämästä kaivattiin edelleen tässä vaiheessa. Median toivottiin tuovan esille myös lesbo- ja homopareja ja näyttävän heidän tavallista elämäänsä ihmisille.

Edelleen kaipaen, en välttämättä tarvitse, tietoa ihan taas niistä tavallisista ihmisistä. onhan meillä naistuttavapareja aika paljonkin, mut se et huomais niiden tavallisten ihmistenkin näkyvän mediassa. h7

Yksi vastaaja mainitsi Suomesta puuttuvan kokonaan ”ombudsmanin”, joka vastaa homoseksuaalien asioista (mm. syrjintä) työelämässä. Suomessa tästä vastaa työsuojelupiiri, jolla ei ole asiaan kuuluvaa koulutusta. Sama henkilö kaipasi lisätietoa, minne ottaa yhteyttä, kun työelämässä tapahtuu diskriminaatiota.

kun olen näitä hallintotieteilijöitä, niin suomessa pitäisi mielestäni olla enemmän tietoa siitä mistä saa apua kun tapahtuu (vaikka työelämässä) jotain diskriminaatiota h6

Aiemmissa tutkimuksissa on tiedontarpeiden todettu kaapista ulostulo -vaiheen jälkeen muuttuvan. Identiteetin selkiytyttyä on haluttu enemmän tietoa yhteiskunnallisista asioista ja erilaisista tapahtumista. Myös lähdekriittisyyden on todettu lisääntyvän. Samanlaisia tutkimustuloksia ilmeni haastatteluissa. Omaan identiteettiin liittyvää tietoa ei enää niin paljoa tarvittu, myöhemmässä vaiheessa lähdekriittisyys oli kasvanut ja spesifimmät, kuten yhteiskunnallisiin kysymyksiin liittyvät asiat olivat alkaneet kiinnostaa huomattavasti enemmän.

5.3.2 Käytetyt tiedonlähteet vakiintuneen identiteetin vaiheessa

Internet oli ylivoimaisesti käytetyin tiedonlähde identiteetin selkiytyttyä. Internetin käyttöä perusteltiin helppoudella, tiedon määrällä ja helpolla saatavuudella. Kaikesta katsottiin löytyvän jotain tietoa. Ongelmaksi koettiin kuitenkin tiedon suuri määrä ja

lähteiden luotettavuus. Yksi haastateltu mainitsi vaivannäön ehdoksi sille, että pääsisi asioiden ytimeen. Tietoa todellakin löytyi, mutta haastateltavat korostivat, että löydettyyn tietoon pitää suhtautua tietyin varauksin.

Helppous on joo suuri kriteeri mutta tietenkin pitää nähdä vaivaa jos haluaa asioiden ytimeen h9

Akateemisten jatko-opintojeni myötä olen tottunut informaation etsijä ja melko harjaantunut lähdekriitikko, voin uskoa että rajaton informaation määrä on hämäävä nuorelle henkilölle h5

Suosittuja sivustoja olivat seksuaalivähemmistöille suunnatut sivut, kuten Koodi.net, Ranneliike.net. Osa käyttäjistä hyödynsi myös keskustelupalstoja, joissa saattoi keskustella luetuista ja koetuista asioista. Monet käyttäjät seurasivat myös ulkomaisia sivustoja. Myös lehtiä, kuten Iltasanomia luettiin netissä. Uutisissa oli haastattelujenteko aikana paljon keskustelua naisparien hedelmöityshoidoista. Verkkolehdistä mainittiin ruotsalainen QX-lehti. Sähköpostilistoille liittymällä sai tietoa muun muassa tutkimuksellisista kysymyksistä ja tapahtumista. Muutamat haastatellut olivat kiinnostuneita ihmisoikeuskysymyksistä, joita seurattiin esimerkiksi Amnestyn sivujen kautta.

Nykyään luen uutisia netissä. yle, iltasanomat, tiede.fi, koodi.net, ranneliike.net etenkin ranneliikkeen uutissivua tulee nykyään luettua. myös keskustelupalstoilla puhutaan paljon uutisista h12

Ranneliike, QX.se, Finnqueer, gaysir.no - ehkä noita seuraan jonkin verran säännöllisesti. QX-lehti tulee pdf-muodossa. Paperijulkaisuja täysin satunnaisesti. Amnestyillä on hbt-oikeuksia käsittelevä sivusto - sitä seuraan säännöllisesti. h5

Luin 2000-luvun alussa netistä vakiintuneille miehille suunnattua jenkilehteä nimeltä hero magazine. se kuitenkin meni konkurssiin 9/11:n jälkimainingeissa. h12

Sähköpostilistoista sapho-lista ja uniqueer, ne kaksi ovat mulle aika tärkeitä ja sitten uudesta tutkimuksesta ja yleensä tän kentän (tutkimuksellisen mutta muunkin Suomen perivotouhun) asioista haluan olla perillä. h14

Toiset käyttäjistä pitivät Setan sivuja informatiivisina, mutta suurin osa oli sitä mieltä, että sivustoilla ei ollut tarpeeksi tietoa etenkin ajankohtaisista asioista. Keskustelun todettiin olevan huonotasoinen. Eräs käyttäjä, joka oli hakenut tietoa

hedelmöityshoidoista, oli sivuihin tyytyväinen. Myös seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvistä alalajeista löytyi tietoa. Finnqueer-sivustot, joilla julkaistaan homoseksuaalisuutta koskevia artikkeleita, koettiin olevaan ajankohtaisimmat.

No alalajien suhteen seta.fi nyt lähinnä. h4

Yllättävää on se että mielestäni SETA ei ole pysynyt kärryillä lainkaan - SETAn nettisivusto on informaatioköyhä eikä reagoi ajankohtaisiin asioihin mielestäni tarpeeksi voimakkaasti ja dynaamisesti - SETAN kansainvälinen monitorointi on kauniisti ilmaistuna laahaavaa. Finnqueer on tässä mielessä parempi vaikkakin sen fokus on aika kapea h5

Liityin syksyllä setan foorumeille, mutta petyin keskustelun tasoon ja aiheisiin. h12

Olen itse saanut parhaiten tietoa sieltä setan keskustelupalstalta.. näistä oheishuoltajusjutuista, suhteen rekisteröimisestä, lasten hankinnasta yms jutuista, siellä on paljon muita samassa elämäntilanteessa olevia ja he pystyvät ohjamaan asioissa joita ovat jo itse kokeneet h13

Kirjastoja haastatellut käyttivät joskus, mutta niiden tasoon ei oltu kovin tyytyväisiä. Ainakin toiset olivat sitä mieltä, että kirjastoista ei löytynyt mitään. Kirjoja saatettiin ostaa ulkomailta tai tilata netin välityksellä. Suomessa ei ole kovinkaan paljon vähemmistöille suunnattuja kirjakauppoja.

Kirjoja on mielestäni edelleen kauhean vähän. Siis kirjastoista ei edelleenkään löydy mitään!! (kuvittelen niin). h11

Kirjat olen ostanut yleensä myös netistä (amazon) tai ulkomailla kirjakaupasta.

Monet sanoivat lukevansa aktiivisesti lehtiä, etenkin Z-lehteä. Muut luetut lehdet olivat ulkomaalaisia suomalaisten lehtien vähäisen tarjonnan takia. Sanomalehtiä seurattiin myös, ja jos niissä sattui olemaan kirjoituksia seksuaalisista vähemmistöistä, niin jutut luettiin. Lehdet valittiin luettaviksi journalistisen tason perusteella. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan pitäneet Z-lehden tasoa hyvänä. Lehtiä pidettiin hyvinä sekundääritiedonlähteinä, joiden kautta sai vinkkejä kirjoista, mihin kannatti tutustua.

Sanomalehti kaikenlaisen tiedon takia. h2

Pitkään tärkeä tietolähde oli brittiläinen homoille suunnattu lehti nimeltä attitude. aloin ostaa sitä jo lukioiässä. viime vuosina on jäänyt, koska lehden anti ei enää vastaa tarpeitani. attitude oli ihan ehdoton ykkösmedia nuorempana. luin myös ruotsalaista qx:ää ja norjan vastaavaa lehteä, jonka nimeä en nyt saa millään päähäni. h12

QX-lehti ja samoin joskus Zeta-lehti h6

Valitsen ne tietyn journalistisen tason perusteella: en lue koskaan iltalehteä, mutta is:ää usein. en koskaan mtv3:n nettiuutisia, mutta aina ylä. Myös BBC word, se jäi! ja ruotsin tv. h12

Diva ja Z-lehti. Lehdistä löytyy sekin, mitä kirjoja kirjastosta kannattaa haeskella. Netin keskustelupalstoilta myös. h7

Järjestöjen kautta saatiin tietoa pääasiassa niiden tekemien verkkosivujen kautta. Jäsenkokousten kautta saatua tietoa ei montaakaan kertaa mainittu. Järjestöjen merkitystä tiedontarjoajana perusteltiin asiantuntijuudella.

Olen käväissyt vinokkaiden kokouksissa (opiskelijajärjestö HY) mut se oli jotenkin ehkä ei niin mukaansatempaava h6

Järjestöjen kautta hakisin tietoa (Setan toimistolla on ihmisiä, joiden työtä on auttaa.) Kynnys ottaa suoraan yhteyttä esim verottajaan ym instanssien edustajiin on matala. Kysyn ja kysyisin suoraan siltä instanssilta, jota asia koskee. Setalla ne tietää mistä kannattaa kysyä, vaikka ne itse ei osaisi vastata. h11

Tv-sarjat mainitsi muutama vastaaja. Niitä ei yleensä heti mielletty tiedonlähteiksi, vaikka aika moni niitä seurasi. Tv-sarjoissa näki homoseksuaalien elämää (tosin melko epärealistista). Niiden kautta saattoi löytyä joitakin samastumiskohteita.

L-koodi ja muut ns. homosarjat h7

Muutammat naisvastaajat olivat sitä mieltä, että moni tieto, mitä tajotaan, on usein suunnattu homomiehille ja lesboille olevaa tietoa on paljon vähemmän.

No ehkä mua nykyään vähän häikkää kun monet asiat on niin homokeskeisiä... siis mieskeskeisiä ja naiset lesbot tippuu matkasta. Esimerkkinä pride-festareilla järjestetään aina miehille enemmän juttuja...sellainen kuin fuck-shop, jossa puhutaan vain homomiesten seksistä ...nyt sielläkin on ruvettu pitämään sellaista myös naisille (vasta 2. kerta). Häirintää ehkä siinä mielessä et "lesbot aina kauheita tylsimyksiä, jotka haluaa keskustella runoudesta ja kuunnella jotain outoa anarkisti musiikkia..." h6

Eri maiden suhtautumisesta homoseksuaaleihin ja homoseksuaalien oikeuksista haluttiin saada enemmän informaatiota. Etenkin luotettava tieto, joka on ei-kaupallisten yhtiöiden tarjoamaa, koettiin tärkeäksi. Lakiasioista kaivattiin kanavaa, jonka kautta kaikki tarpeellinen tieto löytyisi keskitetysti.

Hbt-ihmisoikeuksista kolmannessa maailmassa on vaikea löytää tietoa, tai ylipäänsä länsimaiden ulkopuolella - esim suuri osa ent itäblokin ns HBT-oikeuksia ajavista ryhmistä on silkkää rahan keruuta ja tiedon luotettavuus sitämyöten olematonta h5

Itseäni esim. voisi koskettaa eri maiden suhtautuminen, siis joku opas siitä missä maissa saa kuolemantuomion homoseksuaalisista teoista (esim. ulkoministeriön ylläpitämänä) olisi paikallaan. Ja ylipäättään, virallista tietoa ei maiden lainsäädännöstä (jos olisin muuttamassa kumppanin kanssa) ei ole keskitetysti käsittäkseni saatavilla. h11

Monien haastateltujen mielestä tarinoita tavallisten ihmisten elämästä olisi ollut hyvä saada lisää. Tavalliset ihmiset esiintyvät hyvin harvoin mediassa omalla nimellään tai paljastavat henkilöllisyyttään. Tavisten tarinoiden kautta olisi mahdollista nähdä arkipäiväistä homojen elämää, joka poikkeaisi televisiosarjojen hohdokkaasta ja usein stereotyyppisestä ”homoelämästä”.

Taas niitä juttuja niistä mielenkiintoisimmista ihmisistä, eli niistä "taviksista" on hankalinta löytää. h7.

Miesparien arjesta lisää tietoa h12

Muita asioita, joista kaivattiin enemmän materiaalia, olivat hedelmöityshoidot, homoseksuaalien seksioppaat ja trans-prosessi. Yksi haastatelluista seurusteli transmiehen kanssa ja kaipasi siksi tämäntyyppistä tietoa.

Toki myös tutkimustietoa esim. vanhemmuuteen liittyen pitäisi olla enemmän tarjolla, jotta esim noihin hedelmöityshoitoihin liittyviä päätöksiä ei tehtäisi tunteen vaan tiedon pohjalta. h11

Tuollaista, jota kaipasi sitten, kun tajusi, että tykkää tytöistä ja halusi tietää, miten naisen kanssa rakastellaan. Vaikka periaatteessa sen tiesikin, mutta heteroilla on silti hyllyriveittäin kaikenlaisia oppaita parempaan seksiin, eri asentoihin jne. h14

Ehkä suomalaiseen trans-prosessiin liittyvää informaatiota saisi olla enemmän. h15

Aiemmassa tutkimuksessa tärkeimpinä tiedonlähteinä ovat toimineet yhteisö (Whitt 1993; Garnar 2000), kirjakaupat (Garnar 2000), kirjastot, kirjakaupat ja terapeutit (Whitt, 1993). Uudemmassa tutkimuksessa Internet (Kingston 1998) on ollut suosituin tiedonlähde. Tässä tutkimuksessa haastatellut sanoivat hyödyntävänsä ehdottomasti eniten Internetiä tiedonlähteenä. Internetin suosioon vaikutti aineiston helppo saatavuus ja materiaalin monipuolisuus. Verkossa saattoi hyödyntää monen tyyppisiä lähteitä, kuten keskustelupalstoja, järjestöjen sivuja tai sähköpostilistoja. Myös joitakin lehtiä ja artikkeleita oli verkossa luettavana. Suosituin ei-verkkotiedonlähde oli Setan oma Z-lehti. Kukaan vastaajista ei maininnut terapeuttia tiedonlähteenä. Tukiryhmien puoleen ei vastaajien keskuudessa kovin paljoa käännytty.

Erityisesti tarvetta koettiin sellaiselle portaalille, missä olisi selkeästi tietoa homoseksuaalien oikeuksista. Materiaalia oli hieman siellä, hieman täällä, mutta kattavaa tietopakettia seksuaalivähemmistöille ei tuntunut löytyvän. Myös naisille suunnattua materiaalia oli vastaajien mielestä liian vähän tarjolla verrattuna miehille tarkoitettuun materiaaliin. Vastaajien tiedontarpeet olivat hyvinkin erilaiset, ja toiset olivat tyytyväisempiä tarjolla olevaan tietoon kuin toiset.

5.3.3 Tiedonhankinnan esteet

Identiteetin vakiinnuttua tiedonhankinnan esteet olivat vähentyneet ulostulo -vaiheeseen verrattuna. Monikaan ei ollut kohdannut suurempia tiedonhankintaansa rajoittavia tekijöitä. Mainittuja tiedonhankinnan esteitä tutkimuksen tekohetkellä olivat: lähdekritiikin puute, materiaalin vähyys tai puuttuminen, oma epävarmuus puhua asioista ja yleisen keskustelu vähyys, etenkin keskustelupalstoilla. Kaapista ulostulo -vaiheessa epävarmuus oli ollut vastaajille suuri este. Itsevarmuuden kasvettua materiaalia uskallettiin hakea, eikä ulkopuolistenkaan koettu yleensä pahemmin ihmettelevän.

Koska informaation saamiselle ei ole varsinaisesti mitään esteitä, on suurin este tiedon saamiselle oma lähdekritiikin puute. Häirintää en ole kokenut. h5

En ole kokenut. Esteet ovat yleensäkin omassa päässä. Itseltäni ne ovat poistuneet. Kaikissa virallisissa instansseissa suhtaudutaan erittäin asiallisesti (esim. vakuutusyhtiöt, pankit, kela, ym. ym., joissa olen itse asioinut). h11

Mutta on vieläkin vaikea puhua siitä suoraan esim. jollekin terkalle, kun meininki on niin heteronormatiivista. Keväällä kävin psykologilla ekaa kertaa elämässäni ja kerroin sitten heti sille. Se tuntui jotenkin vaikealta, vaikka se oli psykologi. Mutta sen kanssa sitten sain juteltua naistakin asioista jonkin verran, vaikei se ollut syy, miksi sinne silloin menin. h14

Identiteetin hahmottamisvaiheessa tiedonhankinnan esteet olivat suuressa määrin liittyneet omaan epävarmuuteen, materiaalin vähyyteen ja ympärillä olevien henkilöiden asenteisiin. Kun vastaaja oli hyväksynyt oman seksuaalisen identiteettinsä, myös tietoa uskallettiin hakea. Myös Internetin käytön yleistymisen teki tiedonhaun mahdolliseksi. Monet vastaajat olivat muuttaneet isommalle paikkakunnalle, jossa uskalsi helpommin olla ”oma itsensä” ja jossa kohtasi samankaltaisia ihmisiä.

5.3.4 Tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta

Tässä tarkastellaan tiedontarpeita ja tiedonhankintaa ottamalla huomioon tekijöitä, joita Kirsty Williamson (1997, 1998) on nostanut keskeisiksi ekologisessa mallissaan. Tiedonhankinta tapahtuu laajemmassa sosiaalisessa ja kulttuurisessa kontekstissa, joka ohjaa lähteiden ja kanavien valintaa. Muita tekijöitä ovat muun muassa ihmisen luonteenpiirteet, fyysinen ympäristö ja elämäntyyli.

Identiteetin hahmottamisvaiheeseen verrattuna tiedontarpeet olivat monien hakijoiden kohdalla vähentyneet. Asioita seurattiin joskus aktiivisestikin, mutta mistään ”kaiken eteen tulevan tiedon ahmimisesta” ei ollut kysymys. Aiheet, joista tietoa tarvittiin, olivat spesifimpiä kuin alussa. Ihmisten tiedontarpeet olivat myös aika eriytyneitä: joitakin vastaajia kiinnostivat enemmän oikeudelliset kysymykset, toisia ajankohtainen tutkimus ja joitakin kiinnostivat lakiasiat. Aiemmin mikä vain seksuaalivähemmistöjä koskenut asia, kirja tai uutinen oli tuntunut tärkeältä. Tiedonhankinnassa oltiin kriittisempiä kuin aiemmin. Koska asiantuntemus oli parantunut, kaikkea tietoa ei uskottu ensi näkemältä, vaan sen totuudenmukaisuutta punnittiin huolella.

Vakiintuneen identiteetin vaiheessa monet vastaajista hyväksyivät itsensä sellaisina kuin olivat. Tämän vuoksi heillä oli rohkeutta hakea tietoa myös niistä asioista, mistä ennen ei uskaltanut kysyä. Suurin osa vastaajista ei kokenut suurempia esteitä tiedonhankinnalle. Monien tilanteeseen vaikutti sekin asia, että he asuivat isommalla paikkakunnalla. Informanttien mukaan pienellä paikkakunnalla asuvien tilanne saattoi olla edelleen sama kuin identiteetin hahmottamisvaiheessa. Yleensä suuremmilla paikkakunnilla homoseksuaalisuus hyväksytään hieman paremmin kuin pienellä. Tähän vaikuttaa myös se, että suuremmilla paikkakunnilla on seksuaalivähemmistöille suunnattuja tapahtumia, kuten Setan järjestämiä Leimautumisbileitä, jotka luovat seksuaalimyönteistä ilmapiiriä. Myös materiaalia on suuremmissa kirjastoissa hieman enemmän kuin pienissä. Tämäkin on kuitenkin kirjasto- ja paikkakuntakohtaista.

Suurimmat muutokset identiteetin hahmottamisvaiheen ja vakiintuneen vaiheen välillä olivat henkilöiden tietomäärän lisääntyminen ja kriittisyyden kasvu, spesifimmän tiedon tarpeet ja itsensä hyväksyminen. Usein tähän liittyi myös asuinpaikkakunnan vaihtuminen. Internet on luonnollisesti helpottanut tiedonhankintaa: sen kautta materiaalia saa asuinpaikkakunnasta riippumatta.

Tiedonlähteiden seuraamiseen vaikuttavat voimakkaasti myös ajankohtaiset keskusteluaiheet. Koska ajankohtaisena asiana ovat olleet parisuhdelaki ja hedelmöityshoidot, nämä asiat olivat monien haastateltujen mielestä haastatteluhetkellä hyvin tärkeitä.

5.4 Tiedonlähteiden arviointia ja kehittämissuunnitelmia

Haastatelluilta kysyttiin tarkempaa arviointia eri tiedonlähteistä, ja heitä pyydettiin tekemään parannusehdotuksia. Erillisen arvioinnin kohteena olivat Internet, kirjat, lehdet, kirjastot ja ystävät. Kysymyksen avulla haluttiin tarkentaa, mitä parannuksia haastatellut tällä hetkellä kaipasivat.

5.4.1 Internet

Kysyttäessä Internetistä ongelmana pidettiin tiedon todenperäisyyttä. Monet kuitenkin kokivat pystyvänsä nykyisin arvioimaan tiedon todenperäisyyttä terveellä järjellä. Arvioiminen saattoi olla vaikeaa valtavan tietomäärän vuoksi. Internetistä löytyi tietoa, varsinkin jos oikeat hakusanat olivat hallussa.

Netissä on mielestäni kaikki tarpeellinen informaatio, jonka pohjalta voi itse muodostaa oman käsityksensä, ongelmana ehkä se, että netistä löytyy myös paljon "roskatietoa" joka ei pidä paikkaansa, eli terveellä kritiikillä pitäisi osata sieltäkin tietoa hakea. Minun osaltani tämä lienee helppoa, koska en hyväksy mitään tietoa suoraan, minun on pakko ajatella se itse h3

Tietoa lähteistä löytyy hyvin ja erityisesti seta:n sivuilta laajasti ja monesta näkökulmasta. Joskus erityisesti netin suhteen tulee tiedonmäärä ongelmaksi ja se, että pystyykö itse ja pystyykö muut tarpeeksi kriittiseen ajatteluun. en mä oikeestaan nyt nimeäisi parannuksia, koska netti on nyt ja tulevaisuudessa paikka missä on oikeaa ja väärää ja vääristelyä tietoa. että itse sieltä ne pitää luottavien tahojen sivuilta osata valita. h4

Eräs haastateltu oli sitä mieltä, että Suomessa pitäisi olla asiallinen seksiin ja terveyteen liittyvä sivusto, jossa olisi valvotut keskustelupalstat ja asiantuntevia neuvojia. Toinen ehdotti Internetiin julkaistavaksi ”homoseksuaalin käsikirjaa”, jossa olisi kaikenlaista tietoa koottuna samoille sivuille.

Toivoisin nettiin ja muutenkin kattavampaa keskitystä. Homoseksuaalin käsikirja, jossa olisi oikeasti kerrottu lainsäädännöstä, käytännön asioista, oikeuksista, mihin raportoiti syrjinnästä, edellä mainitsemani kansainväliset kuviot jne jne. h11

Virallisten asioiden selvittämisestä yksi haastateltu vastasi näin:

Netin keskustelupalstat ovat tietenkin epäluotettavia, niihin pitää suhtautua kriittisesti, siksi itse suosin virallisia tahoja. Ei tulisi mieleenkään kysellä virallisista asioista sentin keskustelupalstoilla. Mutta sieltä voi saada selville, mistä virallista tietoa on saatavilla. h11

Tietokoneiden sijoitteluun julkisille paikoille esitettiin kritiikkiä. Usein kirjastoissa tai muissa julkisissa tiloissa tietokoneita on saatavilla, mutta ne on sijoiteltu niin, että muut näkevät minkälaista tietoa henkilö on netistä hakemassa.

Lukiossa en oikein uskaltanut kuin vilkaista jotain. Ja nyt kun on oma kone, on vapaat kädet. Ei liity varsinaisesti sisältöön, mutta pitäisi olla julkisia koneita, joilla yksityisyys säilyisi. h14

5.4.2 Kirjat ja lehdet

Haastateltavat pitivät kirjoja yleensä luetettavina lähteinä, mutta seksuaalivähemmistöaiheisia kirjoja ei juurikaan ostettu. Suurimpana syynä siihen, että kirjoja ei ostettu oli niiden huono saatavuus Suomesta. Muutamat vastaajat olivat ostaneet kirjoja ulkomailta.

Kirjoissa on just se saatavuus ongelmana. Täytyis varmaan käydä itäkeskuksessa siinä baffinbooksin avaamassa liikkeessä. Matkoilta tosin tulee sit aina jotain mielenkiintoista hommattua. h7

Suomen kirjakaupoista eräs USA:ssa asuva nainen tokaisi näin:

Onkohan Suomessa kirjakaupoissa edes omaa sektiota GLBTQ-kirjoille?? Z-lehti on ainoa, jota luen. Tosiaan, kirjakaupat on tossa suhteessa ala-arvoisia Suomessa. Täällä Cambridgessakin on joka kirjakaupassa sentään omaa hyllytilaa. h11

Yksi haastateltu sanoi ostavansa usein kirjoja. Etenkin tutkimuskirjallisuutta (kuten kirjoja queer-tutkimuksesta) on saatavilla kohtuullisesti yliopistojen kirjakaupoista ja kirjastoista. Myös fiktiivistä kirjallisuutta on jonkin verran saatavilla tavallisissa kirjakaupoissa. Fiktiivisestä kirjallisuudesta on vaikea tietää, käsitelläänkö siinä seksuaalivähemmistöjä, koska kirjat on sijoiteltu eri puolille kirjakauppaa. Toisaalta ongelmana voi olla se, että homoseksuaalisuus ei ole kirjan pääteema, joten luokittelu on vaikeata. Kirjastojen hakukoneiden ansiosta homoseksuaalisuutta käsittelevä kirja on helpompi löytää.

Kirjoja kyllä ostan. Queer-tutkimusta ja sitten kaunokirjallisuutta aiheeseen liittyen, jos pidän kirjailijasta. Siis en mitä tahansa, mutta esim. Saisiota, Sinervoa jne. Yleensä tutustun eka kirjastossa tms. ja ostan sitten itselle. h14

Kirjoista pidettiin, koska niitä oli helpompi lukea tietokoneruudulta lukemisen sijaan.

Elämäkerrat ovat ihania lukea, ja myös fiktiiviset kirjat. Tietokirjoja (esim. artikkelikokoelmia) on myös kiva lukea kirjoina, jaksaa keskittyä vaikeampaan tekstiin ihan eritavoin kuin tietokoneella. h15

Moni haastatelluista luki ainakin silloin tällöin Z-lehteä ja joskus ruotsinkielistä QX-lehteä. Ulkomaisia lehtiä lehtiä luettiin kuitenkin mieluummin, mutta niitä oli suhteellisen vaikea saada käsiin. Eräs vastaaja kuvasi QX-lehden tarjoamaa informaatiota näin:

Alan lehtien selailu liittyy minun mielikuvissani citykulttuuriin - QXn selailu pääkaupungin katukahvilan terassilla - suurin informaatioarvo lähinnä yöelämän menovinkit, muuten lähinnä viihteellinen - en osta koskaan ja luen sangen satunnaisesti h6

Z-lehti sai muutamilta vastaajilta osakseen kritiikkiä, tosin osa haastatelluista oli tyytyväisiäkin lehden antiin. Kun valittavana on vain yksi suomalainen ”homokansalle” suunnattu lehti, harvoin se miellyttää kaikkia.

Lehdistä en ole löytänyt varsinaista infoa asiasta, koska Z-lehtikin on vain homoille suunnattu lehti, eli tavallaan sateenkaarikansan MeNaiset-lehti. =D h3

En mä lehtiä. Ei Suomessa oikein olekaan kuin Z ja se ei kiinnosta. Ihan typerä lehti. h14

5.4.3 Kirjastojen käyttö

Kirjastojenkäytöstä haastateltavat olivat usein sitä mieltä, että kirjastojen hyödyllisyys riippuu siitä, asuuko pienellä vai isolla paikkakunnalla. Kirjastoa käytti silloin tällöin yli puolet vastaajista, mutta siihen ei yleensä oltu niin tyytyväisiä kuin Internetin tarjoamaan tietoon.

Kirjastojen hyödyllisyys riippuu paikkakunnasta - asun nykyään hyvin pienellä paikkakunnalla jonka kirjaston HBT-kirjallisuus on olematon - en muista tarvinneeni kirjastonhoitajien apua juuri tässä asiassa .h5

Yksi haastateltu mainitsi kirjastot hyvänä tiedonlähteenä, kun halusi lainata fiktiivistä aineistoa.

Kaupunkien kirjastot ovat hyvä tiedonlähde. pidän kaikkea informaatiota tiedonlähteenä, myös sarjakuvaa. Ralf Königin tuotannon löysin esimerkiksi kirjaston ansiosta. h12

Tampereen yliopiston kirjasto mainittiin taas paikkana, josta löytyy paljon hyvää materiaalia:

Tampereella on tietty hyvä, kun on iso kaupungin kokoelma ja vielä yliopiston. Varmaan Hesän jälkeen parhaat kirja-apajat. h14

Kirjaston puutteeksi mainittiin usein materiaalin heikkolaatuisuus tai vähyys, vaikka kirjastossa ei olisikaan käyty useampaan vuoteen. Internetin kautta materiaalia oli kuitenkin helpompi saada käsiinsä heti.

Kirjastoissa on se ongelma, että kipaleita on vähän eli ne eivät välttämättä hyllyssä. Pitää tietää mitä hakee. Useimmiten ei tiedä. h11

Aikalailta samanlaista kuin netissä, tosin kirjastoissa en ole käynyt hankkimassa tietoa aiheesta, joten en tiedä paljonko sitä siellä on. Aika suurella todennäköisyydellä myös sieltä löytyy "roskatietoa", jne... h3

Yksi vastaaja oli myös sitä mieltä, että Internetin kautta löytyvät samat tiedot kuin kirjastosta.

En ole tainnut käydä kirjastossa viiteen vuoteen. olen todennut että samat tiedot löydän netin kautta, riippumatta aiheesta h9

Jotkut vastaajat sanoivat löytävänsä viitteitä kirjoihin Internetin kautta. Kirjastonhoitajan apua ei usein kirjallisuuden löytymisessä tarvittu, mutta varsinaisia esteitä kirjastonhoitajan konsultointiapuun ei nähty olevan. Muutama vastaaja mainitsi, että kysyminen homoseksuaalisuuteen liittyviä kirjoja voisi vähän hävettää. Monet sanoivat, että kirjoja löytyi ”käyttämällä maalaisjärkeä” (hyllyluokituksesta puhuttaessa) ja kirjastojen hakukonetta.

Joskus kyllä kysynyt neuvoa kirjastonhoitajalta, mutta en seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. hyvin kyllä voisin kysyä kirjastosta löytyy myös paljon tietoa h2

Mä olen käyttänyt tosi paljon just hakukoneita avukseni. Ja lainaamieni kirjojen lähdeluetteloja. En ole sillain kirj.hoitajalta kysynyt, mutta ei se ole muutenkaan tapanani. Jos jotain kirjaa ei ole löytynyt

Hyllystä, olen kysynyt. Ei siinä ole ollut mitään ihmeellistä. Mutta tämä on tietty aikaa, kun en ole enää häpeillyt, että haluan tietoa aiheesta. h14

Olen kysynyt apua ja olen sitä saanut nykyään ihmiset suhtautuu paremmin. joskus voi tulla vähän outoja katseita mutta niihin on totuttu. h10

Kirjastot siis nähtiin melko tarpeellisina paikkoina hakea tietoa. Yhteistä monille vastaajille oli, että materiaalia ei pidetty kovin kattavana. Usein Internetiä pidettiin parempana paikkana kuin kirjastoja, koska netin kautta materiaalia oli saatavilla heti, eikä sitä tarvinnut lähteä hakemaan mistään erikseen. Kirjastojen hyvinä puolina mainittiin myös fiktiivisen materiaalin saatavuus, kuten sarjakuvat.

Kirjastonhoitajia ei useinkaan konsultoitu. Kirjastonhoitajien asennoituminen asiakkaisiin ja heidän kysymyksiinsä koettiin hyväksi. Tässä kohtaa tutkimustulos erosi aiemmista. Toisaalta hakukoneiden tultua kirjastoihin, kirjastotyöntekijöiden puoleen ei koettu tarvetta kääntyä ehkä niin usein kuin ennen.

5.4.4 Ystävät ja henkilöt tiedonlähteinä

Usein ystävien tai tuttavien puoleen käännettiin, kun tiedettiin, että toinen suhtautui homoseksuaalisuuteen hyväksyvästi. Ystäviltä sai vinkkejä eri asioista: tapahtumista, kirjoista ja Internetsivustoista. Vastavuoroisuus ihmisten välillä oli tiedonhankintaa tehostava seikka. Etenkin ystäviä, jotka kuuluivat samaan vähemmistöryhmään, hyödynnettiin tietoa haettaessa.

Tämä riippuu toki ihmisestä, toiset tietävät enemmän kuin toiset. Homokaverilta luulisi saavan asiallista tietoa, kun taas joiltakin ihmisiltä saa homoista kysyttyään tylyn vastauksen, jossa kehoitetaan ampumaan homot... Riippuu niin ihmisestä, itse olen "törmännyt" kaikenlaisiin ihmisiin, valitettavasti myös jälkimmäisiin. H3

Ystävät ovat tietenkin tärkeä tiedonlähde ja tuki. Voi kysyä mielipidettä tapahtumista yms. Ja keskustella kaikenlaisista asioista toki myös. h15

Koska ystävien kanssa keskusteltiin melkein kaikesta, tietoa saatiin usein myös sattumalta:

Ystäviltä ja muilta tuttavilta tulee silloin tällöin vinkkejä satunnaisista jutuista, ohjelmista tai nettisivuista, joilla kannattaa käydä. h7

Nettifoorumit ja sähköpostilistat miellettiin henkilölähteiksi. Sähköpostilistoilla ja toisinaan myös foorumeilla ihmiset kirjoittavat asioista omalla nimellään, joten kyse voi olla henkilölähteistä. Rajanveto henkilö- ja verkkolähteille voi olla aika vaikeaa.

No henkilölähteistä tulee netin kautta nuo s-postilistat. Kyllä mä käsitän ne henkilöiksi, kun ovat omalla nimellään (monet) ja tiedän niitä ehkä ulkonäöltä/muutenkin (tutkijoita). Tutkijoilta voi just kysellä tällaisesta teoriapuolesta. En ole juurikaan kysellyt, mutta se ei olisi este. Kysyisin mielelläni. Ja olen jonkin verran kysellyt. h14

paras ystäväni oli paikallisen Setan hallituksessa, kunnes muutti paikkakunnalta. hän informoi tiiviisti Setan sisäiset kuulumiset ja juurusi minulle myös Sapfon listan kuumimmat puheenaiheet:) muuten en käytä ihmisiä tiedonlähteenä näissä asioissa. paitsi tietysti nettifoorumeilla, jos joku uutisoi jotain, seuraan helposti linkkiä. h12

Haastateltu, jonka puoliso oli transseksuaalinen, oli saanut hyvää kokemusta transihmisten puolisoille tarkoitettusta keskusteluryhmästä:

Myös Setan trans-ihmisten puolisojen ryhmä on ollut yllättävän tärkeä tapaaminen, koska sitä ennen en ollut keskustellut muiden puolisojen kanssa face-to-face. En edes ajatellut että se olisi tärkeää (kun parisuhde sinänsä on aika tuttu aihe kaikille ja ovathan kaikki parisuhteet, hetero/homo/lesbo/trans etc. aika samanlaisia), mutta kuitenkin keskustelu oli tärkeää. h15

Kaikki vastaajat eivät pitäneet henkilölähteitä tärkeinä ja kokivat jopa epäluottamusta ihmisiä kohtaan näistä asioista puhuttaessa. Niille informanteille, jotka tunsivat muita seksuaalivähemmistöjen asioista kiinnostuneita ja muita seksuaalivähemmistöihin kuuluvia, henkilölähteet olivat tärkeitä. Henkilö olivat silloin tiedonlähteinä arvokkaita, jos tunsivat jonkun, jonka kanssa oli helppo puhua ja joka tiesi seksuaalisten vähemmistöjen asioista.

En ole valitettavasti törmännyt kovin suureen luotettavuuteen. Heikoin kaikista, mutta pätee vain minun kohdallani - ei liene yleistettävissä. h1

informaation lähteenä ei kovin merkityksellinen - ei lainkaan h5

5.5 Lähdemaisema

Diane Sonnenwald (1999, 2001) ja Kirsty Williamson (1997, 1998) ovat molemmat puhuneet lähdemaisemasta. Williamson on käyttänyt käsitettä tiedonhankinnan ”ekologinen” malli, mutta käytännön tasolla malleissa on samankaltaisuuksia. Williamsonin mukaan käytetyimpiä lähteitä ovat läheiset ihmiset ja harvemmin käytettyjä institutionaaliset lähteet. Hän on kuvannut ihmisten lähdemaisemaa kuviossaan yleisellä tasolla. Sonnenwald on puolestaan käyttänyt käsitettä ”informaatiohorisontit”, jossa kanavien ja lähteiden käyttö määräytyy niin, että ongelman kannalta tärkeimmät kanavat sijoitetaan lähemmäs ja vähemmän tärkeät kauemmas tiedonhakijasta. (Sonnenwald 2001, 69–74.)

Seksuaalisten vähemmistöjen lähdemaisemaa tulkittiin tässä tutkimuksessa niin, että kaikki tärkeiksi mainitut lähteet laskettiin. Jokaisesta haastateltujen mainitsemasta lähteestä annettiin yksi piste.

Tiedonlähteitä ei tarkasteltu kovinkaan yksityiskohtaisesti, eli ei tutkittu, minkä tyyppisistä julkaisuista tietoa haettiin. Tutkittiin vai yleistä linjaa, eli suosituimpia käytettyjä lähteitä. Koska monilla vastaajilla oli paljon aikaa siitä, kun identiteetin hahmottamisvaihe oli alkanut, ei ollut kovinkaan mahdollista, että tarkkoja tietoja olisi edes saatu: mitä julkaisua luettu, kenen kanssa keskusteltu tai mitä Internetsivua selattu.

Suosituimpia lähteitä olivat joukkotiedotusvälineet (lehdet ja televisio). Toiseksi suosituin identiteetin hahmottamisvaiheessa käytetty tiedonlähde oli Internet, jota sanoi käyttäneensä yhdeksän vastaajaa. Internetiä käytettiin yleensä ensimmäistä kertaa vasta vanhempana, koska monella ei yläasteikäisenä ollut vielä mahdollista käyttää sitä. Kirjoja sanoi alussa lukeneensa seitsemän vastaajaa ja ystävien puoleen oli kääntynyt

viisi ihmistä. Kirjoja ja lehtiä oli hankittu kirjastoista. Lehtiä oli myös luettu, kun sopivaa materiaalia oli ilmestynyt. Tämä tapahtui usein sattumalta.

Williamsonin mallissa tärkeimpiä lähteitä olivat yleensä läheiset ihmiset, seuraavaksi tärkeimpänä laajemmat kontaktiverkot (esim. kerhotoiminta), sitten tulivat joukkotiedotusvälineet ja lopuksi institutionaaliset lähteet (viranomaiset, lääkärit, kirjastot).

Tutkimuksessani seksuaalisten vähemmistöjen käyttämät tiedonlähteet erosivat hieman Williamsonin mallista. Ystävien puoleen käännyttiin alussa vähän, mutta ei kaikissa tapauksissa asian arkaluontoisuuden vuoksi. Joukkotiedotusvälineet olivat suosituin tiedonlähde, luultavasti helpon saatavuuden perusteella. Suosituin lehti oli Z-lehti, aikakaus- ja sanomalehdistä löydettiin myös satunnaisesti tarvittavaa tietoa. Ulkomaalaisista lehdistä oltiin luettu ainakin Attitudea, amerikkalaista Hero magazinea ja norjalaista Bliikk-lehteä. Laajempia kontaktiverkkoja (kuten Setan kokoontumisia) ei ollut hyödyntänyt alussa vastaajista kukaan. On vaikea sanoa, lasketaanko Setan verkkosivuilla käyminen laajempien kontaktiverkkojen hyödyntämiseksi vai ei. Lähteenä käytettiin usein kirjoja, jotka hankittiin kirjastoista.

Internetin sijoittaminen tälle kartalle on hieman hankalaa, koska sieltä löytyvä informaatio voi olla niin monen tyyppistä. Internetin kautta voi ottaa yhteyttä institutionaalsiin lähteisiin tai laajempiin kontaktiverkkoihin (voi vieraila Setan sivuilla), voi keskustella ihmisten kanssa chatissa tai lukea sähköisessä muodossa olevia tutkimuksia. Asetan Internetin malliini kuitenkin omalle ympyrälle. Vastaajat nimesivät käyttämäänsä Internet-lähteenä ainakin erilaiset chatit, Setan sivut, sekä Ranneliike.net-sivuston. Chat on tiedonlähteenä hieman ongelmallinen, koska sen kautta luodaan kontaktiverkostoja, eli tavallaan on kyse henkilölähteistä. Sama ongelma tulee ilmi keskustelupalstojen luokittelussa (kuten Ranneliike-sivusto): niiden kautta voi lukea juttuja, mutta myös osallistua itse keskusteluun ja muodostaa näin kontaktiverkostoja.

Käytetyt tiedonlähteet	Maininnat (krt.)
Lehdet ja televisio	10
Internet-lähteet	9
Kirjat	7
Henkilölähteet	5
Yhteensä	31

Taulukko 1. *Identiteetin hahmottamisvaiheessa käytetyt tiedonlähteet.*

Identiteetin hahmottamisvaiheessa käytetyt lähteet erosivat hieman vakiintuneen identiteetin vaiheessa käytetyistä lähteistä. Kaikki vastaajat sanoivat käyttävänsä Internetiä ja sen kautta saatavaa materiaalia. Tämä on selitettävissä sillä, että Internet on melkein kaikkien saatavilla. Joukkotiedotusvälineitä seurattiin myös, mutta niitä ei pidetty niin tärkeinä kuin alussa. Tärkeimpinä tiedonlähteinä ei mainittu myöskään ystäviä eikä kirjoja, jotka identiteetin hahmottamisvaiheessa olivat hieman tärkeämpiä kuin vakiintuneen identiteetin vaiheessa.

Internetistä haettiin materiaalia keskustelupalstoilta, blogeista, chatin kautta, sähköpostilistalta ja erilaisten organisaatioiden sivuilta. Sivustoista mainittiin Ranneliike.net, Lepakkolaakson sivut, QX.se, Finnqueer, Gaysir.no, Tribadien sivut, Briden sivut, Setan sivut, Amnestyn sivut ja Vauva-lehden sateenkaarivanhempien keskustelupalsta. Sähköpostilistoista mainittiin Uniqueerin ja Sapphon sähköpostilistat. Seuratuista lehdistä mainittiin edelleen Z-lehti sekä ulkomaalaiset Curve- ja Diva-lehdet.

Käytetyt tiedonlähteet	Maininnat (krt.)
Lehdet ja televisio	5
Internet-lähteet	15
Kirjat	3
Henkilölähteet	2
Yhteensä	25

Taulukko 2. *Identiteetin selkiytymisvaiheessa käytetyt tiedonlähteet.*

5.6 Sattumalta saatu tieto ja sen merkitys

Sandra Erdelez (1997), Pamela J. McKenzie (2003) ja Kirsty Williamson (1997, 1998) ovat kaikki kirjoittaneet sattumanvaraisesta tiedonhankinnasta. Erdelez puhuu *tiedon kohtaamisesta* (information encountering), kun henkilö saa käsiinsä tarvitsemaansa informaatiota sattumanvaraisesti. Esimerkki tiedon kohtaamisesta voi olla, kun henkilö vaikka lehteä lukiessa törmää tarvitsemaansa tietoon. McKenzie puhuu *kohdentumattomasta toimintaympäristön havainnoinnista* (non-directed monitoring) ja *toisen ihmisen hankkimasta tiedosta* (information seeking by proxy). Ensimmäisessä tapauksessa henkilö löytää sopivaa tietoa vaikka Internetissä surffaillessaan. Toisessa tapauksessa tietoa saadaan toiselta ihmiseltä ilman, että tiedon tarvitsija joutuu itse hankkimaan tietoa.

Haastateltavat törmäsivät tietoon sattumalta ja usein, mutta erillisten tilanteiden kuvaaminen oli informanteille hankalaa. Paras keino selvittää sattumalta saadun tiedon merkitystä olisikin ollut esimerkiksi jonkinlainen päiväkirjan pitäminen ainakin kuukauden ajalta. Tämä taas vaatisi haastateltujen puolesta suurta vaivannäköä, mutta voisi tuottaa myös parempia tuloksia.

Haastateltujen perusteella tyypillinen tilanne oli sellainen, että haettiin Internetistä johonkin asiaan liittyvää informaatiota, mutta lopulta päädyttiinkin aivan toiselle sivulle. Monet vastaajat pitivät Internetissä surffailua avartavana, koska ”aina löysi

jotain kiinnostavaa”. McKenzién (2003) mukaan tässä on kyse *kohdentumattomasta toimintaympäristön havainnoinnista*.

Uskon kyllä että tietoon voi törmätä mutta minulle ei tule mieleen, ainoastaan ne kuuluisat ahaa-elämykset eli kun esim. näkee jotain, niin saa vastauksen johonkin kysymykseen. h2

Olen vähän sellainen ihminen että mietin kokoajan miljoonaa asiaa, joten vastauksia etsiessäni yhteen asiaan, törmään monen muun asian vastauksiin ennen kuin löydän vastauksen siihen mihin aloin sitä alunperin hakemaan h3

Eräs miespuoleinen vastaaja oli sattumalta mennyt sateenkaariperheiden keskustelupalstalle. Hän kertoi olevansa pettynyt siihen, kuinka naisvoittoista keskustelu oli. Keskustelupalstoilla puhuttiin vain kahden naisen muodostamista perheistä ja naisparien lapsienhankintaprosessista.

Usea haastateltu mainitsi kirjojen ja lehtien lähdeluettelot ja linkit kiinnostavien kanavien tarjoajana.

netissä voi seilata viitteestä toiseen ja taas seuraavaan ihan omien assosiaatioidensa ajamana ja juuri sellaista harrastan paljolti - se on avartavaa ja johdattaa usein täysin alkuperäisen aiheen ulkopuolelle. Usein linkit ovat valmiina alkuperäisessä lähteessä – esim. kirjallisuusviitteet akateemisissa julkaisuissa, mutta yhtä usein alan googlaamaan hakusanoja jotka esiintyvät alkuperäisessä dokumentissa joka on herättänyt kiinnostukseni ja siitä se sitten menee eteenpäin. Viimeksi näin jonkun keskustelun Ranneliikkeen palstalla jossa viitattiin Stålströmin väitöskirjaan, joten etsin sen Finnqueerin saitilta. h5

No alunpitäen mietin mistä löydän naisseuraa kun en käynyt baarissa ja satuin lukemaan lehden jossa oli ilmoitus deittinetistä.. sieltä sitten lähdin etsimään h13

McKenzie (2003) puhuu myös *toisen ihmisen hankkimasta tiedosta* (information seeking by proxy). Esimerkeissä haastatellut mainitsivat ystävät ensisijaisesti. Yksi vastaaja muisti tapauksen Kallion kirjastosta:

Menin Kallion kirjastoon ja siellä olikin sitten joku miesten kesken pöytä ja iso infopöytä tarttuvista taudeista, jaettiin kortsuja ja taskuun mahtuvaa liukuvoidetta yms. saattoi olla et se oli joku teemaviikko tai jotain, kalliossa semmoset on kai kerran vuodessa tai jotain. h4

Ystäviltä tulevat vinkit... en keksi muuta. h7

Eräs vastaaja ei muistanut hakeneensa mitään yksittäistä asiaa, mutta sanoi seuraavansa yleistä keskustelua yhteiskunnallisista asioista.

En muista että mitään suoraan muhun liittyvää, mutta tosi aktiivisesti seuraan tällaisia yhteiskunnallisia keskusteluita jne. Esim. tuota hedelmöityshoitojuttua, Pridejen sallimista (kieltämistä) Itä-Euroopassa jne. Sitä seuraan ja osallistun keskusteluun itsekin. Netissä, kaveri/ystäväpiirissä, mielipidekirjoituksin jne. Että tavallaan tuotan jossain määrin jo itse sitä tietoa? Tai en nyt sillä tavalla TIETOA, mutta jonkinlaista pervopuhetta ympäriinsä. Puhun näistä asioista aika paljon joo... h14

5.7 Tyypillinen tiedonhankintatilanne

Kysyttäessä viimeisimmästä tiedonhankintatilanteesta oli monella vastaajalla ongelmia palauttaa sitä mieleen. Tiedonhankintatilanteita kyllä oli kohtalaisen usein, mutta niiden mieleen palauttaminen lyhyellä ajalla oli informanteille hankalaa. Yleisellä tasolla muistettiin, mitä oli haettu, mutta ei välttämättä muistettu tiettyä tilannetta.

Tässä esimerkki laajasta vastauksesta:

Hmm... Ehkä tärkein mitä olen etsinyt liittyy nimenomaan siihen mitä homoseksuaalisuus on, tähän olen vastauksen löytänyt netistä ja omien pohdintojeni tuloksena. Lisäinfoa en koe tarvitsevani. h3

Yksi vastaaja kuvaili tilannetta, jossa oltiin rekisteröimässä parisuhdetta. Koska aihe oli ajankohtainen, materiaalia löytyi eri lähteistä, kuten Internetistä ja televisiosta. Samalla tavalla löytyi tietoa toisesta aiheesta, joka liittyi hedelmöityshoitolakiin.

Viimeisin taitaa olla toi parisuhteen rekisteröinti ja sen vaikutukset. Telkkarista tietenkin kytättiin ajankohtasohjelmia ja sit netistä, olikohan väestöliiton sivuilta itse lakiteksti etsittiin käsiimme. Joo, ja sit tietenkin on tää hedelmöityshoitolaki, josta juttua tulee seurattua telkkarin ja netin kautta. h7

Parisuhteeseen liittyvät asiat kiinnostivat myös muita haastateltuja. Tietoa oli etsitty kotivakuutuksesta ja kumppanina oheishuoltajuuden saamisesta.

Ok. Parisuhteeseen liittyvät asiat. mainitsin jo vakuutuksista. Eli siitä, kattaako kotivakuutus myös samaa sukupuolta olevan kumppanin. h11

Oheishuoltajuuden hakeminen on vielä tulossa ja se onkin vielä epäselvä, en ole vaan töiltä kerennyt ottaa selvää. h13

Yksi vastaaja sanoi etsineensä tietoa seksiin liittyvistä asioista ja oli kokenut luotettavan tiedon löytämisen hankalaksi. Hänestä olisi ollut hyvä, jos Internetistä olisi löytynyt kunnollinen terveyteen liittyvä keskustelufoorumi.

6. YHTEENVETO

6.1 Tiedontarpeet

Identiteetin hahmottamisvaiheessa tarvittiin haastatellut kertoivat haluavansa selvittää, mitä tarkoitetaan homoseksuaalilla ja seksuaalisilla vähemmistöillä. Lisäksi haluttiin tietää, onko homoseksuaalisuus normaalia ja kuinka paljon tähän vähemmistöryhmään kuuluvia on olemassa. Samastumisen kohteiden löytymistä pidettiin tärkeänä. Moni vastaaja halusi selvittää myös, mitä organisoitua toimintaa seksuaalisille vähemmistöille on järjestetty ja millä paikkakunnilla kokoontumisia järjestettiin. Tiedontarpeita ei ilmaistu useinkaan ääneen, vaan asioita yritettiin alussa selvittää itsekseen.

Janet Creelmanin ja Roma Harrisin (1990) mukaan alkuvaiheen tiedontarpeet liittyvät itsensä ja identiteettinsä hyväksymiseen, sääntöjen oppimiseen ja ulostuloon muille. Myös Alisa J. Whitt (1993) ja Megan O’Leary (2005) ovat todenneet alkuvaiheen tiedontarpeiden kohdistuvan omaan identiteettiin liittyviin asioihin. Myös näissä tutkimuksissa tiedontarpeet ovat aluksi olleet yleisellä tasolla ja muuttuneet myöhemmin spesifimmiksi. Yhteistä aiempien ja tämän tutkimuksen välillä on se, että alkuvaiheessa haluttiin selvittää omaa identiteettiä. Monikaan informantti ei alussa ollut varma itsestään ja halusi siksi selvittää kaiken termeistä lähtien saadakseen selvyuden ja nimen omalle identiteetilleen. Kukaan haastatelluista ei kuitenkaan maininnut etsineensä tietoa siitä, miten tulla ulos muille. Yhteisöön kuuluminen oli monille vastaajille tärkeää, mutta kukaan ei sanonut tarvitsevänsä tietoa siitä, miten yhteisössä tulisi toimia. Alussa tiedontarpeet eivät olleet kovin spesifejä, vaan kaikki löydetty seksuaalivähemmistöihin liittyvä tieto ”ahmittiin”.

Identiteetin selkiytymisvaiheessa tiedontarpeet olivat spesifimpiä kuin alkuaikoina. Identiteettipohdintojen sijaan haluttiin löytää tietoa esimerkiksi yhteiskunnallisista asioista, lakiasioista ja erilaisista tapahtumista. Alkuaikoihin verrattuna tietoa haluttiin

edelleen löytää tavallisista ihmisistä. Muiden lesbo- tai homoparikuntien arkea olisi monien mielestä ollut mukava seurata, omaa parisuhdetta muodostettaessa. Haastatellut kertoivat haluavansa olla perillä ajankohtaisista asioista, kuten hedelmöityshoidoista ja parisuhteen rekisteröinnistä. Myös muiden maiden lainsäädännöstä ja ihmisoikeuksista haluttiin saada tietoa.

Aiemmassa tutkimuksessa on todettu myöhempien tiedontarpeiden liittyvän paikallisiin ja kansainvälisiin yhteisöihin, politiikkaan ja tapahtumiin (mm. Whitt, 1993). Tutkimustulokset ovat yhteneviä tämän tutkimuksen tulosten kanssa. Tiedontarpeet olivat muuttuneet spesifimmiksi alkuaikojen identiteettipohdintojen jälkeen. Vaikka identiteettiä ei pohdittukaan samalla tavalla kuin alussa, haluttiin silti nähdä todellisia samastumisen kohteita. Televisioiden sarjat homoseksuaaleista eivät useinkaan vastaa todellista elämää, joten monet kaipasivat todellisia roolimalleja.

6.2 Tiedonlähteet

Alkuvaiheessa, kun omasta seksuaalisuudesta alettiin ottaa selvää, oli suosittu tiedonlähde Internet. Internetissä vierailtiin etenkin Setan sivuilla, jonka kautta selvitettiin perusasioita homoseksuaalisuudesta. Internetin käytön mahdollisuutta ei kuitenkaan kaikkien haastateltujen nuoruusiässä vielä ollut, joten muita käytettyjä lähteitä olivat kirjat. Melkein kaikki vastaajat olivat käyttäneet kirjastoa tietoa hakiessaan. Kirjastosta lainattiin kaiken tyyppistä materiaalia, kuten tietokirjoja, runoutta ja fiktiivistä kirjallisuutta. Osa haastatelluista oli kääntynyt myös ystävien puoleen. Kirjastoissa luettiin myös Z-lehteä, jos se oli paikkakunnan kirjastoon tilattu.

Aiemman tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia Internetiä lukuun ottamatta. Janet Creelmanin ja Roma Harrisin (1990) tutkimuksessa suurin osa vastaajia käytti painettuja lähteitä. Kirjastojen materiaalia ei kuitenkaan käyttänyt kuin 46 prosenttia vastaajista. Alisa J. Whittin (1993) tutkimuksessa alkuvaiheessa tiedonlähteenä käytettiin eniten kirjastosta lainattuja kirjoja ja ystäviä. Tutkimuksessani ystävien merkitys tiedonlähteenä ei ollut yhtä tärkeä kuin Whittin tutkimuksessa.

Suosituin käytetty tiedonlähde oli myöhemmässä vaiheessa ehdottomasti Internet, jonka lähteitä hyödynnettiin tiedonhankinnassa monipuolisesti. Internetissä käytettyjä lähteitä olivat seksuaalivähemmistöille suunnatut sivustot kuten Koodi.net ja erilaiset keskustelupalstat. Järjestöjen sivuilta seurattiin seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin liittyviä uutisia. Internetin kautta seurattiin sähköisessä muodossa olevia lehtiä. Sähköpostilista mainittiin myös tiedonlähteenä. Internet toimi sekundaaritiedonlähteenä, kun haettiin vinkkejä kirjoista. Lehdistä seurattiin Z-lehteä ja useita ulkomaalaisia lehtiä. Mielenpitoet Z-lehden osalta jakautuivat kuitenkin siten, että osan mielestä lehti ei sisältänyt mitään lukemisen arvoista. Osa vastaajista käytti kirjastoja usein, osa ei koskaan. Mielenpitoet kirjastojen kirjojen tasosta jakautuivat myös kahtia, osa oli sitä mieltä, että kirjastoista ei löytynyt mitään järkevää, osan mielestä kirjastojen kokoelmat olivat hyvät.

Aiemmassa tutkimuksessa tärkeimpinä tiedonlähteinä on pidetty yhteisöä, kirjakauppoja, tukiryhmiä ja terapeutteja (Whitt 1993). Omassa tutkimuksessani yhteisöä, kirjakauppoja, tukiryhmiä ja terapeutteja ei mainittu merkittävinä tiedonlähteinä. Internetistä saatavan materiaalin monipuolisuus voi olla syynä siihen, että yhteisön kautta saatavan tiedon merkitys ei ole enää niin suuri. Myös Michael Garnar (2000) on maininnut tärkeimpinä denveriläisten homoseksuaalien käyttäminä tiedonlähteinä ystävät ja kirjakaupat. Kirjakauppojen käytön suosio johtuu siitä, että Denverissä on useita seksuaalivähemmistöille suunnattuja kirjakauppoja toisin kuin Suomessa.

6.3 Tiedonhankinnan esteet

Tiedonhankinnan suurimmat esteet liittyivät omasta seksuaalisuudesta johtuvaan häpeän tunteeseen. Melkein kaikki haastateltavat olivat kokeneet tiedonhankinnan esteeksi juuri omat estonsa. Tähän liittyi muiden negatiivinen suhtautuminen homoseksuaalisuuteen. Moni vastaaja ei edes tiennyt minkä tyyppistä tietoa olisi pitänyt etsiä, koska asia oli itselle niin vieras. Häpeän tunteen takia usea haastatelluista ei uskaltanut hakea tietoa kirjastoon julkiselle paikalle asetetulta tietokoneelta. Identiteetin hahmottamisvaiheessa ongelmana oli myös materiaalin vähyys. Kirjastoista ei välttämättä löytynyt tietoa

homoseksuaalisuudesta tai tieto saattoi olla ”homonegatiivista”. Kirjastojen välillä oli kuitenkin todella suuria eroja. Moni vastaaja mainitsi ongelmaksi myös lähdekritiikin puutteen.

Kaikki haastatellut sanoivat vakiintuneen identiteetin vaiheessa etsineensä tietoa rohkeammin, koska oma identiteetti selkiytynyt. Myös lähdekritiikki oli kasvanut. Tiedonhankinnan esteet eivät liittyneet muiden henkilöiden negatiiviseen asennoitumiseen, vaan materiaalin puuttumisen ja keskustelupalstoilla yleisen keskustelun vähyyteen. Vaikka epävarmuus tietoa haettaessa olikin vähentynyt, moni piti silti matalaa profiilia homoseksuaalisuudestaan joidenkin ihmisten aikana.

Janet Creelmanin ja Roma Harrisin (1990) tutkimuksessa syynä kirjastojen käyttämättömyyteen oli kirjastojen materiaalin heikko taso. Lesboille suunnattua kirjallisuutta oli huomattavasti vähemmän kuin homoseksuaalisille miehille. Tämän seikan mainitsi kaksi haastateltua naista omassa tutkimuksessani. Whittin (1993) tutkimuksessa kirjastonkäytön esteenä oli myös ollut materiaalin heikkous ja kirjastonhoitajien negatiivinen asenne asiakkaita kohtaan. Omassa tutkimuksessani kukaan yksikään haastatelluista ei maininnut kirjastonhoitajien asennetta syyksi kirjastojen käyttämättä jättämiseen. Tosin vain muutama oli tarvinnut kirjastonhoitajien apua materiaalin etsimisessä.

Sattumalta tietoa saatiin usein, mutta haastateltujen oli vaikea muistaa erityistä tilannetta, jossa tietoa olisi tullut. Etenkin Internetissä surffaillessa lähteitä löytyi helposti muiden lähteiden kautta. Artikkelien lähdeluetteloista saattoi löytää kiinnostavia vinkkejä kirjoista ja muista aiheita sivuavista julkaisuista.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Keskeisten tutkimustulosten reflektointi

Tutkimuksen keskeisenä antina oli informanttien maailmankuvan tavoittaminen. Koska Suomessa ei ole tehty samankaltaista tutkimuksessa aikaisemmin, oli kiinnostavaa havaita, miten tutkimustulokset erosivat muualla maailmassa tehdyistä muista tiedonhankinnan tutkimuksista. Vain muutama seksuaalisten vähemmistöjen tiedonhankintaa koskeva tutkimus on tehty Internetin aikakaudella. Tästä syystä oli selvää, että tutkimustuloksissa Internet oli suosituampi tiedonlähde kuin aiemmin.

Aiemmissä tutkimuksissa kirjoja on käytetty tiedonlähteenä runsaasti. Tekemieni haastattelujen perusteella, kirjojen merkitys ensisijaisena tiedonlähteenä oli muuttunut. Aiemmin tieto, mitä ei löytynyt kuin kirjoista, löytyy nykyään muutaman napin painalluksen päästä Internetistä. Suomessa on ongelmana seksuaalivähemmistöjä koskevan kirjallisuuden vähyys ja kirjojen heikko saatavuus. Ne vastaajat, jotka eivät lainanneet kirjoja kirjastoista, sanoivat lainaamattomuuden syyksi kirjojen huonon tason ja niiden vähyden. Internetin paremmuutta perusteltiin myös materiaalin helpolla tavoitettavuudella. Toiset taas pitivät kirjastosta ja kokivat kirjoja olevan tarpeeksi. Kirjastojen materiaalien välillä on suuria eroja. Pienellä paikkakunnalla ei välttämättä ole kuin muutama homoseksuaalisuutta käsittelevä kirja, kun taas suuremmissa kirjastoissa materiaalia on runsaammin.

Internetin käytön kohdalla ongelmaksi koettiin luotettavien lähteiden löytyminen. Luotettavia lähteitä oli vaikea löytää siksi, että materiaali on verkossa hajallaan ja informaatio on pirstaleista. Jotkut haastatellut olisivat halunneet verkkoon keskitettyä homoseksuaaleille suunnattua tietopakettia, jonka kautta tietoa saisi monipuolisesti, liittyen muun muassa terveyteen ja oikeuksiin. Setan sivustot eivät tyydyttäneet

kaikkien vastaajien tiedonjanoa, vaan ajankohtainen informaatio seksuaalivähemmistöjen oikeuksista haettiin ulkomaisten sivustojen kautta. Haastattelujen perusteella laajat sivustot, joiden kautta saisi hakea myös asiantuntija-apua, olisivat tarpeelliset. Haastatellut naiset valittivat naisille suunnatun materiaalin vähyyttä niin Internetissä olevan aineiston kuin kirjojenkin kohdalla.

Suomen ainoa seksuaalivähemmistöille suunnattua Z-lehteä arvosteltiin ja kiiteltiin. Z-lehteä luonnehdittiin liian viihteelliseksi, mutta moni vastaaja piti sitä kuitenkin hyvänä. Ulkomaisia lehtiä luettiin mahdollisuuksien mukaan. Koska Suomen oloissa markkinat ovat niin pienet, toisen erilaisen lehden pärjääminen markkinoilla voisi olla heikkoa.

7.2 Arviointi teorian ja metodologian kannalta

Kirsty Williamsonin (1997, 1998) ekologinen malli oli tutkimuksen kannalta hyvä valinta. Ekologinen malli ottaa huomioon tiedonhankintaan vaikuttavia tekijöitä, kuten fyysisen ympäristön, arvot, elämäntyylin, sosio-ekonomiset ympäristöt ja henkilökohtaiset ominaisuudet. Vastauksista huomasi selvästi eri elämäntilanteiden vaikutuksen, kun tarkasteltiin eroja identiteetin hahmottamisvaiheen ja vakiintuneen identiteetin tiedontarpeiden ja tiedonhankinnan välillä. Merkittävä tiedonhankintaan vaikuttava seikka oli paikkakunta ja sen paikkakunnan kirjaston tarjoama materiaali. Ympärillä olevien ihmisten yleinen suvaitsevaisuus vaikutti siihen, miten homoseksuaaleista puhuttiin ja miten heihin suhtauduttiin. Usein vaikeneminen oli merkki siitä, että seksuaalisia vähemmistöjä ei ollut olemassa. Myös haastateltujen perheiden suvaitsevaisuudella homoseksuaaleja kohtaan oli suurta merkitystä ihmisen oman identiteetin kehittymisen kannalta. Haastattelujen tekohetkellä usea vastaajista oli muuttanut suurempaan kaupunkiin ja tämä helpotti tiedonhankintaa. Suuremmissa kaupungeissa oli enemmän seksuaalivähemmistöille suunnattuja tapahtumia ja samankaltaisia ihmisiä, joiden kautta sai vertaistukea. Identiteetin kehittyminen ja itsensä hyväksyminen ”sellaisena kuin on”, vaikutti olennaisesti myös tiedonhankintaan. Kun ei hävennyt itseään, oli helpompi uskaltautua hakemaan apua.

Ekologinen malli oli siinä mielessä hankala, että Internetin sijoittaminen kartalle oli vaikeaa. Internetistä haettava tieto on niin moninaista, että on useasti mahdotonta sanoa onko tiedonlähteenä käytetty institutionaalista lähdettä, joukkotiedotusvälinettä, asiantuntijaa vai ystävää. Esimerkiksi haettaessa tietoa keskustelupalstoilta, on vaikea arvioida, onko siinä kyse tuttavilta saadusta tiedosta vai asiantuntijatiedosta. Ekologista mallia voisi kehitellä pohtimalla Internetin asemaa mallissa.

Williamsonin mallissa on neljä ryhmää lähteitä ja kanavia (läheiset ihmiset, laajemmat kontaktiverkot, joukkotiedotusvälineet ja institutionaaliset lähteet). Mallin ongelma on mielestäni lähteiden ja kanavien asettaminen samaan malliin. Koska tutkimukseeni osallistuneet käyttivät lähteinä kirjastoista hankittuja kirjoja, he käyttivät samalla kirjastoja eli Williamsonin mukaan institutionaalisia lähteitä (tai kanavia). Mallissa olevat vyöhykkeet voivat mielestäni myös olla päällekkäisiä. Jos informantti sanoo käyttäneensä tiedonlähteenä lehteä, jonka on saanut ystävältään tai lainannut kirjastosta, on mahdotonta tietää, mitä tiedonlähdettä henkilö käytti eniten. Lisäksi joukkotiedotusvälineet ovat laaja ryhmä. Käsité sulkee sisäänsä monia eri lähteitä. Omassa tutkimuksessani lehtiä luettiin paljon, mutta televisiota seurattiin vähemmän. Tämän vuoksi yhteisnimitys joukkotiedotusvälineet ei kerro siitä, mitä lähteitä käytettiin.

Williamsonin tekemässä tutkimuksessa suosituimmiksi lähteiksi nousivat ystävät ja henkilölähteet. Tämänkaltainen tutkimustulos ei toteutunut tekemien haastattelujen perusteella, koska ystävät ja tuttavat eivät olleet useimmille vastaajille merkittäviä tiedonhankinnan kannalta.

Diane Sonnenwaldin käyttämän lähdemaisema-mallin havainnollistaminen oli melkein mahdotonta, kun oli kyse identiteetin hahmottamisvaiheen tiedonhankinnasta. Koska aikaa oli kulunut runsaasti siitä kun omaa seksuaali-identiteettiä alettiin pohtia, oli haastateltavien vaikea muistaa tarkasti, mitä lähteitä he olivat käyttäneet. Moni pystyi sanomaan, että oli lukenut jotain kirjoja, mutta tarkkaa kuvaa materiaalista oli vaikeaa muistaa.

Sandra Erdelez (1997) on kirjoittanut sattumanvaraisen tiedon merkityksestä. Sattumalta saatua tietoa oli vaikea selvittää. Tähän kysymykseen vastaamiseksi haastateltavat tarvitsisivat paljon enemmän aikaa. Jatkossa olisi helpompaa tutkia tätä asiaa päiväkirjamenetelmällä, koska tilanteita oli niin hankala muistaa. Tietoa monitoroitiin joko itse tai sitten informaatiota saatiin jonkun tarjoamana.

Haastattelututkimus tutkimusmenetelmänä toimi hyvin, kun haluttiin selvittää seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeita ja tiedonhankintaa. Koska asiaa ei ollut Suomessa aiemmin tutkittu, oli tärkeää selvittää, minkälaisia asioita pidettiin tiedonhankinnassa tärkeänä ja kokivatko haastatellut tiedonhankinnan ollenkaan oleelliseksi osaksi elämäänsä. Haastatteluista selvisi, minkälaisista asioista tietoa oli tarjolla ja minkä tyyppisistä asioista pitäisi tietoa olla enemmän.

Internetissä tehty haastattelututkimus oli toimiva, koska tällöin kyselyyn vastaajia saatiin enemmän mukaan. Lisäksi moni haastateltu kertoi verkkohaastattelun olevan hyvä, koska haastattelun sai tehdä anonyymisti. Aikataulujen yhteensovittaminen kävi helposti, koska matkustamiseen ei mennyt aikaa. Jos olisin toteuttanut haastattelut kasvokkain, olisi otos jäänyt todella pieneksi, ja lisäksi suurin osa haastatelluista olisi ollut tamperelaisia tai helsinkiläisiä. Tämä olisi vaikuttanut tutkimustuloksiin, koska asuinpaikkakunnalla oli merkitystä. Haastattelun toteuttaminen sähköpostin välityksellä olisi ollut huono, koska vastavuoroisuuden puuttuminen olisi saattanut tuottaa ongelmia. Kun olin haastattelutilanteessa virtuaalisesti paikalla, minulle saattoi esittää kysymyksiä. Jos jotain ei ymmärretty, saatoin itse uudelleen muotoilla kysymyksiä ja tehdä tarvittaessa lisäkysymyksiä.

7.3 Suositukset ja jatkotutkimusaiheet

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että tiedontarpeet muuttuvat sen jälkeen, kun henkilö hyväksyy oman seksuaalisuutensa ja tulee kaapista ulos. Koska oman seksuaalisuuden hahmottaminen tapahtuu usein kouluiässä, olisi erittäin tärkeätä, että asuinpaikkakunnasta riippumatta kirjastot ja koulut ottaisivat tarjonnassaan huomioon seksuaalivähemmistöjen olemassaolon. Moni haastatelluista oli aiemmin asunut pienellä

paikkakunnalla ja tuntenut itsensä ulkopuoliseksi. Tällaisessa tapauksessa olisi tärkeätä, että kirjastot kiinnittäisivät huomiota siihen, että homoseksuaaleista kertovaa asiallista materiaalia olisi tarjolla myös nuorille. Kouluissa ja kirjastossa tulisi myös olla tietokoneiden käyttömahdollisuus, niin että henkilön voisi käyttää tietokonetta ilman, että seuraava vuoroa odottava näkisi, minkälaista materiaalia verkosta haetaan. Jotta asiallista informaatiota osattaisiin antaa, voisi niin opettajille kuin kirjastonhoitajillekin olla hyödyllistä hankkia ajankohtaista tietoa seksuaalivähemmistöistä. Homoseksuaalisuus on monesti vaiettu mutta niin yleinen asia, että siitä puhuminen kannattaa.

Jatkotutkimuksissa olisi tärkeää selvittää tarkemmin sitä, minkälaista seksuaalivähemmistöille suunnattua materiaalia olisi hyvä hankkia kirjastoihin. Samoin Internetiin olisi hyvä saada mahdollisimman informatiiviset verkkosivut, joissa kerrottaisiin laaja-alaisesti eri asioista seksuaalivähemmistöihin liittyen. Tämän vuoksi olisi tarpeellista selvittää useiden ihmisten mielipide siitä, minkälaista materiaalia he haluaisivat lukea.

Lähteet:

Alasuutari, P. 1999 Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.

Bell, Alan P., Weinberg, Martin S. and Hammersmith, Sue Kiefer 1981, Sexual preference. Its development in men and women. Bloomington: Indiana University Press, 191–192.

Byström, K. 1999, Task complexity, information types and information sources: examination of relationships. Tampere: University of Tampere (Acta Universitatis Tamperensis; 688).

Case, D. 2002, Looking for Information: A Survey of Research on Information Seeking, Needs and Behavior. San Diego: Academic Press.

Choo, C. 1999. Human Information Seeking Behaviors. In Proceedings of the Politics & Internet Conference, 2nd International Congress on Electronic Media & Citizenship in Modern Information Society, Helsinki. 9.1.1999. Saatavilla [www-muodossa: <http://128.100.159.139/PI99/default.html>](http://www.muodossa.fi/128.100.159.139/PI99/default.html). [Viitattu 15.4.2006]

Choo, C. W. 2006. The Knowing Organization: How Organizations Use Information to Construct Meaning, Create Knowledge, and Make Decisions. New York, NY: Oxford University Press.

Creelman, Janet A. E., and Roma M. Harris. 1990. Coming out: the information needs of lesbians. *Collection building* 10: 37–41.

Derr, R. (1983), A conceptual analysis of information need. *Information Processing & Management*, 19(5). S. 273–278.

Dervin, B. 1992. From the mind's eye of the user: the sense-making qualitative-quantitative methodology. Teoksessa Glazier et al. (toim.) *Qualitative research in information management*. Englewood, Colorado: Libraries Unlimited, 61–84.

Dervin, B. & Nilan, M. 1986. Information needs and uses. Teoksessa: *Annual review of information science and technology*. Vol. 21. Ed. by Martha Williams. White Plains: Knowledge Industry Publications, Inc.s.3–33.

Drescher, J. 1998, *Psychoanalytic therapy and the gay man*. Hillsdale NJ: The Analytic Press, s. 45–82.

Erdelez, S 1997. Information encountering: A conceptual framework for accidental information discovery. Teoksessa *Information seeking in context. Proceedings of an International Conference on Research in Information Needs, Seeking and Use in Different Contexts, 14-16 August 1996, Tampere, Finland*. Ed. By Pertti Vakkari & Reijo Savolainen & Brenda Dervin. London: CA: Taylor Graham, s. 412–421.

- Garnar, M. 2000. Changing Times: Meeting the Information Needs of the Lesbian, Gay, Biseksual and Transgender Community in Denver, Colorado. University College. Denver, University of Denver.
- Gough, Cal & Greenblatt, Ellen. 1990. Gay and lesbian library service. Jefferson: McFarland.
- Grönfors, Martti. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Porvoo, WSOY.
- Haasio, A. & Savolainen R. 2004. Tiedonhankintatutkimuksen perusteet. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hiltz, Starr Roxanne & Murray Turoff .1993. [Revised edition; First edition 1978]. The Network Nation. Human Communication via Computer. The MIT Press, MA.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. painos. Helsinki. Tammi.
- Johnson, David J. 1996. Information seeking. An organizational dilemma. Westport. Quorum Books.
- Joyce, Steven. 2000. Lesbian, gay, and bisexual library service: A review of the literature. Public Libraries 39 (September/October): 270–276.
- Juvonen, T. 2002. Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia: Homoseksuaalisuuden rakentuminen sotienjälkeisessä Suomessa [väitöskirja]. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kingston, Mathew. 1998. The information needs of GLBT college students. MLIS, University of Indiana, USA. Saatavilla www-muodossa: <<http://mathewkingston.com/libraryscience/503-paper.htm>> [viitattu 12.4 2006]
- Kulthau, C. 1993. Seeking meaning: a process approach to library and information services. Norwood, New Jersey: Ablex.
- Lehtonen, J. 2006. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt Suomen kunnissa: Keinoja ja ideoita yhdenvertaisuuden tueksi. Helsinki. Oy Edita Ab. Saatavilla www-muodossa: http://www.mol.fi/esr/fi/_yleiset/TM_TS_0806_13062006_web_01_lock.pdf [viitattu: 12.7.2006]
- Maslow, Abraham H. 1970. Motivation and personality. New York: Harper & Raw.
- McKenzie, P.J. 2003. A model of information practices in accounts of everyday-life information seeking. Journal of Documentation. 59 (1), 19–40.

- Mustola, K. 2003. Lyhyt homoseksuaalisuuden historiikki. Teoksessa: Ulos kaapista: Tositarinoita homoseksuaalisuuden kohtaamisesta. Toim. Marja-Leena Parkkinen. Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, s. 273–285.
- O’Leary, M. 2005. Pink perceptions: the information needs of lesbian, gay, bisexual and transgender library users as perceived by public librarians and by the LGBT communities within Sheffield UK and Denver CO, USA. The University of Sheffield. Saatavilla www-muodossa: http://dagda.shef.ac.uk/dissertations/2004-05/External/Oleary_Meagan_MALib.pdf [viitattu 12.6.2006]
- Raaflaub, Yvonne. 1991. Problems of access to lesbian literature, *RQ*, 31, 19–23.
- Savolainen, R. 1999. Tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Teoksessa: Tiedon tie: Johdatus informaatiotutkimukseen. Toim. Ilkka Mäkinen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, s. 73–109.
- Sonnenwald, D. H. 1999. Evolving perspectives of human information behavior: Contexts, situations, social networks and information horizons. Teoksessa: T.D. Wilson & D.K. Allen (toim.), exploring the contexts of information behavior. ISIC. London: Taylor Graham, 176–190.
- Sonnenwald, D.H. Wildemuth, B.M., & Harmon, G.L. 2001. A research method to investigate information seeking using the concept of information horizons: an example from a study of lower socio-economic students' information seeking behaviour. *The New Review of Information Behaviour Research*, (2), 65–86.
- Sonnenwald; D. H. 2005. Information horizons. Teoksessa K. E. Fisher., S. Erdelez & L. McKechie (toim.) *Theories of information behavior. A researcher’s Guide*. Medford: Information Today, 191–197.
- Stålström, Olli 1997. Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu [väitöskirja]. Helsinki: Gaudeamus.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Taylor, R. 1968. Question-negotiation and information seeking in libraries. *College & Research Libraries* 29 (3), 178–194.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Whitt, Alisa J. 1993. The Information needs of Lesbians, *Library and Information Science Research*, 15, no. 3, 275–289
- Williamson. Kirsty. 1997. The Information Needs and Information-Seeking Behaviour of Older Adults: an Australian Study. In: *Information seeking in Context. Proceedings of an International Conference on Research in Information Needs, seeking and Use in*

Different Contexts. 14–16 August, Tampere Finland . Ed. by Pertti Vakkari, Reijo Savolainen & Brenda Dervin. London : Taylor Graham. Pp. 337–350.

Williamson, Kirsty. 1998. Discovered by Chance: The Role of Incidental Information Acquisition in an Ecological Model of Information Use. *Library & Information Science Research*. Vol. 20, No. 1. pp. 23–40.

Wilson, T.D. 1981. On user studies and information needs. *Journal of Documentation* 37(1). 3–15.

Wilson, T. D. 1999. Models in information behaviour research. *The Journal of documentation* (3), 249–270.

Wilson, T. D. 2000. Human information behaviour. *Informing Science* 3 (2), 49-56. Saatavilla www-muodossa: <http://inform.nu/Articles/Vol3/v3n2p49-56.pdf> [viitattu 24.7.2006]

WWW-sivustot:

Qruiser-sivusto: <http://www.qruiser.com> [viitattu 21.6.2006]

Ranneliike.net-sivusto: <http://www.ranneliike.net> [viitattu 20.6.2006]

Seksuaalinen tasavertaisuus SETA ry: <http://www.seta.fi> [viitattu 22.6.2006]

Vauvalehden keskustelupalsta Internetissä sateenkaariperheille: <http://www.vauvalehti.fi/keskustele/tt.asp?appid=81> [viitattu 20.6.2006]

Väestöliiton Internet-sivut:

http://www.vaestoliitto.fi/seksuaaliterveys/seksuaaliterveysklinikan_nettipa/nuoret/tietopankit/seksuaalinen_suuntautuminen [viitattu 10.6.2006]

Yhdysvaltain psykologiyhdistyksen (APA) informaatio sivu homoudesta ja lesboudesta: <http://www.apa.org/topics/orientation.html#whatis> [viitattu 18.6.2006]

Liite 1

HAASTATTELULOMAKE

Taustatietoa

1. Sukupuoli, ikä ja asuinpaikkakunta? Harrastukset ja koulutus/työ?
2. Seksuaalinen suuntautuneisuus (homoseksuaali /lesbo/biseksuaali/muu mikä?)
3. Milloin aloit tiedostaa seksuaalisen suuntautumisesi?
4. Miten sinut olet seksuaalisen identiteettisi kanssa? Onko ollut ongelmia? Miten olet pyrkinyt niitä ratkaisemaan?
5. Oletko Setan tai jonkin muun saman tyyppisen järjestön jäsen? Minkälaista tukea järjestö on sinulle tarjonnut?

Tiedontarpeet ja tiedonhankinta niihin aikoihin, kun ensimmäisiä kertoja otit selvää seksuaaliseen suuntautumiseesi liittyvistä asioista

6. Minkälaisista asioista tarvitsit tietoa aluksi, kun aloit tiedostaa omaa seksuaalista suuntautumistasi?
7. Mitä tiedonlähteitä käytit? (Lehdet, ystävät ym.)
8. Millä perustein valitsit lähteet?
9. Mistä tietoa löytyi, mistä ei?
10. Minkälaisia esteitä kohtasit, joka rajoitti tiedon etsimistä?
11. Millaista informaatiota sait koululaisena seksuaalisista vähemmistöistä (jos sait)?

Tiedontarpeet ja tiedonhankinta nykyisin

12. Minkälaisista asioista nykyisin tarvitset tietoa seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen? Miten tiedontarpeet eroavat alkuvaiheen tiedontarpeista?
13. Mistä lähteistä haet tietoa? Minkä kautta tietoa saa kaikista parhaiten ja mistä sitä ei löydy?
14. Millä perustein valitset lähteet?

15. Seuraatko jotain seksuaalisia vähemmistöjä käsittelevää mediaa säännöllisesti?
(Orientoiva tieto)
16. Minkälaisista asioista on kaikkein hankalinta löytää tietoa?
17. Mitä esteitä tiedonhankintaan liittyy? Liitä yhteen 18 kanssa!
18. Oletko kokenut häirintää tietoa etsiessäsi (esim. toiset ihmiset)?

Tiedonlähteiden arviointia

19. Oletko käyttänyt näitä tiedonlähteitä? Arvioi miten hyvin näistä lähteistä löytyy tietoa, ja mieti millaisia ongelmia niiden käyttöön liittyy? Millaisia parannuksia toivoisit? Kerro myös, miksi et ole jotakin lähdettä käyttänyt.

- a) Internet
- b) Kirjastot (oletko kysynyt apua kirjastonhoitajalta?)
- c) Lehdet, kirjat ja kirjakaupat
- d) Ystävät ja henkilölähteet

Esimerkkitilanne

20. Tuleeko mieleesi äskettäin tapahtunutta tilannetta, jolloin tarvitsit tietoa jostakin asiasta, joka liittyy seksuaalisuuteesi? Minkälaiseen asiaan halusit löytää vastauksen, mistä tietoa hait, löysitkö tietoa ja koetko yhä tarvitsevasi lisää informaatiota? Onko ongelma selvinnyt?

Sattumalta saatu tieto

21. Välillä tarvittavaan tietoon törmää sattumalta, ilman että tietoa tarvitsee alkaa varsinaisesti etsimään mistään. Tuleeko mieleesi tällaista tilannetta?

Lopetus

22. Miltä haastattelu tuntui? Mihin oli vaikea vastata?

Liite 2

15.5.2006

Hei!

Olen tekemässä Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitokselle pro gradu – tutkimusta, joka käsittelee seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeita ja tiedonhankintaa.

Tarvitsisin tutkimusta varten haastateltaviksi naisia ja miehiä, jotka tuntevat kuuluvansa seksuaaliseen vähemmistöön. Haastattelut kestävivät vajaan tunnin, ja ne tehtäisiin Setan Tampereen toimistolla.

Haastatteluista saamani tiedon käsittelen luottamuksella, kenenkään henkilöllisyyttä ei paljasteta.

Yhteydenotot mielellään ennen toukokuun loppua osoitteeseen **maiya.seppa@uta.fi**.

Kiitos jo etukäteen kaikille!

Ystävällisin terveisin

Maija Seppä

Liite 3

Hei!

Olen tekemässä pro gradu -tutkimusta Tampereen yliopistoon informaatiotutkimuksen laitokselle ja aiheena on seksuaalisten vähemmistöjen tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Haastattelut aion toteuttaa chatin/mesen kautta. Iällä tai taustallasi ei ole väliä :) Mutta mainittakoon, että erityisesti 35+-ikäisistä on pulaa.

Jos siis koet olevasi jokin muu kuin hetero, ota yhteyttä osoitteeseen majja.seppa@uta.fi, niin sovitaan "treffit" netissä.

Kaikki kertomasi tiedot ovat luottamuksellisia, eli kenenkään henkilöllisyyttä ei paljasteta.

Terveisin Maija Seppä